Mt.Evang.Hittudományi Kar,
Sopron.Deák tér.

III. évfolyam. 1935. április 7. 14. szám

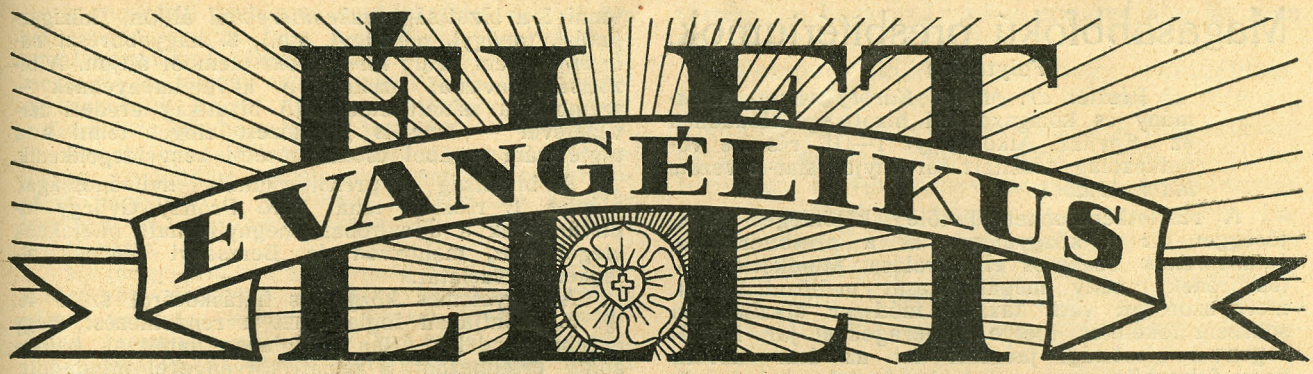

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST VII. DAMJANICH-u. 28b. Telefonszám: 33—5—92. Kiadja az ORSZÁGOS LUTHER SZÖVETSÉG

EGYHÁZTÁRSADALMI, BELMISSZIÓI, KULTURÁLIS ÉS EGYHÁZPOLITIKAI HETILAP. A szerkesztésért felelős: KEMÉNY LAJOS.

Megjelenik minden vasárnap. ELŐFIZETÉSI ÁRA: Egész évre 4.40, félévre 2.20 pengő. Postai csekk száma: 20.412. Felelős kiadó: Dr. FRITZ LÁSZLÓ.

TARTALOM: Szórványházasság. — Dr. Mikler Károly: Megasabbfoku presbitériumok (folyt.) — Prőhle Sándor „Védett paróchiák." — Szántó Róbert: Isten orgonása. — Károsy Pál: Evangélikus arcképek. — Dr. Szlávik Mátyás: Egyházunk Jugoszláviában. — G. L.: Külföldi hirek. — Figyelő. — Hirek.

SZÓRVÁNYHÁZASSÁG.

Annyiszor írunk és beszélünk a szórványokról, hogy mindenki azt hiszi, hogy a szórványkérdésnek már minden részlete közismert, legfeljebb egyik-másik kérdésben jöhet még részletesebb és pontosabb adat. Ez azonban aligha van így, inkább lehet azt állítani, hogy ebben a kérdésben még meglepő részletek, új vonatkozások és váratlan adatok is fognak felbukkanni. Egy ilyen új és meglepő vonatkozást elmondunk most e helyen. Mindegyikünk megtalálhatja benne annak bizonyságát, hogy itt az ideje a szórványok ügyét rendezés alá venni, mert ha még soká késlekedünk, a szórványkérdés megszünik és elmúlik önmagától.

Olyan szórványfaluban, mely jó messze van az anyaegyháztól és ugyancsak jó messze van a lelkipásztortól is, néhány lélek evangélikus között egy fiatal leány is élt, akit egyik szomszédos katolikus faluból megismert és eljegyzett egy fiatalember. A menyasszony magányos lelki küzdelem után önmagától úgy határozott, hogy miután úgy sem tudja vallását gyakorolni, a házasságkötés előtt áttér a r. k. egyházba s beilleszkedik új és katolikus környezetébe. El is kocsizott a messze lévő ev. egyházközség lelkészéhez és ott szabályosan mindkét izben bejelentette kitérését. A polgári házasságkötés megtörtént, a két róm. kat. házasfél házasságlevelét az anyakönyvvezetőtől megkapták, azután elmentek a katolikus templomba. Néhány nap mulva csendes beszélgetés közben kiderült, hogy a fiatalasszony hiába hozott ilyen áldozatot, mert férje nem katolikus, hanem evangélikus. De kiderült az is, hogy a férfi ugyanúgy tért át katolikusnak vélt menyasszonya kedvéért a házasságkötés előtt, ugyanannál a lelkésznél, mint menyasszonya, nem is gondolva arra, hogy velük milyen tévedések szomorújátéka történik.

Ha van még olyan ember egyházunkban, aki nem foglalkozik a szórványok kérdésével annak teljes komoly jelentősége szerint, az talán ennek a feltünő példának a világossága mellett most mégis másképen fog gondolkozni róla. Két szegény elhagyatott evangélikus lélek hogyan is gondolhatott arra, hogy abban a katolikus járásban, ahol napi járóföldre egyetlen evangélikus templom van, evangélikus társa akadjon? Két szegény, elhagyatott fiatal nem is mert ebben a mai világban beszélni arról, hogy ő nem katolikus. Vádolom őket, hogy önként akartak hűtlenek lenni. De ugyanakkor azt mondom, hogy vádoltassanak mindazok is, akik elhagyatottakká tették őket. A lelkipásztorok, akik nem találták meg gyermekkorukban, akik nem részesítették vallásórákban, talán konfirmációban sem, az egyházközség, mely nem akar áldozatokat hozni a körülötte elszórtan élő hittestvérekért, — és minden egyházi felsőség és fokozat, amelyik a hívek nyájának megtartására és megőrzésére hivatott. A szórványok ügye mindegyikünk lelkén van, — nincs ma ennél komolyabb, életbevágóbb és felelősséggel terhesebb kérdése egyházunknak...

Ez a két szegény fiatal szégyenkezve és örvendezve jött vissza egyházába, mely eddig olyan mostoha volt hozzá. De amikor visszafogadjuk őket, ég a szívünkben a mostohának a szégyenkezése...

Magasabbfokú presbitériumok.

(Folytatás.)

Részlet *dr. Mikler Károly* zsinati alkotmány és közigazgatási bizottsági előadónak az »Egyházi Alkotmány« I—III. részére vonatkozólag készített törvényjavaslat-tervezete *indokolásából.*

A részletkérdéseket illetőleg különleges jelentőséggel bír a közgyűlések és a presbiteriumok *hatáskörének* szabatos elhatárolása. Mindkettő hatáskörének taxativ megállapítását mellőzni kellett, mert szorosan vett taxativ módszer alkalmazása sohasem tökéletes, illetve joghézagokkal jár. Ennélfogva a bizottsági javaslat azt az útat követi, hogy felsorolja ugyan pontokba foglalva mindegyik fokon, úgy a közgyűlés, valamint a presbiterium hatáskörét, azonban a közgyűléseknél az a.) pontban az *elvi* jelentőségű *általános* természetű ügyeket — taxativ felsorolás mellőzésével — a közgyűlésnek tartja fenn; másfelől erre való utalással körvonalazza a presbiteriumoknál a b.) pontban a hatáskört. Ennélfogva az utóbbiba tartozik pl. az egyházközségek jogügyleteire vonatkozó határozatok jóváhagyása s nem szükséges ezt a presbiterium hatáskörére szóló szakaszban külön is kifejezetten megállapítani, amint azt Berzsenyi Jenő javaslatában kívánja. Amennyiben pedig a jogalkalmazásnál még így is hatásköri szempontból kétes és vitás kérdések merülnek fel, erre az eshetőségre való tekintettel minden fokon módot ad a javaslat arra, hogy a presbiterium az intézkedés függőbentartása mellett a kérdést a közgyűlés elhatározása alá bocsássa. A hatásköri netáni joghézag megszüntetésére szolgálna a 48. §. d.) pontjának az a rendelkezése, amely szerint az egyetemes presbiterium döntvényezési jogot gyakorol az alsófoku közigazgatási hatóságok között felmerült hatásköri kérdésekben. Azt hisszük, hogy ennek a kettős korrektivumnak felvételével a hatásköri szabatos elhatároltság tekintetében támasztható minden aggály tárgytalanná válik.

Az egyetemes közgyűlés hatáskörét illetőleg báró Prónay György zsinati tag indítványt adott be a zsinati elnökséghez a következő pont felvétele iránt: »*Határoz az egyházkerületek beosztása, arányosítása, szükség esetén összevonása tárgyában.*« A bizottság véleménye szerint az egyetemes közgyűlés hatáskörére szóló szakaszba egy ilyen rendelkezésnek felvételére részben szükség, részben lehetőség nincsen. Nincs szükség annyiban, mert az E. A. 108. §-a most is megadja az egyetemes közgyűlésnek azt a jogot, hogy egyes egyházközséget, vagy egyházmegyét más egyházkerülethez csatoljon. Másként áll azonban a kerületek *összevonásának* kérdése, amit az indítvány szintén felölel. Ez már akár ideiglenesen, akár véglegesen, a kerületek számának csökkentésével egyértelmű, tehát a legfőbb egyházszervezési jogot érinti, amelyet pedig *kizárólag és közvetlenül* csakis az egyházi törvényhozó testület, vagyis a zsinat gyakorolhat. Legfeljebb odáig mehetne talán a zsinati felhatalmazás, hogy az egyetemes közgyűlés — az egyházkerületek *számának* változatlanul hagyása mellett rendkívüli esetben s a jelenlegi politikai határok fennállása idejére engedélyt adna a kisebb egyházkerületeknek arranézve, hogy átmenetileg közös püspöki kormányzat alatt állanának.

A kerületek összevonása iránt az Arad—békési és Tolna—Baranya—somogyi egyházmegyék szintén megkeresték a zsinatot.

A zsinat tárgykörébe az egyházkerületek csökkentésének vagy összevonásának ügye azonban nincs felvéve.

Vitatott kérdés a magasabbfoku presbiteriumok taglétszámának kérdése is. Három szempontra kell a bizottság véleménye szerint különösképen figyelemmel lenni, éspedig 1. hogy a létszám lehetőleg kicsiny legyen, mert a közigazgatást *olcsóvá* akarjuk tenni; 2. a bizottság *szakemberekből* álljon, (közigazgatási, tanügyi, pénzügyi, stb.), 3. nagyobbrészt *választott,* nem pedig *hivatalnoki* elemből álljon. A bizottsági javaslat ezeknek a követelményeknek — szemben a zsinati előkészítő bizottság eredeti tervezetével — már is igyekezett eleget tenni s a taglétszám további csökkentésétől sem idegenkedik.

A bizottság a presbiteriumok nyilvánosságát ajánlja. E részben tehát báró Prónay György indítványának s a sajtóban megnyilvánult óhajoknak eleget tesz, mellőzvén dr. Berzsenyi Jenőnek ellenkező javaslatát.

Az egyetemes közgyűlés hatáskörére szóló 46. §. h.) pontjában foglalt azt a rendelkezést, hogy »szabályrendelet útján ideiglenes hatállyal *kötelezőleg* értelmezheti a zsinati törvényeket mindaddig, míg az értelmezett törvény tárgyában a zsinat új törvényt nem alkot«, a zsinatot előkészítő bizottság 1934. évi február hó 7-én tartott teljes ülésében a tervezetbe felvenni határozta. (L. Irományok VI. füzet 48—49. lapjain közölt részletes indokolást). Ennek a bizottságnak az önkormányzati rész kidolgozásra hivatott albizottsága a szöveget meg is állapította, azonban annak felvételét a maga részéről nem javasolta. (L. Irományok III. füzet 16. lap alatti jegyzet). Most tehát *a zsinat kebeléből kiküldött* alkotmány és közigazgatási bizottság feladata az, hogy az egyetemes közgyűlés zsinati bizottságának 1934. évi február hó 7-én tartott teljes ülésében elfoglalt álláspontja felett döntsön, s a zsinat plénuma elé javaslatot tegyen.

Ki kell még térnünk a *forum-rendszernek* egyik sokat vitatott kérdésére, nevezetesen arra, hogy a bizottság javaslata szerint a presbiteriumok határozatai ellen nem az illető közigazgatási tagozat közgyűlése, hanem a felsőbb tagozat presbiteriuma elé van felebbezésnek helye. Ha nem így oldanók meg a kérdést, akkor teljesen figyelmen kívül hagynók éppen azt a nagyjelentőségű elgondolást, hogy a közgyűléseket *tehermentesítenünk* kell a »folyó ügyek« tárgyalásától s igazi hivatásuk betöltésére kell alkalmassá tennünk. A magasabb tagozatok közgyűlésének amúgy is jelentékeny idejét veszi el az alsóbb foku felebbezések elintézése; nem terhelhetjük tehát azzal, hogy saját presbiteriuma felett is felebbezési fórummá tegyük. Az ellenkező indítványok ez okból elfogadhatók nem voltak.

Az *egyházközség* közgyűlési, illetve képviselőtestületi határozata ellen beadott felebbezések fórumává azért teszi meg a javaslat egyaránt az egyházmegyei presbiteriumot, nem pedig az egyházmegyei közgyűlést, mert az egyházközségi közgyűlés *elvi* jelentőségű *általános-természetü* kérdéseket amúgy sem szokott tárgyalni, hanem *helyi* folyó ügyeket. Ezeknek az ügyeknek felebbezési fóruma pedig — mint fentebb hangsúlyoztuk, — elvileg és *következetesen* a presbiterium legyen.

A tanárok és tanítóknak az egyházi közigazgatás különböző fokozatain való képviseltetése tárgyában több felterjesztés érkezett a zsinathoz éspedig:

A m. kir. Erzsébet Tudományegyetem soproni evangélikus hittudományi kara kívánja, hogy: dékánja és prodékánja, (esetleg kiküldöttje) *hivatalból* tagja legyen a terület szerinti egyházmegyei, egyházkerületi közgyűlésnek, továbbá az egyetemes közgyűlésnek; összes rendes és nyilvános rendkívüli tanárai hivatalból tagjai legyenek a székhelyük szerinti egyházközség képviselőtestületének és presbiteriumának, úgyszintén gondoskodni kellene, amennyiben létesülnek, az egyházmegyei, egyházkerületi és egyetemes presbiteriumban való képviseltetésükről; ugyancsak biztosítandó a hittudományi kar részvétele, — kiküldöttjei útján — az önkormányzat minden fokán alakítandó fontosabb bizottságokban is.

A soproni evangélikus tanítóképző intézet tanári testülete kívánja, hogy az egyet. közgyűlés tagjai között foglaljon helyett a tanítóképző intézetek 1—1 képviselője.

A dunántúli és bányai egyházkerület azirán kereti meg a zsinatot, hogy a *tanítóság képviselete* az egyházkormányzat összes fokain hivatalból kapjon megfelelő, a mainál nagyobb helyet. A dunáninneni egyházkerület helyet kíván az *egyházmegyei közgyűlésen* az egyházmegyei tanítóegylet elnökének.

Az országos ev. tanítóegyesület a zsinati képviselőknek megküldött javaslatában messzemenő kívánságot hangoztat a tanítóknak a felsőfoku közgyűlésekben és presbiteriumokban való képviseltetése tekintetében.

Minthogy azonban a bizottság — a zsinat tárgykörére való tekintettel — a közgyűlések szervezetére nézve javaslatot kidolgozni nincsen hivatva, ennélfogva érdemben már ennél az oknál fogva sem foglalkozhatott a jelzett felterjesztésekben foglalt kívánságokkal, kivéve az egyetemes közgyűlés tagjairól rendelkező 44. §-t. Az egyetemi evangélikus hittudományi kar felállítása következtében ugyanis az evang. egyház közigazgatásának egyetemes szervezetében szükségképen szabályozni kellett a fakultás képviseletét.

A magasabb foku presbiteriumok — mint fentebb kifejtettük — csak akkor felelnek meg hivatásuknak, ha a *célszerüség követelményeinek* is eleget teszünk. Ez pedig nagyobb létszámot meg nem enged s ennélfogva a paritáson felül még mintegy *külön status-jelleget* adni az egyház tanárainak és tanítóinak, s a presbiteriumokban való intézményes képviseltetésüket ilyen alapon is biztosítani, *elvi* szempontból nem lenne helyes. Különben pedig a tanárok és tanítók a felsőbbfoku presbiteriumokba épp úgy beválaszthatók, mint bármelyik egyháztag, s amennyiben a szakszerűség követelménye ezt indokolni fogja, ez elől a választó közgyűlések elzárkózni bizonyára nem fognak.

„Védett paróchiák."

Az »Evangélikus Élet« tizenegyedik számában dr. Berzsenyi Jenő fenti cím alatt javaslatot tett az úgynevezett »védett paróchiák« intézményének református mintára egyházunkba való bevezetésére.

Amennyire helyes és indokolt minden oly irányú törekvés és rendelet alkotás, amely egyházunk jövőjét van hivatva védeni, erősíteni és irányítani, ép oly mértékben fontos a fokozott óvatosság minden oly paragrafussal, vagy törvényjavaslattal szemben, amelynek előnyös vagy hátrányos volta már csak olyankor világlik ki, amikor törvényerőre emelkedve a való élettel szemben kell beváltania a hozzá fűzött reményeket. Sok elsietett, vagy kellőképen meg nem fontolt törvény és szabályrendelet lett már nyűg és teher nem csak a köz, hanem az irányításra hivatott tényezők nyakán is.

Ebből a szempontból felmérhetetlen történelmi felelősséget visel mostani zsinatunk egész evangélikus egyházunk jövendőjével szemben. Az egész világ reformok követelésétől visszhangzik, és a lázas tempóju élet a maga új és különös követeléseivel az egyház konzervatív bástyáit is megdöngeti. De az egyház, mint az örökkévaló javak letéteményese, reformjaiban és a megváltozott élethez alkalmazandó új törvényeiben csupán addig mehet el, amíg azok sajátos, ősi, isteni rendelésen és történelmi hagyományokon nyugvó alapját nem érintik.

Valahogy különös az, hogy evangélikus zsinatunk törvénytervezetein szóban és írásban, a különböző testületek és közületek tárgyalásain és konferenciáin véges végig vonul az új református törvénykönyv apasága. Indítványok jönnek, melyeknek alapja csupán az, hogy hasonló rendelkezések a református egyház új törvénykönyvében megtalálhatók. Gondolnunk kellene arra, hogy az őszinte és ma jobban, mint valaha, kívánatos testvériség mellett, mégis más a mi egyházunk levegője, mások a hagyományai, más a szervezete, egészen más a lelkisége. Minden más egyháztól megkülönböztető sajátos jellemvonása, Istentől kapott különleges hivatás hordozója a mi egyházunk, ez emeli éppen a mi szemünkben minden más egyház fölé. A lemintázás hátrányát mi sem bizonyítja jobban, mint a sikertelen honvéd-lelkészi törvény. Lehet, hogy a védett paróchiák intézménye a testvéregyházban beválik. De miért vegyük mi át? Nem látnám célját a népes, nagy és jól javadalmazott állások különleges védelmének és az ilyen állásokra való különleges kiválogatásnak már azért sem, mert egyházunkban nincsen első és másodosztályu paróchia, hanem egyformán fontos munkaterei Isten országának. Sőt, a tapasztalat azt mutatja, hogy a nagy és népes gyülekezet már többségénél fogva is ki tudja termelni magából az egyházi öntudatot, míg a kicsiny és sokszor tízezrek között szétszórtan élő tagokból álló gyülekezet sokkal inkább igényli a buzgó és hivatása magaslatán álló papi lélek munkáját. A zsinat foglalkozik a a püspöki jogkör kiterjesztésével, kényszernyugdíjazások, áthelyezések, stb. javaslataival. Ezt a kérdést is, minden külön törvény nélkül, püspöki hatáskörbe lehetne utalni, akinek úgy is meg van a jelöléseknél a diszkrecionális joga, amely jog épen a szóban forgó kérdésnél érvényesülhet a közegyház javára. Kézenfekvőbb volna a választhatóságot általában hosszabb szolgálati időhöz kötni, s e célból minden lehető helyen kápláni állásokat szervezni, ahol a theológiáról kikerülő ifjúságunk alapos, legalább két évi gyakorlatot szerezhetne.

A javaslat azon részét, mely a védett paróchiák betöltésénél a vallástanári kart, mint akiknek nincsen rendes lelkészi szolgálata, kizárja, teljesen méltánytalannak tartom. Vannak hitoktatóink, akik évtizedig, sőt azon felül is működnek, s működésük során állandó egyházi szolgálatot is teljesítenek. Ez a megkülönböztetés a vallástanárok lelkészi jellegével semmiképen sem egyeztethethető össze. A gyülekezeti adminisztráció semmiképen sem olyan boszorkányos mesterség, amelyet egy 10—15 év tapasztalataival rendelkező vallástanárra ne lehetne rábízni, egy esetleg mindössze 3 évet szolgált paróchus lelkésszel szemben.

Pröhle Sándor

Isten orgonása.

(A 250 éves Bach.)

Március 21-én mult 250 éve, hogy Bach János Sebestyén, a világ egyik legnagyobb zeneszerzője és muzsikusa megpillantotta a napvilágot. Ez évforduló alkalmából a magyarországi Bach ünnepségek is megindultak, mégpedig március 21-én a Budapest—kelenföldi és a győri evangélikus templomokban tartott Bach-ünnepekkel és április elsején a Magyar Luther Társaság budapesti Bach-estjével. Reméljük, hogy nincs jelentékeny gyülekezete hazánknak, amelyben Bach szelleme előtt az emlékezés fáklyáját meg ne gyújtanák, és hogy a magyar kultúrvilág és az egész magyar társadalom is bemutatja hódolatát az Isten orgonásának.

Érdeme szerint méltatni őt és műveit nincs elég erőnk és képességünk. Mi csak csodálkozni tudunk és Istennek dicsőséget mondani, hogy olyan emberekkel ajándékozott meg, akik az Ő Szentlélek-tüzét vették és akik alkotásaikkal nemcsak földi életünket nemesítették meg, hanem egészen az Isten lábai elé vezettek minket. Akiket a kultúrvilág és abban különösképen a zenei világ ebben az esztendőben ünnepel: a 350 éves Schütz, a 250 éves Händel, az ugyancsak 250 éves Bach annyira az evangélikus gondolat hatása alatt nőttek nagyra, annyira az evangélium forrásából és a régi evangélikus egyházi énekből merítettek, hogy ennek kiemelése nélkül nehezen volnának megérthetők. Nem szenved kétséget, hogy ezek a nagy jubilánsok az evangélikus gondolat nélkül is magasra íveltek volna, de úgy lehet, hogy az akkor divatos olasz és francia zenei könnyedség hatása alatt nem annyira Istent dicsőítő és egyedül Isten imádásra szánt zenei dolgokat, mint inkább az emberszíveket gyönyörködtető zenei Pieretteket és Pierokat alkottak volna. Schütz Simphonia Sacra-ja és Händel Messiása az istenimádásnak legmagasabb foka. De míg ezek, főleg azonban Händel az Istennek a külső világban megnyilatkozó erejéről, bölcseségéről és nagyságáról mond éneket, addig Bach az emberszív mélyén megnyilatkozó Istent énekli, akinek legfőbb gondja a bűneit megismerő és bünbánatot tartó embert a Krisztus vére által kegyelmébe fogadni. Ezért lett Bach a passió gondolatának legnagyobb zeneköltőjévé.

Változásokban, küzdelmekben és csalódásokban gazdag életéről csak annyit, hogy már egész fiatalon megtanult mindent, amit a zene akkor nyújthatott. Ugyszólván gyermekkorában ismerte már az olasz, a francia és a német mestereket. Tizennyolc éves korában a weimari herceg udvari zenekarában hegedűs, még ugyanebben az évben Arnstadtban orgonistává választják. Mühlhausen, újra Weimar, Göthen küzdelmes és diadalmas futásának az állomásai, hogy azután 1723-ban Lipcsében a Tamás iskola és templom kántori állását foglalja el és itt teljes nagyságában kiteljesedjék istenáldotta tehetsége. A sok csalódás mellett itt-ott az elismerésnek egy-egy babéra is lábaihoz esett, de ez inkább a virtuoznak, semmint a zeneszerzőnek szólt. Két házasságából 20 gyermeke származott, akik közül néhánynak a neve a zenetörténetbe is bekerült. Élete vége felé igen nagy csapás érte: elvesztette szemevilágát, akárcsak nagy kortársa, Händel, úgyhogy utolsó alkotásait csak tollba mondhatta. 1750 július 28-án halt meg. És míg Gluck és Händel műveikkel tekintélyes vagyont szereztek, ő olyan szűkös viszonyok között hagyta népes családját, hogy felesége csekélyke kegydíjból volt kénytelen tengődni.

Bachnak, mint virtuoznak az emléke egy ideig még élt. De a zeneszerzőt csakhamar elfelejtették. Ennek tulajdonítható, hogy az emberi kultúra nagy kárára műveinek egy része el is veszett. De ami megmaradt, az is arról beszél, hogy a legnagyobbak között is óriás volt. »Ősatyja a harmóniának«, — ahogy Beethoven mondotta. Szelleme csaknem egy századig azokban az általa átültetett korálokban és előjátékokban élt, amelyek itt-ott az evangélikus istentiszteleteken bukkantak fel. A zsidó származású Mendelssohn Félixé az érdem, hogy a hálátlan utókor figyelmét újra Bachra terelte, ő ásta ki a feledés romjai alól Máté Passióját és ennek bemutatásával olyan egyetemes hatást ért el, hogy megindult a Bach-kultusz, száz esztendő óta nem csökkenő erővel folyik és kulminációját úgylátszik éppen napjainkban éli. Ennek a lángelmének megmaradt alkotásai fölött seregszemlét tartva, Beethovennel szeretnénk felkiáltani: »Nicht Bach, Meer sollte er heissen!«

Nehéz ez a seregszemle. Szinte szédelegve állunk meg megmaradt műveinek sokasága és örök értéke fölött. A francia Andree Pirro Bach-életrajzában kissé tompítani igyekszik ezt a csodálatot, amely a világ lelkét eltölti, amikor Bach fejlődésében és műveiben az idegen, főleg a francia és olasz hatásokat keresi. Senki sem lett magától, még a legnagyobb lángelmének is voltak elődei. Bach volt a zenei világ első és talán legnagyobb klasszikusa, akinek alkotásaiból Haydn, Mozart, Beethoven, Schumann, mint örök forrásból merítettek. A »Wohltemperirtes Klavier« című műve a legnagyobb zeneköltők imádságos könyve lett. Laczkó Géza ezt mondja róla: »Bach az abszolut zene Goetheje; csapóajtó, amelyen át végtelenbe vész a kiváncsi tekintet; az orgona egyetlen komponistája, aki ebbe a kifejezésmódjában egyvonaluan korlátolt zeneszerszámba bele tudta álmodni hiánytalanul az egész emberiséget.«

Korálátültetések, előjátékok, variációk, cantaték, passiók sorozata váltakozik a lelkünk előtt. Egyedülálló alkotása a »H-moll« mise, amely a római katolikus istentiszteleteken ma is állandóan szerepel. Zongora, különösen he-

gedű művei Papp Viktor szerint utolérhetetlenek.

Bach János Sebestyén a passió hőse volt. Nem élete, amely csalódások mellett sok örömöt is nyújtott neki, hanem művei állítják őt a passió gondolata alá. A keresztben rejlő üdvösség gondolatát senki ilyen mélységében föl nem mérte, mint ő. Bach csak a reformáció és a német komolyság és mélység talaján lehetett azzá, amivé lett. Bach a passió hőse azért, mert a Krisztus vére által való megváltottság senkinél olyan hatalmasan és egyetemesen meg nem nyilatkozott, mint nála. Összes alkotásait, mint egy Krisztus-vérrel telt szent Grál edényt tartotta, az Isten felé. De a passió embere volt azért is, mert a világnak száz esztendő kellett, hogy meghódoljon lángelméjének. A húsz esztendős Mendelssohn karmesteri pálcája alatt 1829-ben, tehát éppen száz esztendővel az ősbemutató után ment végbe a Máté Passió újrabemutatása. Talán éppen Mendelssohn és azután Schumann Róbert voltak azok, akik a mestert legjobban megértették. Mendelssohn, Bach »Schmücke dich oh liebe Seele« kezdetü korálváltozatáról elragadtatásában egyszer így nyilatkozott: »Ha az élet megfosztott volna minden hittől és reménységtől, ez az egyetlen korál visszaadott volna mindent.«

Az egyetemes kultúrvilág március 21-én nagy ünnepet ült Eisenachban. Árpádházi Erzsébet, Luther és a wartburgi dalnokverseny résztvevői szellemszárnyakon jöttek, hogy az Isten orgonásának hódolatukat bemutassák. És mi, akik most lábai elé rakjuk hódolatunknak, hálánknak és szeretetünknek lélekvirágait, magunk is érezzük ma Mendelssohnnal, hogyha az élet megfosztott volna mindentől, az a nagy hit és imádat, amely Bach műveiben megnyilatkozik, visszaadna nekünk ismét mindent. *Szántó Róbert.*

Evangélikus arcképek.

WEBER SAMU.

Március hó 26-án van száz éve annak, hogy a magyar evangélikus egyház egyik kiváló papja, Wéber Samu megszületett. A Szepességben született (Poprádon) és ott is halt meg, 73 éves korában, 1908-ban, (Szepesbélán). Igazán hithü, termékeny és gazdag gyümölcsü életet élt s így méltán rászolgált arra, hogy születésének százados évfordulóján kegyelettel áldozzunk emlékének.

A szepességi Weber család nem ismeretlen egyházunk történetében. Már a tizenhatodik századból ismerjük Wéber János eperjesi gyógyszerész nevét, aki mint az eperjesi ev. gimnázium felügyelője, élénk szerepet játszott az evangélikus egyház életében s akit a felségsértés erőszakolt, talán mondhatnánk hamis vádjával 1686-ban Eperjesen, ahol különben városi főbíró is volt, pallossal végeztek ki. Dániel fiát egy évvel később 1687-ben, az eperjesi vértörvényszék ítélte halálra. — Még élénk emlékezetünkben él, a világháboru második évében, 1915-ben elhalt Wéber Rudolf emléke, aki a budapesti ev. főgimnáziumnak volt tudós tanára s mint a »Szepesség költője« irodalmunkban is maradandó nevet vívott ki. Weber Rudolfnak volt a testvérbátyja Weber Samu, akiről most születésének százados évforkulóján megemlékezni óhajtok.

Tanulmányait szülővárosában, Poprádon kezdte, a gimnáziumot Késmárkon és Lőcsén végezte, a theológiát pedig Eperjesen hallgatta. Mint nevelő, gróf Csáky Ágoston szepesiglói házánál két évet töltött s ezalatt az idő alatt tökéletesen elsajátította a francia nyelvet is. 1859-ben theológiai, nyelvészeti és bölcseleti tanulmányainak tökéletesítése céljából Jenába utazott, ahonnan 1860-ban hazatérve előbb Szepesbélán, majd Selmecen, míg végre is már véglegesen Szepesbélán vállalt lelkészi állást és ott is működött egészen 1908-ban bekövetkezett haláláig. A szepesi XIII városi egyházmegye főesperessé választotta.

Weber Samu párját ritkító egyházi, társadalmi és irodalmi munkásságot fejtett ki. Minden idejét, egész életét egyházának és híveinek szolgálatába állította. A Magyarországi Protestáns Egyletnek egyik legtevékenyebb választmányi; a Magyar Protestáns Irodalmi Társaságnak alapító tagja és az összes evangélikus egyházi lapoknak szorgalmas és kiváló munkatársa volt.

Működési helyén, Szepesbélán, ahol nevét még ma is kegyelettel emlegetik, minden nemes ügy benne önzetlen és fáradhatatlan buzgóságu vezetőt és segítőtársat talált. Színmü, dal, lövész, segély, tüzoltó és gazdasági egyesületeket alapított és vezetett. Alelnöke volt a Magyarországi Kárpát Egyesületnek és a felvidéki természetjárás (turisztika) egyik megteremtője, előmozdítója és fejlesztője volt. Szepesbéla határában Barlangliget elnevezéssel nyaraló kirándulóhelyet létesített, mely ma már a Szepesség egyik legkedveltebb üdülőhelye. Közhasznu tevékenységéért a király a Ferenc József rend lovagjává avatta.

Irodalmi munkássága alig számbavehető. Több ezerre menő cikket írt különféle egyházi, irodalmi, történeti és természettudományi folyóiratokba s ezenfelül nem kevesebb, mint 30 kötet önálló munkája jelent meg.

Országos hírnévre történelmi munkái emelték. A Szepességnek volt a történetírója s ebbe a tárgykörbe oly alapossággal merült el, hogy sem előtte, sem utána a Szepesség történetével senki tökéletesebb és nagyobb eredménnyel nem foglalkozott; s nevét, munkásságát a Szepesség legujabb történetét írók is állandóan felemlítik.

Weber Samu 27 éve alussza békés síri álmát a szepesbélai csendes temetőben. Síremlékét egykoron ledöntheti a rohanó idő kegyeletet és hálát nem ismerő vihara, de emlékét mi evangélikusok kegyelettel és hálával őrizzük, nevét pedig a magyar történetírás jegyezte fel, leglelkesebb és legkiválóbb müvelői és kutatói sorába. Károsy Pál.

Egyházunk Jugoszláviában.

A nagy összeomlás óta Jugoszláviában külön egyházkerülete és püspöksége van a tót és a német egyháznak. A tótnak Starke S., a németnek az Eperjesen tanult és 1917-ben felavatott dr. Popp Fülöp a püspöke. Felügyelője dr. Róth. V., előbbinek dr. Bulik J.

Német evang. egyházunkra vonatkozólag Popp püspöknek az ezévi jan. 22—23-án a szerémi Ujpazuán tartott közgyűlés elé terjesztett, s »Arbeitsbericht«-nek nevezett jelentéséből közöljük a következőket:

A tragikus végű I. Sándor királynak jellemzésével kezdi, akiben sok jeles tulajdonsága mellett Popp püspök is az »Einiger«-t, az egységesítőt fájlalja. Pedig ez volt e koronás fő veszte. Evang. egyházi szempontból minden esetre a király jelentős ténye az 1930. évi »protestáns törvény« s az egyházszervezet megerősítése. A püspök járatos volt a kir. udvarban és ezzel sok jót tehetett egyházának.

Nagyobbszabású Lutherjubileumot ült ottani egyházunk Zágrábban és Pancsován, amelyen a király és a kormány is a pravoszláv egyház mellett képviseltette magát. Csak a római egyház tüntetett távollétével. A német követség és Heckel berlini püspök is megjelent. Az udvari gyász miatt a 400 éves Luther-bibliát szerényebb keretek között ünnepelték.

Popp püspök felügyelője kíséretében tavaly egyházlátogatást végzett a bácskai egyházközségekben, ahol, valamint a Gusztáv Adolf egyesület közgyűlésén több beszédet mondott. Azt tapasztalta, hogy az istentiszteleti élet nem eléggé élénk, a liturgiától — »magyar örökségként« — helyenként idegenkednek, az egyházi éneklés a hiányos kántorképzés miatt gyengébb. A belmissziói munkásság ébredez, a szociális gondozást a torzsai és újpázuai árvaház és az újverbászi diakonissza ház végzi. Az árvaházak munkája Famler, Morgenthaler és Schuhmacher nevéhez füződik. Napközi gyermekotthon van Zágrábban, Glogovácson, és Péterváradon. Áldásos munkát végeznek csaknem minden városi és erősebb falusi egyházközségeinkben az evang. nőegyletek. 156 éves jubileumot ült a torzsai, pucsinczi és hodosi egyház, — 50 éves szolgálatának fordulóját ülte Róth Béla óverbászi lelkész. Gusztáv Adolf otthon épült Kikindán és Lutherotthon dr. Müller-Hesz berlini egyet. tanár szülőhona iránti áldozatkészségével Bezsanján. Ez ünnepélyeken a püspök fájdalmasan megállapította, — az egykére célozva, — hogy »a mi bácskai népünk halódó nép.«

A vallásoktatás és a konfirmáció a nagy távolságú szórványok miatt helyenként igen hiányos. Tantervet készített Baron J. esperes. Az istentiszteleten egységes énekeskönyv nincsen. Tíz-féle énekeskönyv van a különböző vidéki egyházközségekben használatban.

Gyakran tartottak külföldi, német és osztrák tanárok és lelkészek közreműködésével lelkészi és munkaközösségi értekezleteket, csak éppen magyar, p. o. soproni tanári erőkkel nem. Luther-társaság alakult tavaly Ujvidéken, melynek elnöke Barnikoel belgrádi lelkész. Az egyházi sajtót a Zomborban Lebherz lelkész szerkesztésében megjelenő »Kirche und Volk« képviseli. A jugoszláviai központi G. A. egyesület 1931-ben alakult. Beskai közgyűlésén 70 ezer s a gyermekgyűjtésből 10 ezer dinár volt kiosztható szegény egyházközségek között.

Jól érthető okokból különösen barátságos viszonyt és érintkezést tart fenn és ápol Popp püspök a német birodalmi egyházzal, amelynek püspökénél, sőt Hitler birodalmi kancellárnál kihallgatáson is megjelent. De a luth. világkonventtel is melegen ápolja a közösséget, s részt vett a délkeleteurópai német evang. egyházak bécsi januári vezérértekezletén is. Barátságos viszonyban van a jugoszláviai tót evangélikus és magyar-német református egyházi közösséggel is. Utóbbinak Ágoston S. feketehegyi lelkész a püspöke és Kurz H. a főgondnoka. Kivételt képez a római egyház, mely »lényegénél fogva« vegyes házassági és áttérési kérdésekben türelmetlenül agressziv. Erre való tekintettel Popp püspök a kormánynál egységes házassági törvénykezést sürget. Az állam jóindulattal van evang. egyházunk iránt, csak az államsegélyek dolgában a római és pravoszláv egyházhoz viszonyítva máig sincs egyenjogúság. Népiskolái mind államiak, ami a nyelvismeret dolgában nagyon megnehezíti az evang. német tanítóerők és kántorok alkalmazását. Mindössze egy német tanítóképző van. A jugoszláv evang. hívek száma 128 ezer, ebből 100 ezer német, 24 ezer tót és csak 3 ezer magyar. Az esperesek, egynek kivételével mind Eperjesen tanultak. A lelkészek javadalmazása nem kielégítő. Legtöbbjük német birodalmi. A theol. képzés tekintetében már ott is túltermelés észlelhető.

Végül a jelentés a püspök három nagy külföldi utazását és sok egyházlátogatását ismerteti. Magyarhoni evang. egyházunkkal való viszonyáról sehol nem szól, mint ahogy két év előtti felvidéki és csonkahazai útjait is elhallgatta.

Dr. Szlávik Mátyás.

Külföldi hirek.

Amióta Franciaország a Szovjet népszövetségi elismertetését és a Népszövetségbe való behívását keresztülvitte, azóta a francia istentelenek mozgalma szemmelláthatóan megerősödött.

Németországban a főiskolai tanárok és lelkészek részére a korhatárt 65 évben állapították meg.

Az ázsiai és afrikai missziók vezetői valutáris nehézségek miatt fizetésük ötven százalékáról már egy éve lemondottak. Azóta ez a helyzet annyira rosszabbodott, hogy a missziói állomások vezetőit és munkásait hazarendelték.

Párisban március 13—15 közt az Institucióik megjelenésének 400 éves emléke alkalmából Kálvin kiállítást rendeznek.

Németországban is megalakult a Pro Deo

szövetség, amelynek célja az ateista világmozgalmak elleni küzdelem.

Az anglikán és a finn egyház között nem jött létre megegyezés az Urvacsora kérdésében. Mindazonáltal finn evangélikusoknak megengedtetett az anglikán úrvacsoraosztásban való részvétel, de az anglikán egyház ugyanezt az engedményt nem adta meg híveinek.

Azt a jezsuitát, aki Viteró-ban egy biblia-árus könyveit elégettette, 14 napi elzárásra ítélték.

Törökországban eltiltották a lelkészjellegü egyéneket attól, hogy a nyilvánosság előtt papiruhában mutatkozzanak.

Az osztrák evangélikusok két evangélizációs lapját »Saemann«, és »Protestant« további intézkedésig betiltották.

Mussolini mondta: Ausztria rendeltetése az, hogy közvetítő legyen a német nép és a Dunamedence kultúrája között s a katolicizmus kiépített védbástyája legyen.

Dániában mozgalom indult meg arra, hogy a vasárnapi sportmérkőzéseket éppen úgy, mint Angliában, szombat délutánra helyezzék át.

Közli: G. L.

Figyelő.

A Mezőberényben megjelenő »Alföldi Függetlenség« márc. 31-én megjelent számában olvassuk az egyik legújabb épületes bizonyságát annak, hogy milyen is valóságban az a bizonyos felekezeti békesség, melyről jóformán minden nap megnyugtató nyilatkozatokat hallunk. Egy mezőberényi hittestvérünk, Wolf Mihály r. k. vallásu felesége halálos ágyán arra kérte férjét, hogy ha lehetséges, ne a r. k. lelkész, hanem Bárdy Ernő ev. alesperes temesse. Miután a r. k. lelkész a család erre vonatkozó kérését elutasította, a család azt kérte, hogy az elhunyt kívánságának legalább részben eleget teendő, a sírnál az ev. lelkész is mondjon imádságot. Ez Mezőberényben máskor is megtörtént már, ami természetes is, hiszen bármilyen testület, vagy egyesület is mondhat ilyenkor búcsúszavakat; mikor azonban ez a kérés a sírnál elhangzott, a r. k. lelkész ököllel és bottal fenyegetődzve fordult az ev. lelkész és a kérelmezők felé. Sértegető szavai annyira felháborították a csaknem teljesen evangélikusokból álló temetési közönséget, hogy csak az ev. lelkész csillapító és kérő szavai tudták nehezen visszatartani attól, hogy a mindjobban fenyegetőbbé váló helyzet komoly botránnyal ne végződjék. Történt pedig ez az evang. egyház temetőjében, ahová tulajdonképen szívességből engedik be a r. k. lelkészt és történt Mezőberényben, ahol az ev. hívek száma tízezer, a r. k. egyház pedig ezer lélekből áll.

*

Lapunk is szóvátette a választási harc megindulásának kezdetén azt a hercegprímási választási körlevelet, mely arra buzdította a kat. egyház tagjait, hogy politikai pártállásra való tekintet nélkül azokat támogassák, akik a r. k. erkölcstan követelményeinek megfelelnek és a családvédelem tekintetében megfelelő biztosítékokat adnak. A madarasi plébános ezt a Baján megjelenő Független Magyarság márc. 29-én megjelent számából való idézetünk szerint a következőképen értelmezte:

»A Credo Egyesület ülésén felhívta a választók figyelmét arra, hogy S. K. jelölt bár katolikus, de felesége és leánygyermekei evangélikusok. Dicséretére legyen mondva, hogy katolikus iskolában, a bajai zárdában neveltetti és taníttatja gyermekeit, de mivel mégiscsak evangélikusok e gyermekek, ő, mint esperes, nem fogja számonkérni, hogy kire szavaznak a mostani választáson, de az S. K.-ra szavazóktól a jó Isten majd számonkéri...« Üdvözöljük a plébános urat a felekezeti békesség babérkoszorús bajnokai között!

*

A lapokat újabban az a hir járta, hogy Marahrens hannoveri püspököt, a Bekennende Kirche (a hitvallásos egyház) vezetőjét nyugdíjazták. Ez a hir nem felel meg a valóságnak. Márc. 30-án is kemény beszédet mondott egyik hallei istentiszteleten. A Bekennende Kirche tovább folytatja a harcot az új német hitmozgalom ellen, mely az államhatalom erejét is fel tudja használni és igénybevenni ebben a német egyházat emésztő belső küzdelemben.

HIREK.

BŐJT 5-IK VASÁRNAPJA.

János ev. VIII. 46—59.

Judica vasárnapja a 43-ik zsoltár első versével azt mondja: »Itélj meg engem, óh Isten!« Judica vasárnapjának bőjti evangéliuma pedig Krisztus beszédeinek megtartásáról és annak jutalmairól szól. Ha elolvasod, fel kell tenned magadnak a kérdést: megtartom-e Krisztus beszédeit, melyeket az Atyától hozott és ide adott e világnak és nekem is? Megtartom-e Krisztus beszédeit a hívő, a tiszta, a becsületes, a szeretetben gazdag életről?

Nem lehet sem most, sem soha, sem egykor az örökéletben azzal védekezni, hogy nem ismerted és nem tudtad Krisztus igazságra és életre vezető beszédeit, mert ő maga az utolsó imádságnak a számot adó nehéz és komoly órájában is azt mondja a Getsemáné-kerti könyörgésben: Én a te igédet nekik adtam. Nem lehet számonkérés és ítéletrevonás nélkül százszor és ezerszer könnyelmüen és elbizakodottan elkerülni az Igét, melyet Krisztus az Atyától hozott és nekünk adott. Bőjt ötödik vasárnapja arra int, hogy ez az itélet reád is várakozik. Megtartod-e az Igét? Ne félj megitéltetni magadat most és a kegyelemből még neked juttatott időben igyekezz jobb itéletet szerezni magadnak.

— **Új cimlap.** Lapunk mai száma új cimlappal jelent meg. A lap nevén kívül csak egy Luther-rózsa diszíti. Egyszerü, izléses és nemes rajzát lapunk egy jóbarátja: Fekete Géza készítette, örömmel végzett munkáját e helyen is megköszönjük. Olvasóink fogadják szívesen és szeressék meg a lap ez új arcát.

— **Haiálozás.** *Blatniczky Pál,* a pestmegyei felső egyházmegye egy hónappal ezelőtt nyugalomba vonult esperese Budapesten, ápr. 4-én 66 éves korában elhunyt. Lelkészi pályáját Zólyomban kezdette, majd onnan 1910-ben, a cinkotai egyházközség hívta meg lelkészének, hol 25 éven át buzgón és sok áldással munkálkodott. A három részre oszlott pestmegyei esperesség felső egyházmegyéje őt választotta meg ismételten is esperesének s most legutóbb zsinati tagnak is beküldötte egyházi törvényhozásunkba. Isten kegyelméből sok öröme és sok eredménye volt munkáinak, ezenfelül szép és boldog családi élet áldását adta neki az Ur. Temetése április 7-én, vasárnap délután lesz a cinkotai templomból, a temetést D. Raffay Sándor püspök végzi. Emlékét szeretettel és becsüléssel őrizzük meg.

Nagy gyász érte báró *Prónay Dezsőt,* egyetemes egyházunk tiszteletbeli felügyelőjét, élete hűséges és mindenben osztozó társának, hitvesének: sz. báró tótprónai és blatnicai Prónay Ifigéniának elhunytával. Mindenfelől igaz részvét nyilvánul meg a szeretet és tisztelet osztatlan érzésével körülvett és egyházunkért annyit munkálkodó család, főként annak nagynevü vezetője iránt. Az elhunytat Acsán temették a családi sírboltba.

— **Érdekes vitaestet** rendezett a Prot. Irodalmi Társaság és az Országos Bethlen Gábor Szövetség március 31-én a fasori evangélikus gimn. nagytermében, melyet az érdeklődők zsúfolásig megtöltöttek. A vitaest témája a protestánsok feladatait tette vizsgálat tárgyává a magyar munkások és a külvárosok nyomortanyái között. Elsőnek D. Kapi Béla püspök tartotta meg előadását, melyben a szociális viszonyok és az erkölcsi problémák mély vonatkozásaira, emberi, nemzeti és vallási kihatásaira mutatott és teljes komolyságát feltárta az ezzel összefüggő kérdéseknek. Nagy figyelemmel fogadott előadása után Bereczky Albert külső lipót-terézvárosi ref. lelkész főleg a munkássággal való foglalkozásának gyakorlati tapasztalataiból mondott el érdekes példákat és vont le bátor tanulságokat. A két előadás után élénk vita indult meg, mely abban foglalódott össze, hogy a magyar protestantizmus készséggel vállal minden munkát a szociális kérdések becsületes és igazságos megoldása érdekében.

— **A Magyar Luther Társaság** magas szinvonalu estélyén áldozott Bach János Sebestyén emlékének. D. Kapi Béla püspök megnyitó beszéde után Kapi-Králik Jenő orgonaművész orgonált; majd Basilides Mária énekelt Bach müveiből, Papp Viktor, a Kisfaludy Társaság tagja méltatta zenetörténeti és művészeti szempontból Bach jelentőségét, a Luthe-ránia-énekkar Bach-korálokat adott elő és D. Kapi Béla elnöki szavai fejezték be a kegyeletes szép estét.

— **A magyar protestáns papi öltöny** története cimen dr. Payr Sándor ny. egyetemi theol. tanár igen értékes és érdekes füzetet adott ki, mely ennek az ismeretlen kérdésnek minden részletét feldolgozza. A 60 oldalas füzet ára 50 fillér, kapható a szerzőnél Sopronban és a győri egyházmegye iratterjesztésénél. Ajánljuk olvasóink figyelmébe addig is, míg ismertetést közlünk róla.

— **Mért hospiz?** E helyen legutóbb igen szép tervről volt szó. Németországi mintára nálunk is akarnak Budapesten evangélikus családi szállót létesíteni. De az már nem szép, hogy »Hospiz«-nak akarják nevezni. Micsoda magyar intézmény lenne ez? A »píz«-t benne még megérti a magyar ember, mert ez tudvalevőleg a »pénz«-nek népies neve. De mi az a »hos«? Tréfa nélkül: ne legyünk mi német hódoltsági terület és ne kövessük ebben más egyházak idegen szellemét. A lelkes alapítók majd találnak rá valami jó magyar nevet.

— **A Keresztyén Igazság** áprilisi száma a következő tanulmányokat közli: Rákóczi, Az ifjuság önmagáról, A falu sorsdöntő kérdései, Harc az Ó-szövetség körül. A Krónikában Karanko Jouko finn lelkész a Kalevalát méltatja, mint a finn nemzeti műveltség szegletkövét, »K«, a magyar lélek« »metafizikátlanságáról« ír. A széljegyzetek közül több az Evangélikus Élet cikkeihez fűződik, az egyik az evangélikus napok jelentőségét hangsúlyozza. Mutatványszámot szívesen küld a kiadóhivatal: Sopron, Várkerület 66.

— **A budapesti egyházmegye** presbiterei) április 9-én délelőtt 10 órától a Deák-téri nagyteremben egész napos konferenciát tartanak, melynek előadói: Dr. Demel Aladár, Kuszenda Lajos és dr. Horváth Károly presbiterek, Magócs Károly lelkész, bevezető és befejező lelkészi szolgálatot és úrvacsoraosztást végeznek D. Raffay Sándor püspök és Kemény Lajos esperes.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A Tolna—Baranya—somogyi ág. hitv. ev. egyházmegye elnöksége a hidasi (Baranya m.) gyülekezetben üresedésben lévő lelkészi állásra pályázatot hirdet. Javadalom: Szabad lakás. Készpénz: az anyagyülekezetből: 348 P.; Maráza filiától: 50 P. 24 mm. buza. 27 mm. rozs. 19.20 mm. tengeri. 22 hktl. bor. 16 P. faggyumegváltás .4 szekér széna. 4 szekér szalma. 34 köbméter kemény tüzifa. 20 P. káposztamegváltás. 28 klgr. kender. 100 drb. kakas. 600 tojás. Stola. 15 rövid fuvar és malom fuvarok. 4 kat hold 930 négyszögöl szántóföld, miből 4 holdat a gyülekezet müveltet.

A gyülekezet német nyelvü. Az egyet. lelkészválasztási Szabályrendelet 22. §. értelmében felszerelt kérvények e pályázathirdetés megjelenésétől számítva 15 napon belül a főesperesi hivatalhoz Felsőnánára (Tolna várm.) nyújtandók be.

RIEGER OTTÓ ORGONAGYÁRA

Budapest, X., Szigligeti-utca 29. szám. (Rákosfalva).

Uj orgonák, valamint homlokzatsípok szállitását és orgonajavitásokat mérsékelt árban szakszerü és müvészi kivitelben vállal.

SZLEZÁK LÁSZLÓ

Magyarország aranykoszorús mestere

harang- és ércöntőde, harangfelszerelés- és harang-lábgyár, Budapest, VI., Petneházy-utca 78. szám. 8 aranyéremmel és 4 díszoklevéllel kitüntetve!

D. Raffay Sándor: Nagyheti beszédek: (virágvasárnapi, bünbánati, nagypénteki, húsvéti beszédek). Amit az Ur üzen c. egyházi beszédek I. kötetének VI—VII. része. P. 3.—.

Buchwald: Mit Luther. Passion und Ostern in Luthers Geist und mit Luthers Wortt. P. 2.05.

Kapható: *Scholtz Testvérek* könyvkereskedésében, Budapest, IX., Ferenc körút 19-21.

Valódi ezüst *protestáns kegyszerek* rendelésre ezüstözött alpakából is. — Árjegyzéket szívesen küldünk.

SZIGETI NÁNDOR ÉS FIA

Budapest, IV., Kecskeméti-u. 9. — Alapítva: 1867.

Fébé Evangélikus Diakonissza Anyaházi Nyomda, Budapest, VII., Damjanich-u. 28-b. — Felelős Farkas L.

Evang. Theologiai Fijusagi Kor
Sopron. Deák tér

III. évfolyam 1935. április 14. 15. szám

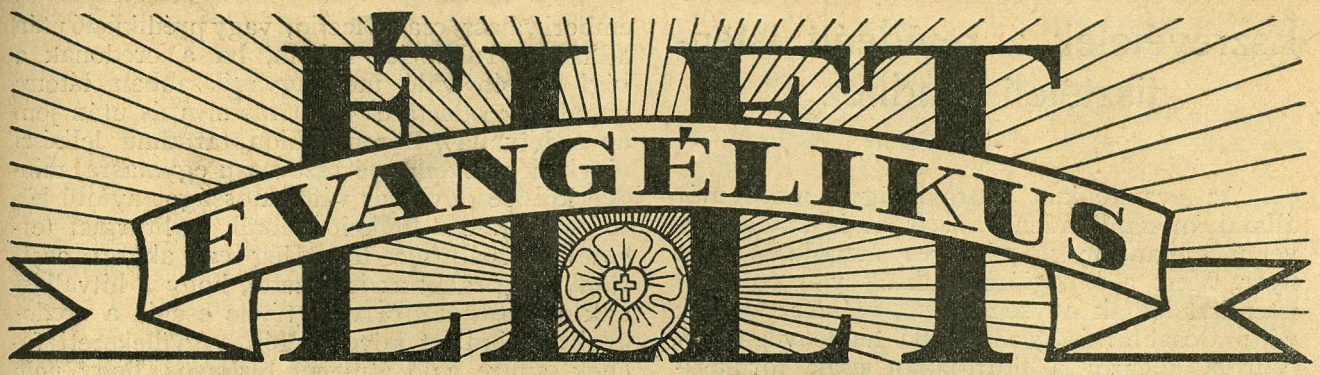

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST VII. DAMJANICH-u. 28b. Telefonszám: 33—5—92. Kiadja az ORSZÁGOS LUTHER SZÖVETSÉG

EGYHÁZTÁRSADALMI, BELMISSZIÓI, KULTURÁLIS ÉS EGYHÁZPOLITIKAI HETILAP. A szerkesztésért felelős: KEMÉNY LAJOS.

Megjelenik minden vasárnap. ELŐFIZETÉSI ÁRA: Egész évre 4.40, félévre 2.20 pengő. Postai csekk száma: 20.412. Felelős kiadó: Dr. FRITZ LÁSZLÓ.

TARTALOM: Családvédelem. — Kiss Samu: Észrevételek a revideált istentiszteleti rendhez. — Dr. Hittrich Ödön: Ecce Homo. — Kapi-Králik Jenő: Schütz Henrik. — Dr. Berzsenyi Jenő: Népies alkotmány. — A zsinati alkotmány és közigazgatásjogi bizottság ülése. — A Katolikus Lexikon. — Meghívó a MELE konferenciájára.

CSALÁDVÉDELEM.

Mióta a mult év őszén a családvédelem gondolatának zászlója alatt a róm. kat. egyház intézményesen belekapcsolódott abba az ezerágú munkába, mely e meggyötört magyarság maradék erőinek megmentését akarja, feltünően elcsendesedett odaát a reverzálisról való beszéd és cikkezés. Mikor a családvédelem jelszava alatt a polgári házasság eltörlésének a kívánságát kimondották és a törvényhatóságokban megkiséreltek támogatást szerezni, ugyanígy hallgattak a reverzálisról. Egyedül Vasvármegye nyilatkozott meg ebben a kérdésben, erről hírt is adtunk lapunkban, a többi törvényhatóság nem foglalkozott vele. A polgári házasság eltörlése és az egyházi házasságkötés visszaállítása ugyanis szükségképen olyan ellentéteket idézett volna fel nemcsak a keresztyén felekezetek, de a legkülönbözőbb életfelfogású társadalmi rétegek között is, amelynek végigharcolására most éppen a legalkalmatlanabb időket éljük, bölcs és előrelátó volt tehát mindenki, aki ennek most gátat vetett és ennek a kérdésnek a tovább folytatását megakadályozta. Mi a magunk részéről szívesen vállaljuk — megfelelőbb időben — a harcot e tekintetben és illetve azokat a megelőző küzdelmeket, melyek előbb a katolikus és protestáns egyházak között elkerülhetetlenül le fognak folyni.

A polgári házasságkötés kérdésének e kikapcsolása azonban meg ne lankassza figyelmünket a családvédelem kérdésében tovább folyó mozgalom iránt. Ne gondoljuk azt, hogy a családvédelem mindenkinek az érdeke lévén, közmegelégedésre megcsinálják mások akkor is, ha mi magunk nem dolgozunk benne. Állam, egyház, társadalom minden részletében együttesen érdekelt és nem lehet a családvédelemnek olyan részlete, mely csak az egyiknek, vagy csak egyik-másiknak a szempontjait védelmezi meg, de nincsen tekintettel a többire.

Az evangélikus egyház minden részére, egyetemére éppen úgy, mint Luther-Szövetségeire és nőegyleteire számíthat az állam, számíthat a társadalom, sőt számíthat a katolikus egyház is mindaddig, amíg a tervezett intézkedések nemzeti, emberi és keresztyén célokat szolgálnak. De egészen világosan meg kell mondanunk és mindenütt képviselnünk kell azt az álláspontot, hogy a családvédelemnek nemcsak megélhetési, anyagi, egészségügyi, közerkölcsi, nevelési és hitéleti természetü problémái vannak, hanem családi életi problémái is. Magyarországon nem lehet családvédelemről beszélni mindaddig, míg a legelső megoldandó kérdések sorába nem állítják a vegyes házasságok és a vele kapcsolatos reverzálisok ügyét. Nem lehet kétféle családvédelmi törvényt csinálni: egyet az azonos, egyet a vegyesvallású házastársak számára. Nem lehet megvédelmezni hathatósan egyéb vonatkozású dolgokban azt a családot, ahol nem nyújtunk védelmet a házastársak lelki békességének. Szakítson a kat. egyház a vegyesházasságok kétféle megítélésének igazságtalan gyakorlatával, ítélje el éppen úgy a meg nem született gyermekek vallása feletti tisztességtelen, sőt a keresztyén hitbe ütköző alkudozást, mint ahogy mi mindig elítéljük azt, vegye ki ezt a tövist a magyar családok túlnyomó részének lelki életéből, mert csak így fog a családvédelem nemzeti, emberi és keresztyén célokat együttesen és igazán szolgálni. A reverzális-törvényt törölni kell s azután kell hozzáfogni a családvédelemhez!

Észrevételek a revideált istentiszteleti rendhez.

I.

Az evangélikus liturgia ügye most már állandóan napirenden van. Nem is szabad levenni onnan, míg végleges megoldást nem nyer. Mert a liturgiára szükség van egyrészt istentiszteletünk egységesítése, másrészt annak változatosabbá és gazdagabbá tétele végett. A liturgia ellenzői a liturgiában csak formaságot látnak s azt mondják: nem a forma, hanem a lényeg a fontos. Alapjában teljesen igazuk van, mikor a lényeget hangsúlyozzák; azonban feledik, hogy a forma is szoros kapcsolatban van a lényeggel. A latin közmondás szerint: Forma dat esse rei; a forma a lényegre nézve, a lényeg szempontjából sem közömbös. A lényegnek érvényesülését az alkalmas keret, a megfelelő forma mindig jelentékenyen emeli s elősegíti. A forma tehát nem mellékes; csak, ha a lényeg rovására menne, vagy tultengésével a lényeget elnyomná, akkor lehetne jogosan kifogásolni.

A liturgiai tervezet ennek a célnak a szem előtt tartásával készült; tudatos, tervszerü munka. Hogy észrevételek hangzottak el vele szemben, az csak természetes. Ez észrevételek között voltak helytállók, talán aggodalmaskodásból született jóakaratuak; de voltak alaptalanok, sőt — nem annyira a nagy nyilvánosság előtt, mint szűkebb körü tanácskozásokon — gáncsoskodók is. A gáncs elhangzott, elnémult; a megszívlelésre méltó jó tanácsokat pedig a revideált istentiszteleti rend igyekezett hasznosítani. Lássuk azért, hogy mely ponton és milyen mértékben? Miben különbözik ez a most tárgyalás alá bocsátott és megbeszélésre kerülő liturgiai rend a mult évben négy bőjti vasárnapon át bemutatott tervezettől?

Mindenek előtt is formailag abban, hogy ez az újabbi felöleli az egész évi délelőtti és vasárnap délutáni istentiszteletekre vonatkozó anyagot; tehát részletesebb, átfogóbb: miért is biztosabb és helyesebb képet, ítéletet lehet most már alkotni róla. Itt mindjárt megemlítem különösen azt, hogy teljesen eloszlatta a monotóniától félő aggodalmakat.

Nagyon fontos lényegbe vágó különbség és újítás, hogy a Miatyánknak visszaadta liturgiai jellegét, amikor azt a szószékről leviszi az oltár elé. A befejező kollekta ima elhagyásával s annak helyére kerülő Miatyánkkal méltóságos finálét nyer így az istentisztelet.

A lényegről szólva sajnálattal látom azonban, hogy a credo megmaradt a régi helyén, a confiteor-imádság, illetve a verbum gratiae és gloria után. Most nem akarok arra részletesen kitérni, — hiszen már tavaly eléggé rámutattam egyéb agendákra és bibliai locusokra való hivatkozással, hogy logikailag és lényegileg a credo, mint az Isten beszédére adott emberi válasz csak a lectio, vagy prédikáció után állhat... Talán jól sejtem, ha a credonak a régi helyén való meghagyását abban látom: hogyha a collecta és szentírás-olvasás után jönne a hitvallás, három külön tartalmu lelkészi ténykedés következnék szorosan egymásra, minden közbeeső, vagyis változatosságot nyújtó közös gyülekezeti funkció nélkül. A liturgiai tervezet összeállítója hihetőleg ezt akarta elkerülni. Meg talán az is vezette, hogy a hitvallásnak a lectió utánra való tétele esetén a credoénekre mindjárt következnék a gyülekezeti főének, amire való átmenet bizonyos, hogy nem egyszer — különösen különböző hangnemek esetén — zenei zökkenőt eredményezne. Tagadhatatlan, hogy formailag valami szépséghiány állhatna elő. De erre nézve áll az, hogy a lényeget sohasem szabad a forma kedvéért feláldozni. Ujból is nyomatékkal hangsúlyozzuk, hogy a credo semmiképen sem kerülhet az ige elé; hanem csak a lectio, vagy prédikáció után van annak a megillető, jogos helye. Mint ahogyan a Raffay-féle Agenda is — nagyon helyesen! — a lectio utánra teszi.

Ritschel szerint Németországban több helyen a prédikáció után következik a credo. A Hochkirchliche Vereinigung liturgiája is a prédikáció után teszi. Ha már — esetleg a fenntebb jelzett okok miatt — a tervezet nem akarja hitvallást a lectio után tenni, nem lehetne-e nálunk is a prédikáció utáni oltári szolgálat keretébe a Miatyánk elé beilleszteni? Lényegileg szépen kidomborodnék az által a jelentősége: amennyiben az ige, a prédikáció eredményének az összefoglalását juttatná kifejezésre. Az Isten szólt s a hallgatóság ennek mintegy a hatásaképen a credoban foglalt vallomással és akaratelhatározással, vagyis az Isten szerinti élet erőforrását és alapfeltételét képező hitnek a megerősítésével távoznék a templomból, hogy a credoban megvallott hitéről künn az életben tegyen bizonyságot.

E lényegbeli észrevételek előrebocsátása után vegyük már most sorra formailag is az átdolgozott és javított istentiszteleti rend menetét.

Az introitus az eddigi: »Az Atya, Fiú, Szentlélek egy örök Isten nevében« helyett ezt használja: »Az Atya, Fiú, Szentlélek háromságos egy Isten nevében«. Ez utóbbi sokkal helyesebb; tartalmilag és dogmatikailag is többet mondó, kifejezőbb.

Az antifónára következő gyülekezeti ének teljesen elmaradhat. Nincs értelme, jelentősége és határozott célja; nem illeszkedik szervesen bele a liturgiai menetbe: amennyiben azt nem viszi előbbre. Hiszen a de-tempore jelleget már a kezdő gyülekezeti ének is minden esetben érvényre juttatja. Ennek egy újabb énekverssel való megismétlésére nincs semmi szükség. — Tehát az egyházi év jellegét kifejező bibliai vers, vagy a szokásos adiutorium

szorosan csatlakoznék az introitushoz ilyen formán: »Az Atya, Fiú, Szentlélek háromságos egy Isten nevében. — A mi segedelmünk az Urtól van, aki teremtette az eget és a földet. Ámen!« Boldogult Stráner Vilmos, a gyakorlati theologia professzora is, aki pedig sok szeretettel és hozzáértéssel foglalkozott liturgiánk megújításának a kérdésével, így találta és gondolta helyénvalónak. Erre az összevont introitusra, illetve lelkészi votumra felel a gyülekezet a Szentháromságra utaló hármas ámennel. Ami után közvetlenül következnék a Kyrie és confiteor.

A verbum gratiaet követő gloria a tervezetben többféle szövegü: »Dicsőség a magasságos mennyekben Istennek!« — »Jertek azért, dicsérjük az Urat!« — »Neki legyen dicséret és dicsőség mindörökké!« — »Akinek legyen dicsőség örökkön örökké!« — »Dicsőség legyen Istennek!« — »Magasztaljátok az Urat, dicsőség néki a magasságban!« — »Dicsőség legyen a mi Istenünknek!«... Ezt semmiképen sem tudom helyeselni. Maradjunk csak meg minden esetben az angyali kar gloriájánál.

A credora való felhívásnál elhagyandónak vélném az »igaz« szót: »Méltó hát és *igaz*, hogy mi is vallást tegyünk benne való hitünkről« (karácsony, bőjt, virágvasárnap, húsvét utáni vasárnapok, pünkösd, szentháromsági vasárnapok, újév). Én valami nyelvtani zökkenőt érzek ebben a kitételben. Mert az »igaz« a »méltónak« sem synonimája, sem fokozása, erősítése. Sőt bizonyos mondattani ellentét van köztük: amennyiben a »méltó« kifejezésnek valami felszólító jellege van, míg az »igaz« szó pusztán kijelentő formáju és tartalmu. Az, hogy a római katolikus mise praefatiojában »Dignum et justum est« szerepel, ne csábítson minket annak a lekópiázására. Különben is a »Justum« ebben az összefüggésben nem annyit jelent: »igaz«, hanem: »méltó«; vagyis a dignumnak a synonimája. Mivel pedig a magyarban a »méltó« szónak megfelelő, illetve ide illő synonimája, vagy értelmi fokozó, erősítő szava nincs, maradjunk meg csak mindvégig a liturgiai tervezetnek az ádventi, vízkereszti, nagypénteki, húsvéti credot bevezető formulájánál: »Méltó hát, hogy mi is stb.«

»Bűnbánati napon« az istentiszteleti rend a többi vasárnapoktól és ünnepektől eltérő liturgiai rendet követ. Nem látom ennek semmi különös értelmét s nem találom indokoltnak. Formailag — menetére nézve — legyen ez is teljesen egyenlő a többi istentisztelettel; csak tartalmában különbözzék tőlük. *Kiss Samu.*

Ecce Homo.

Harsányi Zsoltnak ez már negyedik regényes életrajza. Petőfi, Madách és Zrínyi után Munkácsy Mihály életrajzát tárja ebben a magyar intelligencia, a magyarság lelki szemei elé. Amily élvezetet és gyönyörűséget szereztek az előző művek, épp oly vonzók, megragadók ennek az életrajznak lapjai is.

A munka értékéről illetékes esztétikusok, irodalmárok elmondják és el fogják mondani szakértő és alapos nézeteiket.

Mi itt evangélikus szempontból akarunk néhány megjegyzést tenni a műre. Először is megállapíthatjuk, hogy ebben az életrajzban mult és jelen kapcsolódik, amennyiben az író főhőse életkörülményeinek rajzaiba ügyesen kapcsol be még ma is élő közismert egyéniségeket néhány találó vonással. Az egész könyvből a magyarság lelke árad ki. Az alföldi kis asztalosinas minden öröme és fájdalma a magyar akkori közélet kezdetleges állapotát tükrözi vissza. A festőnek készülő fiatalemberben; majd a már híres festőben is ott mozog a magyar akaraterő. Semmi nehézségtől sem riad vissza. Tehetségében ugyan többször kételkedik, de ha valamihez hozzáfog, azt magyar lélekkel meg is valósítja.

Az író olyan vonzóan adja elő a nagy művész életének legkisebb részleteit is, hogy az ember alig tud hatása alól felszabadúlni. Az életrajzban lehet sok képzelet alkotása, sokat pedig levelek, emlékek alapján rajzolt meg Harsányi. Hogy mi a való és mi a költött, azt csak ő tudja. Egy azonban bizonyos; az, hogy Munkácsy alakja így fog élni a magyar köztudatban, ahogy ő alkotta meg. Olvastam Malonyay életrajzát is. Az is nagyon érdekes. De Harsányi munkájának nagyobb a lélekrajzoló ereje. Részletesebb, alaposabb, meghatóbb.

Sok mondanivalót mellőzve, én itt az életrajz kapcsán csak két dologról akarok megemlékezni: a Bibliáról és a házasságról.

Sedelmeyer rávezette a művészt arra, hogy próbáljon megfesteni egy jelenetet Krisztus életéből. Először aggódva fogadta a tervet, de lassanként megbarátkozott vele. Ekkor kért feleségétől Bibliát. De ez csodálkozva mondta neki, mi jut eszedbe! Hisz mi katolikusok vagyunk; nekünk nem illik Bibliát olvasni. De mikor Cécile hallja férje nagy tervét, az villant meg az asszony agyában, hogy micsoda fényes siker lesz, ha ura ezzel az alkotásával megnyerheti a katolikus arisztokráciát. Mindjárt lett Biblia. De persze francia, később aztán megkapta a magyar Bibliát. Olyan revelációt idézhetett elő benne, mint annak idején Lutherben. A csabai kis asztalosinas úgy nőtt fel, mint egy elhagyott, szegény árvagyerek. Evangélikus környezetben mozgott ugyan, mégis sajnálattal kell megállapítanunk, hogy ifjú éveire a vallástanítás és templombajárás nem gyakorolt hatást. Milyen volt a mult század derekán a tanoncok vallásoktatása és lelki gondozását? Azt hisszük, hogy még csak a kezdet kezdetén lehetett. Azóta már javult a helyzet némileg. De ma már a katolikus egyház is ajánlja híveinek a Biblia olvasását. A művész

a nagy tehetség szomjával fogott a könyvek könyvének olvasásához és ezzel a legjobb vezetővel volt képes világraszóló művet alkotni. És úgy alkotta meg Jézus fenséges alakját, hogy azt magának vallotta úgy Renan, mint a katolikus főpapok és a katolikus arisztokrácia is. Olyant alkotott, ami egyformán megnyerte úgy a katolikusokat, mint a protestánsokat. Felekezeteken felülemelkedett. Ilyen ereje van a Bibliának! Renan azt mondta neki: »Önnek olyan dolog sikerült, ami nem sokszor fordult elő a művészet történetében, mióta az emberiség fest: ön lefestette az Istent.«

Mit mondhatunk a művész házasságáról? Kálváriajárás volt. Az első idők rövid boldogsága után jöttek a félreértések. Majd a civakodások. Cécilenek nagy gondja volt férje anyagi ügyeinek rendezésére, valamint arra, hogy a párisi legelőkelőbb körökben megfelelően érvényesüljön. A nagy siker elérésében a női ösztön finom érzéke tagadhatatlanul jelentékeny szerepet játszott. De mi lett volna, ha Munkácsy nőtlen maradt volna? Keresztülvergődött volna akkor is, mint azt megmutatta a Siralomház című képe sikerénél. De az ő házassága a sok előny mellett is csak súlyos válság volt. Nem volt meg benne az igazi lelki harmónia, mely őt még jobban ösztönözhette volna alkotásaiban. Némi enyhülést okozott, hogy ketten szenvedtek és nem panaszkodtak és nem iparkodtak úgy szabadúlni mint ahogy a mai emberek szokták. A művész a szenvedések közt ismerte meg valóságában a Megváltó nagy emberfeletti alakját. Megértette, hogy miért mondja Pál apostol a házasságról azt, hogy az nagy titok. A Biblia és a házasság volt a nagy művész két oktatója. Nagy ellentéteket, hihetetlen ellenmondásokat élt át. Páris fénye és zaja közt a magyar alföld fenséges magányáról és varázsáról ábrándozott. A puszta messze ellátszó végtelensége tanította meg őt arra, hogy úgy nézzen és lásson, mint Petőfi.

Talán azt mondhatnám, hogy Harsányi azt érezteti meg velünk, hogy Munkácsy milyen magyar szemmel nézte és látta a világot.

Budapesten kiállított képeit annak idején magam is megnéztem. Nem felejthetem el, hogy Mozart halálát ábrázoló képén a zongora alatti homályból hogyan tör elő egy visszaverődő fénysugár az egyik énekes cipőcsattjáról. Mikor pedig megnéztem a Krisztus Pilátus előtt című nagy képét, megdöbbentem, hogy ez az igazi festő hogyan tudja lefesteni a legnehezebb dolgot, nem az Istent, hanem a teret. Mert alakjai úgy állnak egymás mellett és egymás mögött, mintha közöttük valódi tér volna.

Harsányi is úgy állította Munkácsy megnemesedett magyar alakját magyar és francia kortársai közé, hogy munkájában az idő, tér és a személy valósággal megelevenedik.

Dr. Hittrich Ödön.

Schütz Henrik.

(Születésének 350 éves évfordulójára.)

Az 1935-ös év Bach és Händel évfordulóján kívül egy harmadik nagy evangélikus zeneszerzőre is felhívja figyelmünket: Schütz Henrikre, a XVII. század legnagyobb német mesterére, kinek születése 350-ik évfordulóját ünnepli most a zenemüvészet. Amíg Bach és Händel müvei általánosan is ismertek s nemcsak a világi, hanem a templomi ének- és zenekarok müsorán szerepelnek állandóan, addig Schütz müvészete nagyobbrészt ismeretlen még a magyar evangélikusság előtt. Pedig munkássága valóságos kincsesbányája az evangélikus egyházi zene még feltáratlan s nálunk elő nem adott gyönyörü értékeinek.

Schütz Henrik müködése arra az időre esik, mikor a zenei középkor szövevényes, sokszor bonyolult polifón izlésvilágát egy uj stílus váltja fel: az egyszólamuság (homofónia). A XVII. század elején élők számára a polifónia sokrétüsége után felüdítő ujság gyanánt hatott a keresetlen, egyszerü s közvetlen dallam. Gyönyörködnek egy könnyen érthető dallam szépségében s ahogy az ekkori renaissance embere kiválik a tömegből egyéni értékeinek felfedezésével, uj lelki problémáival, ugy válik ki a régi polifón szólamtömegből a közvetlen s egyéni hangulatvilágot megszólaltató egyszólamuság. Zenei jelszó lett a harmóniákkal kísért dallam (monodia), mely csakhamar az egyházi zenében is éreztette hatását.

Ezt az írásmódot teszi Schütz Henrik is magáévá. Egyházi müvei javarészt mellőzik a kíséret nélküli sokszólamuságot, hanem híven az akkori hangszereléshez, kisszámu hangszerjátékos (pár hegedü, pár fafuvó és orgona) támasztja alá az énekkar szólamait (continuo). Müveinek egy részét ő maga is koncertnek nevezi, ami abban az időben a hangszerekkel való kisérést jelentette. Drámai erő, hatalmas zenei egyéniség, eredetiség csendül ki a János, Lukács, és Máté-passióból. A »Megváltó hét szava«, a Feltámadás (Historia der Auferstehung Jesu Christi) szólókra, vegyeskarokra, vonósokra és orgonára készültek. Zsoltárai (100., 116., Dávid négy zsoltára-, motettái (Ist nicht Ephraim mein teurer Sohn?) mellett szólnunk kell a »symphonia sacra« müveiről. Ezekben hangszeres kísérettel ellátott egy- vagy több szólam váltakozik apróbb hangszeres tétellel. Kiemelkedik közülük a költői finomságu »Wie ein Rubin, aus feinem Golde leuchtet . . .« és a mélytartalmu s szinte drámai hatásokat elérő 42. zsoltár. (Miért csüggedsz el óh én lelkem?) Mindkettőben kétszólamu vonóskarral s orgonával kísért kétszólamu énekkarból épül fel ez a csodálatosan finom s néhol hatalmas erőt csillogtató kompozíció. Ha még az eddigiekhez vesszük azt is, hogy Schützben tisztelik a németek az első német opera szerzőjét, (Dafne, 1627), akkor előttünk áll a XVII. század legnagyobb német zenei egyénisége s az evangélikus egyházi zenének Bach mellett a második helyet kivívó örök büszkesége.

Mint ember, Schütz Henrik a kötelességteljesítésnek, hivatásának élő udvari karmester. Atyai jósággal karolja fel karmester társai gondjait a harmincéves háboru alatt. Kitünő jogász ember (erre a pályára indult) s nagyszerü szervező erő lakott benne. Temetése Dresdában felejthetetlen élmény (1672.).

Születése (1585.) 350-ik évfordulóján az egész müvelt világ megemlékszik róla. Németországban az Uj Schütz Társaság ápolja emlékét. Nálunk ez év május 7-én a zenemüvészeti főiskolán rendezendő Bach—Händel Schütz ünnepi emlékhangverseny egy része is neki szól. De egyházi énekkaraink számára is kötelező erővel int ez az évforduló. Evangélikus középiskoláink ének- és zenekarai pedig, melyek nem

mindig pedagógiai müveket tüznek müsorukra, olyan értékeket találnak a nagyobbrészt kis iskolai zenekarokkal nagyszerüen előadható Schütz müvek között, melyek evangélikus sajátossága, költői szépsége nemcsak iskoláink életében volna egészen uj egyháznevelő eszköz, hanem gyülekezeteink számára is megmutatná az igazi evangélikus egyházi zenét.

Kapi-Králik Jenő.

Népies alkotmány.

A közbeszédben általában »demokratikus alkotmány«-nak szokták hívni. A név nem éppen megfelelő azért, mert ma lényegében demokrácia alatt nem értjük éppen a nép uralmát.

Hová is jutnánk akkor, ha tulajdonképen maga a nép uralkodnék. A demokráciának leghelyesebb meghatározása: az az uralom, mely a szervezett társadalomban a tehetségeknek és a képességeknek, osztályokra tekintet nélkül a lehető legszabadabb érvényesülését teszi lehetővé.

A demokráciának azt a célt kell szolgálnia, hogy a közéletben minden helyre a megfelelő erő kerüljön. Mint az angol közmondás fejezi ki:

»Oda való férfiút, az oda való helyre.«

Ott, ahol ezt nem tudják elérni, ott demokrácia vagy egyáltalán nincsen, vagy pedig az a demokrácia már valami nagy hibában szenved, már valami nagy betegség kezdi sorvasztani, amit reformokkal, új intézményekkel, vagy az emberek kicserélésével, de mégis gyógyítani kell.

Láthatjuk azt, hogy sokan hajlanak arra a nézetre, hogy a demokráciát azért, mert nem működik mindig és mindenütt tökéletesen vagy kifogástalanul, — a gyógyítás helyett egyszerüen semmisítsük meg, vagy legalább is bénítsuk meg.

Ezek az antidemokraták megfeledkeznek azonban arról, hogy tökéletes alkotmány, tökéletes államszervezet vagy tökéletes kormányforma nincsen. Tehát légüres térben járnak akkor, amikor a tökély hiányát vetik a demokráciának vagy bármely más alkotmányrendszernek a szemére.

Ilyen elmélkedésekre jutottam akkor, amikor az evangélikus egyház alkotmányának multja, jelene, — és a zsinat alkalmából, — annak jövője lettek gondolkodásom tárgyaivá.

Egyházunk alkotmánya ugyanis már legalább másfél évszázad óta mondható demokratikus alapon állónak. Egyházalkotmányunk ezen a demokratikus alapon állva fejlődött is tovább és ez alapról az 1891. évi december hó 5-én kezdődött s 1893. évi február hó 7-én bevégződött zsinat törvényhozása sem tért le.

Vajjon elhagyjuk e most ezt az alapot?

Vajjon engedményeket tegyünk-e a mai napokban hatalmassá váló alkotmányellenes szellemnek?

Vagy oly gyakoriak voltak-e az egyházi közéletben a demokrácia visszaélései, a demokrácia felforgatásai, hogy a javítás (correctura) helyett az eltörléshez kellene folyamodnunk?

Nemcsak hiszem, de állítom is azt, hogy ott, ahol a demokráciával bajok voltak, ott ezeket nem a demokrácia eszméje okozta, hanem az emberek, akiknek a kezébe adták a kormányzást, akik aztán még sem voltak emberek a gáton. Nem válogatták meg mindig az embereket, akik ugyan szívesen vállalták a díszt, a méltóságot, de a vezető munkában, a termelő munkában úgy szellemi erejük, mint jellemi erejük gyöngének bizonyult.

Számos példát hozhatnék fel annak a beigazolására, hogy veszélyesen fontos őrhelyek betöltésénél nem a demokratikus alkotmánynak lehetett felróni azt, hogy a kemény ember helyett a pártfogolt ember került arra a polcra, ahonnét gyönge látóképességgel nem birt körültekinteni.

Felhozzák az alkotmányos önkormányzattal szemben azt, hogy az önkormányzati (autonom) testületekben nagy hajlandóságot lehet oly irányban észlelni amerre a tárgyilagosság helyett inkább a személyes szimpátiák, a magánösszeköttetések jutnak szóhoz.

Ezt magam is beismerem, mert ilyen jelenségek nemcsak az egyházi, de másféle autonómiáknak a kebelén belül is előfordulnak.

De vajjon az ilyen jelenségek a demokratikus alkotmánynak a rovására irandók-e? Inkább a demokrácia elfajulásának és meghamisításának.

Akárhány politikai testületnek, különösen feltünően egyes városi önkormányzatoknak közéletében lehet alkalmunk azt tapasztalni, hogy a vezetők kicserélése milyen változást idéz elő anélkül, hogy a testületnek önkormányzati jogához hozzá nyulnának.

A tanulság az, hogy hatásos orvosszernek nem az autonómia agyonütése, nem az autonómia gúzsbakötése, hanem csak az elrozsdásodott gépeknek kijavítása, kicserélése, új gépkezelőknek, új embereknek odaállítása mutatkozhatik. Tehát nem tanácsos ősi hagyományainktól eltérni, nem lesz tanácsos a demokratikus alkotmányt elgáncsolni.

Igaz ugyan az is, hogy az abszolut jellegü kormányzás nagyon előnyös, nagyon kellemes és nagyon kényelmes lehet a kormányzást gyakorlók számára, de ne a kényelemszeretet, hanem az egyház érdeke, evangélikus híveinknek szilárd önkormányzati szervezetben együtt tartása legyen a cél!

Demokratikus egyházalkotmány nélkül pedig híveink érdeklődését, egyházunkhoz ragaszkodását felkelteni nem lehet.

Egy világi forumon hallhattuk nem rég az elnökséget betöltő méltóság szavai útján azt az elvet, hogy nagyon kívánatos az állam-

polgároknak a közügyekben részvétele s ezért ezt a részvételt minden erővel elő kell mozdítani.

Ha áll ez a világi közéletben, annál inkább áll ez az egyházi élet terén.

Ha az egyház tagja azt veszi észre, hogy a közgyűléseken feleslegessé válik, úgy a tanácsteremtől lassanként el fog távolodni.

Feltéve, de meg nem engedve azt, hogy ez még nem lenne baj, félő hogy az, aki a tanácsteremtől marad távol, csakhamar a templomtól is távol fog maradni. Sőt az a veszély is fenyeget, hogy még egyházunkat is elhagyja, ahol az áldozatkészség igénybevétele ellenére is alig engednek neki beleszólást az egyházi közügyekbe.

A demokrácia mellett szól az a körülmény is, hogy ennek keretében a közélet ellenőrzésére, a visszaélések megakadályozására több mód van, mint az abszolut kormányzás rendszere mellett. A kérdésnek részletesebb tárgyalásába nem kívánatos most belebocsátkozni, mégis álláspontom és véleményem igazolására tanukat hívok fel.

Először is Tocquevillet, a kiváló francia államtudományi irót, aki a különböző politikai rendszerekről szólva, ezek előnyeit és hátrányait fejtegetve, okoskodása végén ahhoz az eredményhez jut el, hogy a demokráciában van a »legkisebb rossz.«

Azután pedig, mint klasszikus tanúra, éppen egy egyházi férfiúra, a londoni Szt. Pál székesegyháznak nem rég nyugalombavonult tudós dékánjára, William Ralph Ingere hivatkozom, aki egyik írásában azt mondja, hogy nagy kétségekkel és nagy lelkiismereti fenntartásokkal fogadhatja ugyan el legkisebb rossz gyanánt egyrészt a demokrácia rendszerét a politikai életben, másrészt a szabadság rendszerét a gazdasági életben, azonban azt kell látnia, hogy minden más rendszer még kevésbé vált be és még sokkal súlyosabb hátrányokkal jár. Az abszolut alkotmány és kormányrendszerről szólva megjegyzi:

»Attól nem kell félni, hogy ez (militarisztikus, katonai diktatórikus rendszer) új berendezkedés lesz Anglia életében, mert a diktaturák mindig mulandók és ilyen vagy amolyan formában a demokrácia rendszerének kell visszatérnie.«

Mikor egyházi törvényhozásunkban, úgy látszik, hogy az irányzat az, hogy a közgyűlések hatáskörét és a közgyűlések jelentőségét megszorítsák, illetve leszállítsák, — komolyan meg kell fontolni a fent idézett sorok elolvasása után azt a kérdést, vajjon a népies alkotmányrendszernek félretétele mellett, az önkormányzati jogoknak szűkítése mellett az itt-ott alvásnak indult egyházszeretetet újból lángra bírjuk-e lobbantani?

Dr. Berzsenyi Jenő.

A zsinati alkotmány és közigazgatásjogi bizottság ülése.

A zsinatnak ez a különlegesen jelentős bizottsága április 5-én tartotta ülését, amelyen az akadályozott Dr. Sztranyavszky Sándor helyett D. Raffay Sándor püspök elnökölt. Az előadói tisztet Dr. Mikler Károly töltötte be. Távolmaradásukat kimentették, D. Geduly Henrik és D. Kapi Béla püspökök.

Az Egyházi Alkotmány I—III. részének módosítására, illetve kiegészítésére vonatkozó előadói tervezet a bizottsági tagoknak előzetesen megküldetvén, a bizottsági nyomban megkezdte a tervezet részletes tárgyalását, s egész napon át tartott tanácskozás után az általános rész (I.) javaslatát megállapította. Folytatólagos ülését ápr. 10-re halasztotta. A letárgyalt részlet igen fontos elvi jelentőségű kérdéseket ölel fel. Így a hitelvi alap kimerítő felsorolását és ennek a törvénykönyvbe való felvételét elrendelő »Bevezetés«-en kívül az egyház jogi fogalmának meghatározása, a prot. tábori püspökség és a theol. fakultás felállításának egyházi törvénybe iktatása, az állami jogsegély mikénti igénybevétele, a sokat vitatott 11. §. átszövegezése, a magasabbfokú presbiteriumok és a képviselőtestület megszervezése, végül a nem javadalmas egyházi tisztviselők, valamint a hívek felelősségre vonhatása itt nyertek elintézést.

Nagy vita folyt a hitelvi alap törvénybeiktatásának kérdésében. Tudvalevőleg a zsinati előkészítő bizottság már évek óta foglalkozott a kérdéssel, majd a mult évben a M.E.L.E. békéscsabai értekezlete vitatta meg s helyeselte. Éppen ennek az értekezletnek óhajára a szövegtervezetet a püspökök és a theol. fakultás is felülbírálták s végleges formába öntötték.

Az alkotmány és közigazgatási bizottság ülésén báró Prónay György és Dr. Vladár Gábor helytelenítették a hitelvi alapnak a törvénykönyvbe való felvételét, abból a felfogásból indulva ki, hogy íly módon a hitelvi alap államfői megerősítésben fog részesülni, ami szükségtelen és aggályos. Hosszas vita után legfeljebb odáig voltak hajlandók elmenni, hogy a zsinat hozzon ugyan a hitelvi alapra vonatkozó határozatot, azonban ez ne vétessék be a törvénykönyvbe.

A bizottság e két kiváló tagjának felfogása tiszteletreméltó, mert féltő egyházszeretetből fakad. De nem arról van szó, hogy a hitelvi alap államfői megerősítésben és jóváhagyásban részesüljön. A hitelvi alapnak államjogi sorsa tisztázást nyert már háromszáz évvel ezelőtt. A XVI. század országos szokásjoga, majd az annak szellemében kötött vallásbékék és törvények azoknak fundamentumára épített szabad vallásgyakorlatot biztosítottak számunkra. Nem arról van tehát szó, hogy azok most államjogilag elismertessenek, hanem arról, hogy részeinek

kimerítő felsorolása a zsinati törvényben is benne legyen, ne csupán a tankönyvekben és a theol. irodalomban.

Megteszi ezt a legtöbb külföldi evang. egyház, valamint a hazai református egyház legújabb törvénykönyve. És ez szükséges is nemcsupán a fokozatosan lazuló hithűség és vallásos öntudat ébrentartása végett, hanem azért is, mert éppen az új zsinati törvény a nem javadalmas tisztviselőket s általában az egyháztagokat is a hithűség megszegése esetére fegyelmi felelősségre vonni szándékozik. Hadd tündököljön hát a hitelvi alapot megállapító zsinati kijelentés törvénykönyvünk homlokán s ne rejtőzködjék a zsinat jegyzőkönyvében, avagy a törvénykönyvnek szövegen kívüli részében, nélkülözve a szándékolt s megfelelő szankciót.

A bizottság április hó 10, 11 és 12-én folytatta tanácskozásait és végleg megállapította a zsinat elé kerülő törvényjavaslatok szövegét. Nagy érdeklődésre számot tartó határozatairól lapunk olvasóit részletesebben is tájékoztatni fogjuk.

A Katolikus Lexikon.

A Katolikus Lexikon Lutherről is ír. Szemelvényekben mutatjuk be, hogy milyen szellemben.

Atyja multját gyilkosság vádja sötétítette. A meglehetősen gyenge kolostori teológiai tanítás elidegenítette Luthert a skolasztikától. A szentírás tanulmányozására vetette magát, ami kellő hittudományi készültség nélkül tévedései számára készítette elő a talajt. Tudományos felkészültségének fogyatékosságát később maga Luther is hangoztatta. A megigazulásról szóló tant, amint bevallja, a Szentlélek egy félreeső helyen tudatta vele. Kezdettől fogva ellensége volt Luther a reneszánsz építkezések számára való egyházi gyűjtésnek. Így keletkezett a 95 tétel. A búcsúval kapcsolatos pénzadományok gyűjtése és a sűrű egyházi adózás miatt amúgy is elégedetlen nemesség, polgárság és lovagi rend tetszéssel fogadta Luther merész fellépését. A harc hevében az Egyház fogalmát illetőleg is új útakra tért: a láthatatlan egyház tanának bizonytalan útjára. Egymásután adta ki népies tartalmu vitairatait, melyekben tanainak eretnek jellege már nyiltan kibontakozott. A wormsi birodalmi gyűlésen neki tulajdonított »Itt állok, másképp nem tehetek, Isten áll mellettem«, későbbi kitalálás. Wartburgi magányában lelkiismeretfúrdalások, kísértések és hallucinációk gyötörték. A nimbschi szökött apácák vidám életet éltek Wittenbergben. Luther panaszkodott, hogy a nőkkel való enyelgés sok pénzébe és idejébe került. Sok izléstelen tréfálkozás után nőül vette az egyik apácát, Bora Katalint. Hívei részéről sok roszszalást vont ezzel magára, főleg azon ütköztek meg, hogy a parasztlázadás láng- és vérhullámai között ülte vígan lakodalmát. A parasztlázadás nagyrészt szintén az új tanok következménye volt. Münzer kivégzésénél mind Luther, mind Melanchton keveselték az alkalmazott kínzásokat. Az augsburgi birodalmi gyűlésen kétszínű játékot üzött. Maga helyett a simulékony Melanchtont küldte oda és engedékenységre bíztatta azzal, hogy ő majd szükség esetén úgy is visszavonhat mindent. Ilyen légkörben született meg az ágostai hitvallás. Luthernek élete végén látnia kellett, hogy míg saját művét a felbomlás és anarkia fenyegeti, az Egyház belsőleg megújul és egyre erősödik.

Ez a finom kis szemelvény is legyen indító ok az Evangélikus Lexikon megindításához. Ez semmiesetre sem elfogultságban és ferdítésekben versenyezne, hanem megmutatná, hogy az evangéliumi lélek mint ítéli meg az igazság szellemében a világ dolgait.

Meghivó
a M. E. L. E. konferenciájára.

A Magyarhoni Evangélikus Lelkészek Egyesülete Budapesten az evang. leánygimnázium nagytermében, (IV., Deák-tér 4.) 1935. évi május hó 7. és 8. napján tartja tavaszi konferenciáját, melyre a lelkészi kar minden tagját szeretettel meghívom. A részletes programmot egyházi lapjainkban közölni fogom. A konferencián való részvétel Kemény Lajos ügyvezető alelnöknél, (VII., Damjanich-u. 28-b.) bejelentendő. A konferencia résztvevői ez alkalommal külön vasúti kedvezményben nem részesülnek, mivel az ugyanakkor még folyó nemzetközi tavaszi vásár utazási kedvezményei magasabbak a konferencia kedvezményénél.

Az Ur áldása legyen testvéri tanácskozásunkon!

Budapest, 1935. április 10.

D. Raffay Sándor
elnök.

HIREK.

Máté ev. XXI. 1—11.

Krisztus bevonul a szent városba alázatosan és mégis egyedülálló és utánozhatatlan fenséggel. A zöld lombokkal ékes, tavaszban fürdő Jeruzsálem ujjongva fogadja az uj csodát: a galileai próféta jön szamárháton.

Egy néma kérdés szól a mai szentigéből: ki a te királyod? Mert királyt kell választanod, aki uralkodjék szíveden. Királyt kell keresned, akinek hódolhatsz, aki szolgálatába fogad, hatalmával melléd áll. Királyodról vallást kell tenned, hogy: kicsoda ez?

Ha csak prófétát látsz benne: azokhoz tartozol, akik hamarosan feszítsd meg-gel cserélik fel a hozsánnát. Ha prófétánál nagyobbat látsz benne: csak a Keresztelő János mértékével méred Őt! De, ha Ő király a mi szívünkben is, felszakad a mi szívünkből is a virágvasárnapi hallelujás öröm és vallást teszünk a Péter hitével, hogy kicsoda Ő? A Krisztus az én Megváltóm, az élő Istennek Fia!

És virágos, csodákat hordozó vasárnappá változik a mai: meglátjuk Krisztust, aki jön felénk az élet országutján. Jön alázatosan, királyi fenséggel, mert: az Ur a mi szívünkbe is be akar vonulni. Fogadjuk Őt hozsannával: Áldott, aki jön az Urnak nevében!

— **Az Országos Luther-Szövetség** kultúrális szakosztályának megalakulása. Budapesten 1935. április 4-én tartotta alakuló ülését az Országos Luther Szövetség kultúrális szakosztálya herceg Hohenlohe Károly Egon elnöklete alatt. Az ülésen megjelentf Dr. Bencs Zoltán miniszterelnökségi miniszteri tanácsos, az Országos Luther Szövetség elnöke is, továbbá vitéz nagymegyeri Nagy Károly ny. altábornagy, Krompecher Szilárd állategészségügyi főtanácsos, Németh Károly esperes, Dr. Sólyom Jenő főgimn. vallástanár-lelkész, Peschko Zoltán tanár, Siki Béla iskolaigazgató és Dr. Gyimesy Károly orsz. titkár. Herceg Hohenlohe elnöki megnyitója után Dr. Gyimesy Károly országos titkár ismertette az országos elnökség kultúrális munkatervét. — A munkaterv élénk eszmecserét és értékes hozzászólásokat eredményezett. Herceg Hohenlohe elnök összegezte a hozzászólásokat és arra mutatott, hogy konkrét munkát csak a helyi szövetségek tudnak kifejteni, mert az élet azokban folyik s a céloknak ott kell valóra válni. Végül Dr. Bencs Zoltán országos elnök szólt a szakosztály céljáról, működésének fontosságáról és a központi szervekhez való viszonyáról. Örömmel üdvözölte a kultúrális szakosztály élén herceg Hohenlohe Károly Egon elnököt, aki valóban hivatott arra, hogy a szakosztály nagyfontosságu működését sikerre vezesse. A szakosztály a munkatervet általánosságban elfogadta, elhatározta, hogy azt sokszorosítja és a tagoknak részleteiben való írásbeli véleményük kikérése végett megküldi s véleményeikkel együtt az országos központi választmány elé terjeszti.

— **A budapesti egyházmegye** presbitereinek konferenciája április 9-én volt a Deák-téri díszteremben. Előadók voltak Dr. Demel Aladár,, Kuszenda Lajos, Dr. Horváth Károly és Magócs Károly. Szolgálat és szeretet jegyében folyt le az egész konferencia, értékes felszólalások és bizonyságtevések tették meleggé az együttlétet. Utána együttesen járultak az Ur asztalához. írásmagyarázatot tartott D. Raffay Sándor püspök. Urvacsorát osztott kemény Lajos.

— **Blatniczky Pál temetése** a cinkotai templomból történt, olyan nagy részvét mellett, mely az elhunyt iránti nagy szeretetnek és tiszteletnek impozáns megnyilvánulása volt. A temetésen egyházi és világi testületek egész sora képviseltette magát. Prőhle Sándor rákospalotai lelkész, egyhm. jegyző imája után D. Raffay Sándor püspök mondott a lelkészi hivatás nagy jelentőségét, a szolgálat értelmét és a hűséges munkában teljesített élet értékét megállapító gyászbeszédet, melynek meleg és szívből jövő hangja mindenki szívét mélyen érintette. A gyászoló családtól Bakay Péter apostagi esperes búcsúztatta. A sírnál az egyházmegye részéről báró Prónay György felügyelő, a lelkészi kar részéről Chugyik Pál alesperes, a cinkotai egyház részéről Szontagh Antal felügyelő mondottak búcsúszavakat, majd még sok búcsúbeszéd hangzott el a különböző községi és társadalmi közösségek részéről.

— **Nádosy Imre,** volt országos főkapitány, a pesti magyar egyházközség hosszú időn át volt buzgó presbitere, 63 éves korában elhunyt. Temetését D. Raffay Sándor püspök végezte, kiemelve az elhunyt hazaszeretetének, férfias és magyar karakterének, valamint hívő lelkületének jellemvonásait.

— **Jubileum.** 25 éves szolgálatának évfordulóját ünnepelte Apostagon Bakay Péter, a pestmegyei alsó egyházmegye esperese. Hívei, családja és tisztelői szeretettel és jókívánságokkal üdvözölték.

— **Luther-Szövetségi napok** Szántó Róbert kelenföldi lelkész, az Országos Luther-Szövetség igazgatója, március 30—31-én az ózdi egyházközségben tett látogatást. 30-án a borsodnádasdi fiókegyházközségben ismerte meg az ottani Luther-Szövetségek munkáját és bőjti estély keretében szólott a hívekhez. 31-én Ózdon tartotta az istentisztelet és az Ifjúsági Luther Szövetség rendes havi ülésén vett részt és a Bach-jubileummal kapcsolatban buzdító beszédet tartott az ifjúságnak.

— **Adminisztrátor.** A felsőpetényi evang. egyház helyettes lelkészéül a dunáninneni egyházkerület püspöke Németh Géza segédlelkészt küldte ki.

— **Felhivás.** tanítók gyermekneveltetési segélyére vonatkozó igénybejelentésre. Az 1930. évi VII. törvénycikkel létesített Protestáns Tanítói Internátusok Alapjából való segélyezésre evangélikus egyházunk nevében pályázatot hirdetek »olyan tanítók gyermekeinek neveltetési céljaira, akik falvakon, tanyákon teljesítenek szolgálatot és ennélfogva gyermekeik továbbneveltetéséről a maguk erejéből gondoskodni nem tudnak«. Indokolt esetben ezen kategórián kívül eső tanítók segélykérvénye is elbírálás alá kerül. Figyelemmel az alap rendeltetésére és a miniszter úr intenciójára, különös figyelemben részesülnek azon folyamodók, kik gyermekeiket evangélikus internátusban helyezték el. A kérvényben feltüntetendő: a tanító neve, életkora, működési helye, családi viszonyai, házon kívül taníttatott gyermekeinek neve, életkora, iskoláztatási és elhelyezési adatai (internátus, magánház, rokonság), tanulmányi előmenetelük. A tanítói javadalom pontos adatai: fizetési osztály és fok; helyi javadalom (értékegység, kezdő fizetés százaléka, föld, termény, tüzelőfa, készpénz, fizetéskiegészítő államsegély, magánvagyon). Folyamodási ívet megkeresésre az illetékes püspöki hivatal bocsát rendelkezésre. Tekintettel az egységes eljárás szükségére, a segélykérés ezen folyamodási íven nyújtandó be. Az illetékes püspök úrhoz intézendő, bélyegmentes kérvény az illetékes esperes úrhoz folyó évi május hó 10-éig nyújtandó be, onnan pedig május hó 15-éig az illetékes püspök úrhoz terjesztendő fel. — Budapest, 1935. április 6-án. D. báró Radvánszky Albert egyetemes egyházi és iskolai felügyelő.

— **A magyar prot. papi öltöny** története Dr. Payr Sándor tollából megjelent tanulmányról előző számunkban azt írtuk, hogy 50 fillérbe kerül. Ezt a közlést most kiigazítjuk, a 60 oldalra terjedő, tömören nyomott füzet ára egy pengő és nemcsak a szerzőnél Sopronban, hanem Budapesten a Luther társaság könyvkereskedésében is kapható.

RIEGER OTTÓ ORGONAGYÁRA

Budapest, X., Szigligeti-utca 29. szám. (Rákosfalva).

Uj orgonák, valamint homlokzatsípok szállitását és orgonajavításokat mérsékelt árban szakszerű és művészi kivitelben vállal.

SZLEZÁK LÁSZLÓ

Magyarország aranykoszorús mestere

harang- és ércöntöde, harangfelszerelés- és harang-lábgyár, Budapest, VI., Petneházy-utca 78. szám.

8 aranyéremmel és 4 díszoklevéllel kitüntetve!

D. Raffay Sándor: Nagyheti beszédek: (virágvasárnapi, bűnbánati, nagypénteki, húsvéti beszédek). Amit az Ur üzen c. egyházi beszédek I. kötetének VI—VII. része. P. 3.—.

Buchwald: Mit Luther. Passion und Ostern in Luthers Geist und mit Luthers Wortt. P. 2.05.

Kapható: *Scholtz Testvérek* könyvkereskedésében, Budapest, IX., Ferenc körút 19-21.

Fébé Evangélikus Diakonissza Anyaházi Nyomda, Budapest, VII., Damjanich-u. 28-b. — Felelős Farkas L.

Evang. Teológiai Tipusági K
Sopron. Deák tér

III. évfolyam. 1935. április 21. 16. szám

ÉLET EVANGÉLIKUS LAP

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST VII. DAMJANICH-u. 28b.
Telefonszám: 33—5—92.
Kiadja az
ORSZÁGOS LUTHER SZÖVETSÉG

EGYHÁZTÁRSADALMI, BELMISSZIÓI, KULTURÁLIS ÉS EGYHÁZPOLITIKAI HETILAP.
A szerkesztésért felelős:
KEMÉNY LAJOS.

Megjelenik minden vasárnap.
ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre 4.40, félévre 2.20 pengő.
Postai csekk száma: 20.412.
Felelős kiadó: Dr. FRITZ LÁSZLÓ.

TARTALOM: Kereszthordozók. — Kiss Samu: Észrevételek a revideált istentiszteleti rendhez. II. — Por Pál: A vasárnapi teljes munkaszünet. — Figyelő. — Károsy Pál: Győry Vilmos. — Dr. Mayer Endre: Egy-két szerény megjegyzés. — G. L.: Külföldi hírek. — Hírek.

KERESZTHORDOZÓK.

Mindnyájan azok vagyunk. Minden földi életnek jut kereszt és minden kereszt hordozásában van fáradtság, fájdalom, küzdelem, szenvedés. Az emberi szív a testhez tartozik, mégis csak addig él, míg a lélek élteti. Igy aztán gyakran abból lesz kereszt számára, amit a test akart és gyakran abból, amit a lélek parancsol. Az emberi szív a föld porából van, mert testi rész, a lélek égi rész bennünk, mert Istentől van. Maga ez a kettősség termi a földi kereszteknek legnagyobb részét: olyan földi életet hoz létre, melyben a keresztnek döntő jelentősége van. Minden földi rész a bűnnel keveredik, minden égi rész tisztítani akar: hogyan hordozod keresztedet és hova visz téged a kereszt, ezen a kérdésen fordúl örökéleted...

Kereszthordozó emberek földi országai sem lehetnek kereszt nélkül. Milliók gyarlóságai, bűnei, tévedt gondolatai, földhöz ragadt szívek önzése, gyengeség a hitben és a szeretetben törvényszerüen megmutatkoznak az országok életében is. Akik vezetik őket, bűnös emberek, akik engedelmeskednek nekik, azok is bűnös emberek, — hogyan lehessen nemzetek életében igazság, önmegtagadás, békesség, szeretet, engedékenység, mikor egymást keserítő, kifosztó, megtipró emberek élnek közösségeikben. Társadalmi rétegek, vagyoni osztályok, gazdasági érdekek, politikai indokok szerint igazodik az életük, nem egymásért, hanem egymás miatt hordozzák keresztjeiket.

Jut tehát a keresztből e földön a Krisztus egyházainak is. Keresztje nem abban van, hogy küzdenie kell a földi élet bűneivel, ebben a hivatása van. Keresztje abban van, hogy mindig vet és még mindig nem látja az aratást. Keresztje abban van, hogy mindig körülkapálja a terméketlen fát, mindig reménykedik az új tavaszban, azután megint nem lát gyümölcsöket rajta. Keresztje abban van, hogy habár egy a testnek a feje, a tagok nem becsülik és nem szolgálják egymást. Nagyon soká késik a harmadik nap hajnala, a győzedelmes és diadalmas husvéti hajnal....

Bármilyen nehezek azonban ezek a keresztek, mulandók és földiek. Ragyog felettük örökkévaló kereszt: a Jézusé. Ez nem érkező és elmenő földi életek keresztje, nem országok és egyházak közösségeié, hanem ez a megváltásnak a keresztje. Kereszt a világ bűneiért, kereszt a világ tisztításáért, kereszt az Isten kiengesztelésáért, kereszt a bűn és a halál hatalmának megtöréséért, kereszt azért, hogy ítéletből kegyelem legyen. Aki csak a földi keresztet nézi, az csak fájdalmat, fáradtságot, küzdelmet, megpróbáltatást ért kereszt alatt, aki a Krisztus keresztjére is néz, az fel tud egyenesedni, az felemelt szívvel tud járni, mert megtanulja, hogy a földi élet legnagyobb áldása a kereszt, mert abban megtérés, bűnbocsánat, kegyelem, megváltás erői és áldásai vannak. Krisztus kereszthordozása áldottá tesz minden földi keresztet.... Ezért a kereszttől való beszéd csak azoknak bolondság, akik elvesznek, de nekünk, akik megtartatunk, Istennek ereje...

—

Észrevételek a revideált istentiszteleti rendhez.

II.

Az úrvacsora-osztásnál az absolutióban az eddigi szokásos négy kérdés helyett öt kérdést vesz fel. Helyesen: mert a harmadik és negyedik kérdésnek eddig való összefoglalása tartalmilag kifogás alá esik, amennyiben a kettőt az »igyekezés« fogalma alá vonni nem lehet. Mert amíg az Isten szerinti kegyes életre csak igyekezünk (a teljességet és befejezettséget nem érjük el soha) addig az ellenünk vétőknek nemcsak *igyekeznünk* kell megbocsátanunk, hanem meg is kell bocsátanunk... A harmadik kérdést így formuláznám: »Igyekeztek-e az Isten segítségével minden bűnös szokást elhagyni s ezután az *Ő akarata szerint kegyesen élni?« Mert előbb a bűnös szokást kell elhagyni* s csak azután lehet kegyesen élni. Ezt a bűnös szokások elhagyására és az Isten akarata szerint való kegyes élet megfogadására vonatkozó kérdést talán inkább az utolsó helyre kellene tenni; mint a reformátusok új, hivatalos agendájában is van. Mert az Isten szerinti élet a hitnek az eredménye, gyümölcse.

A német agendákban nem fordul elő, de nagyon helyesnek találom, hogy az úrvacsorai absolutiohoz csatlakozik a formula retentionis is.

A consecratio és Agnus Dei után, az invitatio előtt még egy külön bűnbánó imádság van. Több agenda a gyónási imádságon kívül az absolutio után vesz fel még egy imádságot. Amikor a liturgiai tervezet ezt elhagyja, illetve helyette az invitatio előttre tesz egy külön bűnbánó imádságot, sokkal jobbnak, helyesebbnek tartom. Az úrvacsorázás ugyanis Jézus testének és vérének vételében éri el a tetőfokát. Közvetlen előtte kell tehát minden gyónónak félelemmel és rettegéssel éreznie annak üdvözítő, vagy ítéletet jelentő voltát, s ennek az érzetében oly természetes, hogy a szent misztérium előtt még egyszer leborul s feltör kebléből a könyörgés, hogy az Isten tegye méltó vendégévé asztalának.

Nem éppen lényegbevágó, de mégis megemlítem, hogy a distributionál nem találom helyesnek, hogy a kenyérre és pohárra vonatkozó speciális első részre következő második résznél teljesen eltérő szavakat mond; a kenyérnél: »Ez erősítsen és tartson meg titeket az igaz hitben, stb.«; a pohárnál: »Ez teremje és erősítse meg szívetekben az igaz megtérés szent elhatározását, stb.«. Annyira általános tartalmuak ezek a formulák, hogy bátran fel is cserélhetnők azokat. Éppen azért vagy maradjunk meg egyszerüen csak a szerzési igék mellett, vagy ha bővíteni akarjuk azokat, használjunk teljesen azonos szavakat, mint Gyurátz agendájában is van. Ha azonban mégis eltérő szöveget akarunk mondani, akkor az teljes egészében — tehát a kiosztási formula második részében is — vonatkozzék a kenyérnek, illetve bornak speciális mivoltára és jelentőségére. Ilyen formán pl.: I.) A kenyérnél: Azt mondja Jézus Krisztus: Én vagyok az életnek ama kenyere, mely a mennyből szállott alá és életet ád e világnak. Valaki eszik e kenyérből, él örökké (Ján. 6, 33, 35, 50.). A bornál: Azt mondja Jézus Krisztus: Én vagyok az igazi szőlőtő. Ha valaki szomjuhozik, jöjjön én hozzám és igyék. És aki én bennem hisz, meg nem szomjuhozik soha (Ján. 15, 1; 7, 37; 6, 35.) II.) A kenyér, melyet megszegünk, a Krisztus testével való közösségünk. Egy kenyér és egy test vagyunk; mert mindnyájan az egy kenyérből részesedünk (I. Kor. 10, 16—17.). — A hálaadásnak pohara, melyet megáldunk, a Krisztus vérével való közösségünk. Nem veszendő holmin, ezüstön, vagy aranyon váltattatok meg, hanem drága véren, a Krisztusén. (I. Kor. 10, 16; I. Pét. 18—19.) III.) Vegyétek és egyétek, ez a mi Urunk Jézus Krisztusnak szent teste; ama mennyei kenyér, mely minden éhező lelket megelégít s örökéletet ád a világnak. — Igyatok ebből mindnyájan, e pohár az új szövetség Krisztus szent vérében; amaz igaz ital, mely felüdíti és megerősíti azokat, akik meg vannak fáradva és terhelve.

Az úrvacsorai hálaadó imádsághoz még a dicsőségmondást is hozzá venném: »Dicsőség legyen az Atyának, Fiúnak és Szentléleknek...«

A délutáni és esti istentiszteletnél kár elhagyni az oltári szolgálatot teljesen. Minden templomi istentisztelet az oltárnál vegye kezdetét s ott is fejeződjék be; így lesz az igazán kerekded egész. Ez az oltári szolgálat állana: introitus, imádság (aminek következtében aztán elmaradhat a szószéki bevezető imádság); ige-olvasás (evangélium, vagy epistola; amelyik a d. e. oltári szolgálat keretében nem fordult elő). A délutáni és esti istentiszteletet befejező Miatyánk — liturgiai voltának megfelelően — szintén az oltár előtt volna mondandó. — A többi pontokra vonatkozólag osztom a liturgiai tervezet felfogását, menetét.

Észrevételeimet szíves figyelmébe ajánlom a tervezet készítőjének s a liturgia ügyében döntésre hivatott faktoroknak, hogy minden körülményt alaposan mérlegelve igyekezzenek összhangzásba hozni az elvi és gyakorlati szempontokat. Mert e nélkül is el lehet rendelni az istentiszteleti rend egységesítését, de akkor annak a nyomában nem járna a felfogások és érzések egysége.

Kiss Samu.

A vasárnapi teljes munkaszünet.

Legutóbbi vidéki üzleti útamon érdekes jelenetnek voltam a tanúja egy falusi vegyeskereskedésben. Már menni készültem, amikor benyitott egy öreg bácsika s a kereskedőt is-

merősként üdvözölve, átnyújtotta néki az egyházi adóról szóló nyugtát. A kereskedő éktelen haragra gerjedt s magából kikelve ordított rá a megszeppent rokkantra: »Mondja meg a főtisztelendő úrnak, hogy addig tőlem egy megveszekedett garast sem lát, amíg hozzá nem segít engem is ahhoz, hogy legalább vasárnap mehessek el kipihenve, rendesen felkészülve a templomba. Mert mégis csak botrány, hogy amikor a legutolsó béresembernek és napszámosnak megvan a vasárnapi munkaszünete, nekem az évnek mind a 365 napján át kell dolgoznom.« Amikor pedig az ijedt öreg sántikálva kiódalgott a boltból, még küzdve felindultságával, de már mosolyogva fordult hozzám ez a régi üzletfelem: »Az egyházi adót legközelebb kifizetem. De muszáj valamikép hangot adni annak, hogy az egyházak komoly lépést még nem tettek ebben a fontos kérdésben. Az egyesületünk pedig 30 év óta hiába instanciázik szakadatlanul a vasárnapi teljes munkaszünet megvalósításáért: valamely ebből hasznot húzni akaró érdek mindig elgáncsolja.«

Mint a fűszerkereskedőkkel hosszú idő óta szoros nexusban álló ember, alaposan ismerem ezt a kérdést. A fűszerkereskedők országos szervezete valóban a legbecsületesebb vasárnapi teljes munkaszünetet kéri, illetve már követeli: *ne lehessen nyitva más üzlet, mint az u. n. vendéglátó iparok üzletei és a szórakozó helyek. Minden egyéb üzlet, (tehát a piac is!) szombat este fél 10 órától hétfő reggel 6 óráig zárva tartandó.* A magyar fűszeresek nem kívánnak odáig elmenni, mint néhány nyugati államban tapasztalható, hogy még a szeszes italok árusítása is tilos vasárnap. Viszont nem akarnak olyan megoldást sem elfogadni, amilyen pl. Romániában van, ahol ugyan a fűszerkereskedőknek zárva kell lenniök, ellenben a piacokon, bodegákban, stb. vígan folyik csaknem egész napon át a fűszerkereskedők legtöbb cikkének árusítása és amelyik fűszeres ott nem akar tönkremenni, annak kettős üzlettel kell bírnia, hogy hozzászokott vevőit vasárnapra is megtarthassa.

Egyes pestkörnyéki városok azzal érvelnek a munkaszünet ellen, hogy a munkásság szombaton »késő este« ér haza a heti fizetéssel s így csak vasárnap délelőtt »ér rá« szükségletei beszerzésére (ezeken a helyeken vasárnap az élelmiszereken kívül cipőtől, könyvtől kezdve a használt bicikliig mindent lehet vásárolni.). Hogy késő este »kellene« a munkásoknak szombaton hazaérni, az egyszerüen nem igaz, mert minden legkisebb üzemben is, szombaton d. u. 2 órakor zárnak. A hetibérek kifizetését pedig át lehet tenni pl. szerdára is. Ez sok bölcs gyárnál különben már »kormányrendelet nélkül« is be van vezetve és nagyon bevált. E helyeken tehát a »nagypiacot« is szombaton esti fél 10 óráig le lehet bonyolítani. Annál inkább, mert amelyik munkás fél 10 tájt, vagy még később ér haza a d. u. 2 óra körül becsukó gyárból, az azt hiszem vasárnap d. e. hiába »ér rá« vásárolni, nem nagyon lesz neki miből.

És most jöjjön a tejkérdés. A tejvállalatok akkor is nyitva akarják tartani fiókjaikat, ha a fűszeresek zárva tartanak. Előráncigált indokuk: a csecsemők és általában egészségi okok. Valódi cél: A fűszerkereskedőktől teljesen elvenni ősi jogukat, a tejárusítást. Ami a tej friss voltát illeti, a tejvállalatok amúgysem a szombaton fejt tejet adják el vasárnap. Ezzel szemben kocsijaik szombaton kétszer fordulhatnának, egyszer a szokott hajnali időben, másodszor pedig délután 5 óra körül. Legalább kocsisaiknak és egyéb személyzetüknek, valamint fiókvezetőiknek is meglenne a vasárnapjuk!. Ha a hentesek és mészárosok legalább ugyanolyan kényes és romlandó áruikkal nyáron is csukva tarthatják üzleteiket vasárnap, akkor ezt ők is bízvást megtehetik. S ha külföldön nem halnak meg éhen vagy a szombaton felforralt tejtől a csecsemők, ez nyilván itt sem fog bekövetkezni..

A pékek is csak fiókhálózatuk vevőnyerési reményétől indíttatva akadékoskodnak állandóan.

Rendkívül nagy horderejünek tartom az ügyet s e lap lelkész-olvasóitól sokat várok a mielőbbi megvalósítás érdekében. Komplikált is az ügy, mert a hívek közt vannak olyanok is, akik azt hiszik, hogy a vasárnapi teljes munkaszünet tönkre fogja tenni őket. Pedig egyetlenegy kereskedő vagy iparos sem fog összszegszerüleg sem kevesebbet forgalmazni az eddiginél. Az sem elintézés, hogy pl. csak a városokban, vagy egyes helyeken legyen munkaszünet. Itt *csak generális, országos rendezés igazságos és helyes*, olyan, mint a fentebb vázolt. Itt több mint 50.000 család, tehát legalább 200.000 lélek vasárnapi lelki-testi felfrissüléséről van szó.

A vidéken is fel-felüti a fejét pl. az az ellenérv, hogy a földművelő nép is csak vasárnap vásárolhat. Ez az állítás sem állja meg a helyét. A földművelő nép akkor vásárol, amikor túlad termelvényein s akkor u. n. középvevő. Míg a városi ember pl. 1 skatulya gyufát vesz, ő egy csomagot, stb. A földművelő nép kivéve a néhány heti nagy dologidőt, amelyre előre vásárol vagy készpénzért vagy hitelbe, bármikor beszerezheti szükségleteit.

Szomorú jelenség, hogy míg a zsidó vallásuaknak csaknem 90%-a van a teljes vasárnapi munkaszünet mellett, addig a keresztények és keresztyének közül cca 80%. Ez különben így is imponáló többség és a teljes szünetet követelők tábora napról-napra nő.

Én mindenesetre úgy látom, hogy Istennek tetsző cselekedetet művel az a kormány, amely ezt a törvényt tető alá hozza. A fogyasztóközönség nagyon hamar hozzá fog szokni az új rendhez s még azok is, akik ma talán ellene

vannak, szintén áldani fogják azokat, akik nekik, egész héten át kora reggeltől késő estig robotoló embereknek megszerezték a vasárnapnak előttük eddig ismeretlen lelki és testi örömeit.

Álljunk mindnyájan szívvel-lélekkel a teljes vasárnapi munkaszünet igaz ügye mellé. Elsősorban az egyházak és lelkészek. Ez ügyben bármilyen kérdeznivalóra a szerkesztőségen át szívesen válaszolok. *Por Pál.*

Figyelő.

Protestáns államtitkár.

Lapunk ezévi 11. számában »Protestáns államtitkár« c. alatt közölt vezető cikkünkben arra hivatkoztunk, hogy a vallás- és közoktatásügyi minisztériumban politikai államtitkári állást az eddigi gyakorlat szerint felváltva töltötték be református és evangélikus államtitkárok. Illetékes helyről erre vonatkozólag azt a felvilágosítást kaptuk, hogy ez a váltakozás feltünhetett ugyan szabályszerűnek, de nem volt az, mert hiszen többizben megtörtént, hogy református államtitkár után újból református államtitkár neveztetett ki. Ezt a tényt készséggel igazoljuk.

*

Bajáról egy nagyon érdekes jelvényt kaptunk, melyet március 15. alkalmából nyilván valamely k r. katolikus iskola növendékei hordtak a szívük felett. Petőfi Sándornak a képe van rajta, két oldalt magyar zászló, Petőfi feje felett pedig a pápai korona a keresztbe tett kulcsokkal. Egy kicsit furcsa nekünk ez a jelvény. Talán Baján nem tudják azt, hogy ez a Petőfi evangélikus volt? Vagy talán mi nem tudunk még arról, hogy már Petőfinek a vallását is »átértékelték?« Avagy pedig Petőfi a halála után hozott áttérési törvény rendelkezéseinek pontos betartásával áttért volna Baján a katolikus egyházba és ezért megkapta a pápai koronát a kulcsokkal? Jó volna, ha valaki e sötét kérdéseket megfejtené. Addig is legyen szabad e merész jelvény kigondolóinak figyelmét felhívni Petőfi egyik versének címére: »Óh, ne bántsd a költőt...«.

*

A Függetlenség c. napilap április 12-i számának 2-ik oldalán az új országgyűlési cikklus ünnepélyes megnyitásával kapcsolatban a következő épületes mondatot veti papírra: »Délelőtt tíz órakor ünnepi istentisztelet lesz a Koronázó-templomban, valamint a zsinagógákban.« Azt már megszoktuk ettől a laptól, hogy a magyarországi római egyház fejéről úgy ír, mint Magyarország hercegprímásáról; azt is megszoktuk, hogy, amikor a magyarországi római egyház vezetői valamilyen megbeszélésre összejönnek, akkor ennek hirét »A püspöki kar konferenciája« cím alatt hozza, mintha Magyarországon más püspöki kar, mint a római, nem volna! De a budapesti protestáns templomokat zsinagógáknak minősíteni: ez már talán sok egy kicsit! Mert eltekintve attól, hogy vannak kellemetlen törvények, amelyek a magyarországi felekezetek egyenlőségéről beszélnek, annyit teljes joggal megkövetelhetünk, hogy egyházunkat teljes tiszteletben tartsa mindenki, akinek jó a napi négy fillérünk!...

F. F.

*

Egy hittestvérünk körlevelet küldött a lelkészi hivataloknak a liturgikus istentiszteletek ellen. A maga meggyőződése szerint jószándékú, de téves kiindulású és egyoldalusága mellett néhol sértegető írásával nem vitatkozhatunk, mert azon az állásponton van, hogy ha ő volna az egyedüli ellenzője a liturgiának, akkor is abba kellene azt hagyni. Mi elhisszük, hogy meggyőződésből, jószándékból és önzetlenül harcol a liturgia ellen, de testvéri szívvel kérjük, higyje el ő is, hogy a liturgia mellett harcolók is meggyőződésből, jószándékkal és önzetlenül harcolnak érte.

Győry Vilmos.

1838—1885.

1885. április hó 14-én délután egy igazán jóságos papi lélek szállt vissza teremtőjéhez. Meghalt Győry Vilmos, a pesti evangélikus magyar egyház lelkésze, a jeles költő.

47 évet élt s ez az aránylag rövid élet páratlanul gazdag, teljes és tökéletes volt. Csodálatraméltó az a sok alkotás, az a rengeteg elvégzett munka, mely oly ékesen jellemzi Győry Vilmos életét.

Ha Győry Vilmosról emlékezünk, kegyelettel és hálával kell felidéznünk Argay János emlékezetét is, aki a pesti evangélikus gimnáziumnak volt kiváló tanára, aki elsőnek ismerte fel Győry Vilmos nevü tanítványa kivételes tehetségét s lebeszélte szüleit arról a tervről, hogy gyermekeüket a kereskedői pályára adják.

Győry Vilmos eredetileg a jogi pályára lépett, de kedve hamarosan elment a száraz, léleknélküli jogtudományoktól s átment a papi pályára.

Török Pál, Székács József és Ballagi Mór voltak a tanárai s tehetségével oly hamar kitünt, hogy már 24 éves korában, 1862-ben a legnépesebb evangélikus egyház, az orosházi, hívta meg lelkésznek. Itt is nősült meg s elvette Székács Etelkát, a nagy püspök leányát. Ide hozatta öregedő szüleit is és azoknak szerény, de nyugodalmas életet biztosított. 1876-ban Székács József halála után Budapestre jött, a pesti evangélikus egyház meghívására, hogy azután itt müködjön egészen haláláig. Mintaszerü pap volt, híveinek igazi lelki atyja, barátja, vigasztalója és segítője.

Költő volt, író és müfordító. Tagja volt a Magyar Tudományos Akadémiának, a Kisfaludy- és Petőfi Társaságnak. Több irodalmi pályadíj megérdemelt nyertese, a legelőkelőbb szépirodalmi folyóiratok munkatársa. Különösen müfordításai keltettek általános elismerést. Ő volt az első, aki megismertette a magyar közönséggel a svéd irodalom remekeit. Páratlan gazdagságu nyelvismerete volt, melyet vasszorgalommal szerzett meg s folytonos

tanulással tökéletesített. Tökéletesen bírta a német, latin, görög, héber, francia, angol, olasz, spanyol és svéd nyelveket. — Irt szinmüveket is.

A szív embere volt, minden cselekedetét nemes szívének és nagy lelkének aranysugarai ragyogták be. És a szíve ölte is meg. Már 1884-ben erőt vett rajta szívbaja. Bókay Jánosnak, az 1884-ben elhalt kiváló gyermekorvosnak temetésén végezte utoljára papi feladatát, azután rövidesen ágynak dőlt. Betegágyát szerető családján kívül a barátok és tisztelők egész serege vette körül. 1885. január havában meglátogatta Szász Károly is s meghatóak azok a szavak, melyeket Győry Vilmos lelkésztársának ez alkalommal mondott: »Legrosszabb napjaim a most elmult ünnepek voltak. Mint vártam máskor a karácsonyt, a családok e napját, a keresztyénség e nagy ünnepét s az ó- és uj esztendőt, melyeken gyülekezetemmel együtt imádkoztam az Urhoz, — mint irigyeltelek kedves barátom, hogy ezt te ép erőben tehetted... míg én, párnámra borulva, feleségem áldott kezét könnyeimmel öntözve, fájdalmas nyögéssel imádkozhattam csak a szabadítás Istenéhez!«

1886 április hó 16-án temették a Deák-téri templomból. Az egyházi szertartást Bachat Dániel, Doleschall Sándor és Scholtz Gusztáv lelkészek végezték, az irodalom gyászát pedig Dalmady Zoltán, a jeles költő tolmácsolta. A temetés hatalmas méretü volt. Végig a temetőhöz vezető utvonalakon mindenütt gyászoló sokaság állt sorfalat. Részt vett a temetésen Ráth Károly főpolgármester, Gerlóczy Zsigmond alpolgármester, báró Prónay Dezső, gróf Tisza Lajos, Péchy Tamás, Fabinyi Teofil, Szász Károly, a két protestáns felekezet egyházi és világi képviselői, a Magyar Tudományos Akadémia, a Kisfaludy- és Petőfi Társaságok, a Nemzeti- és Népszinház tagjai csaknem teljes számban. A katolikus egyházat Göndöcs Benedek apát, az izraelita egyházat Schweiger Márton, az orsz. izraelita iroda főnöke képviselték.

Megható jelenete volt a temetésnek a koporsó elhantolásánál az, amikor egy törődött, ősz ember, az orosházi egyházfi, Győry Vilmos atyjának orosházi sírjáról dobott a hantok közé egy marék földet.

Győry Vilmos hamvai a budapesti Kerepesi-uti temetőben a XIII. sírtábla, első sor, kilencvenhatodik számu sírhelyén leltek nyugodalmat. Hívei, barátai és tisztelői 1886. október hó 13-án sírját egyszerü, de impozáns síremlékkel jelöltek meg. Amikor fia, Győry Lóránd (1871—1926) meghalt, Győry Vilmos hamvait is exhumálták s fiával együtt a XXIX. sírtábla első sor, harminczyolcadik számu sírjába temették el.

Halála után a Magyar Tudományos Akadémiában Szász Károly, a Kisfaludy Társaságban Berczik Árpád tartottak felette emlékbeszédet. A Kisfaludy Társaság ezévi nagygyülésén Radó Antal olvasott fel nagyhatásu s személyes reminiszcenciákkal ékesített visszaemlékezést, halálának ötvenedik évfordulója alkalmával.

Győry Vilmos még betegágyában is dolgozott. Utolsó versét »Husvét reggelén« címmel a »Néptanítók Lapja« számára irta, melynek utolsó versszaka, a közelgő halál sejtelmével, a feltámadás hite mellett tesz mély benyomást keltő vallomást:

»Kiket szerettünk s kik szerettek itten,
Örökre a sírhant nem zárja le;
Mert életünknek Atyja a nagy Isten,
Nem holtak, ámde élők Istene!
Bár a halál itt válni készt is minket,
Meglátjuk ujra drága kedvesinket,
S kikért szemünkben gyászkönny rezgedez,
Lelkünk lelkükkel egyesítve lesz!«

Győry Vilmos halálának ötvenedik évfordulóján minden evangélikus hálatelt kegyelettel, s hittestvéri hüséggel és szeretettel gondoljon vissza egyházunknak és nemzetünknek e kiváló fiára!

Károsy Pál.

Egy-két szerény megjegyzés.

Mint az »Evangélikus Élet« olvasója figyelemmel kísérem azokat a megnyilatkozásokat, melyek a lap hasábjain megjelennek. Habár most nem tartozom a magyarországi evangélikus egyház kebelébe, mégis szabadságot veszek magamnak arra, hogy egy-két megjegyzést tegyek abban a reményben, hogy a mily jó indulattal ezt teszem, ily indulattal fogják fogadni soraimat a lapnak olvasói s irói.

A magyarországi ev. egyháznak ez idő szerint legfontosabb feladata a zsinatnak oly irányú vezetése, hogy amit határoz, hasznára s felvirágzására szolgáljon úgy az Egyháznak, mint Krisztus evangéliumának s a magyar társadalomnak. Ez pedig csak úgy lesz elérhető, ha a zsinati atyákat Krisztus szeretete fogja vezérelni, ha lelküket az evangélium ismerete és az Isten lelke eltölti és serkenti szent és hasznos munkára. Ebben az esetben nem a rideg jog lesz a vezérlő eszme, amely nem ritkán csupán többségnek hatalma kisebbség felett; de a keresztyén erkölcsi törvény, a szeretet törvénye, mely egymásnak szeretetére kötelez s Jézus szavaival szólva ezt is rendeli: »szeressétek ellenségeiteket, áldjátok azokat, akik kárhoztatnak titeket, jót tegyetek azokkal, akik gyűlölnek titeket és imádkozzatok azokért, kik üldöznek titeket« (Mt. 5, 44. Lk. 6, 27.) aminél a szeretetnek nagyobb megnyilatkozása és foka nem is képzelhető. Ennek pendantja; »Amit akartok tehát, hogy az emberek megtegyenek nektek, ugyanazt tegyétek meg ti is azoknak.« (Mt. 7, 12.), amit a latinban is példabeszédnek tanultunk: »quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris« fogalmazásban. Ezzel a szeretettel ellenkezni látszik mindaz, amit az Egyházban az egyes tagok jogairól irtak egyesek, különbséget téve egyházi és világi elem között. Erre vonatkozólag megjegyzem, hogy helytelen a különbségtétel egyházi és világi elem között, mert ez ellenkezik az egyetemes papság elvével, amelynek hangoztatói s akarom hinni követői is akarunk maradni s amely elv alapján sok ker. felekezetben az ú. n. laikusok prédikálnak vagy prédikálhatnak. (I. Péter 2:9, 10.) Ez a különbségtétel ráillik a nem protestáns egyházfelekezetekre, melyekben a papság külön rendet képez, a klérust, s különleges jogai vannak de nem illik a prot. lelkészekre, akik kibocsáttatnak és választatnak a lelkészi hivatal ellátására, főképen az igének tiszta hirdetésére, a szentségeknek Krisztus Urunk rendelkezése szerinti kiszolgáltatására és az egyháztagok lelkipásztori gondozására; természetesen az ennek a megbízásnak megfelelő készültség és példaadó élet feltételezése mellett. A lelkész nem változtathatja át az úrvacsorai ostyát és bort Krisztus testévé és vérévé; ő azt csak megáldhatja; nem bocsáthatja meg Isten helyett az embereknek bűneit, ő csak hirdetheti

az Isten bűnbocsátó kegyelmét az igazán megtérő bűnösnek s imádkozik vele, hogy Isten kegyelmébe fogadja és segítse tiszta keresztyén élet folytatásában. A lelkésznek hivatásában csak kötelességei vannak.

Miként a lelkésznek nincsen s nem lehet különleges, őt megkülönböztetőleg illető joga, akként nincsenek ilyen, vagy ehez hasonló joga az egyházközség egy tagjának sem. Ennélfogva amikor valamely egyházközség valakit felügyelőjének, gondnokának, presbiterének vagy másnemű tisztviselőjének választ, nem tesz egyebet, minthogy bizalmával megajándékozza s valamely módon körvonalazott kötelességteljesítést ruház reá, amiért köszönet és tisztelet helyett gyakran kellemetlenséggel is fizet a megbízó testület. A nobile officiummal emberi gyarlóságból járó ez az elismerés sokszor éri a lelkészt is, s ez esetben egyházi s világi elem egyenlővé van téve.

Evang. egyházunkban sohasem volt uralkodó a klerikalismus, mert nem is létezett; ez okból nem kell félni, hogy a jövőben azzá legyen. Attól sem kell félni, hogy küriarchikus rendszer honosulna meg az eddigi, vérünkké vált zsinat-presbiteri helyett. Istennek országában s ennek szervezett alakjában, az egyházban nem szabad uralkodni és hatalmaskodni; elsőség a szolgálat teljesítésében áll és minél elsőbb akar lenni valaki, annál több és *jobb szolgálatot kell teljesítenie.* (Mk. 10:43—45. Mt. 20:26—28.) Ebben példát mutatott maga Jézus, akinek szolgálata halállal végződött, melyet azért szenvedett el, mivel váltságunkat, üdvünket eszközölte vele. Ennek a szellemnek kell uralkodónak lenni s akkor a zsinat megtalálja azokat az irányító jogi formulákat is, amelyekre az Egyháznak a rend és ékesség céljából szüksége van. Azt tartom, hogy habár közel kétezer év választ el Jézus korától s az emberiség élete azóta óriásit változott: az általa kimondott elvek ma is érvényesíthetők, mert nincs bennök részletkérdés érintve, melyre nem illenének.

A mostani zsinat nem alapvető, hanem az eddigi zsinati alkotásokat javító s kiegészítő rendeltetéssel bír. A szükséges előkészítő javaslatok rendelkezésre állanak és így bíztató reménységgel tekinthet mindenki munkássága elé. A zsinati atyák jogi képzettségü tagjai természetszerüleg előnyben vannak ezen képzettségüknél fogva a törvénycikkek fogalmazásában, különösen ahol ők otthon vannak a törvénykezés, pereskedés, igazságszolgáltatás s hasonlók terén. Joggal számíthat reájok az Egyház, hogy jó munkát fognak végezni, hiszen, aki jogász létére zsinat-atyaságot vállalt, az Egyház és Evangélium iránt való szeretetből tette.

Egyesek nem tudnak megbarátkozni a presbiteriumokkal, melyeket a javaslatok szerint esperességekben, kerületekben s egyházegyetemen szervezni akarnak; pedig ez nem más, mint az egyházközségeknél bevált presbiteri szervezetnek következetes kiépítése az egyházi felsőbb fokozatokon, labilis bizottságoknak törvényszerű helyettesítésére és a megfelelő gyűléseknek tehermentesítésére. A gyűléseknek fontos nagyobbjelentőségü kérdésekkel kellene foglalkozniok és propaganda jelleggel felruháztatniok, hogy azok az illető kebelbeli egyházközségben megmozdulást, új életet tudjanak kelteni s tartós építő nyomokat hagyni. Apró-cseprő tárgyak s kérdések, újságokban is közölhető, tudomásul szolgáló jelentések, melyek nem ritkán felesleges bőbeszédü szónoklatokra adtak vagy adnak alkalmat, minden kártevés nélkül elmaradhatnak a presbiteriumok megfelelő munkája után. A nyert drága időt fontos és hasznos kérdések megvitatására lehet felhasználni. A belmisszió számos kérdése megvitatásra, határozatra s végrehajtásra vár. A vegyes házasságokról s reverzálisokról mindig kell szólani, írni, s napirenden tartani, hogy annak veszélyessége nyilvánvaló legyen.

Mikor az 1894. évi törvényhozás 31 és 32., az 1868. évi 53. t. cikke a reverzálisok érvénytelenségéről (12 §.) megváltoztatta s a reverzálisokat újra törvényesítette: akkor a prot. egyházak a nagy liberális korifeusok: Csáky Albin, Szilágyi Dezső és Wekerle Sándor miniszterek bíztatására álltak a kormány mellé szabadelvüségének mentésére, hogy a polgári házasságról és állami anyakönyvvezetésről (1894. é. 31, 32, 33. t.-c.) szóló törvénycikkeket megszavaztathassák, melyek a kath. egyháznak, rk. mágnásoknak, főhercegeknek, indigenáknak nem kellettek; helyesebben szólva kellettek, de csak azzal a feltétellel, ha a reverzálisok — ez a kitünő rekatholizáló eszköz —, ismét törvényesíttetnek. Bánó József, az egykori VI. sz. k. városi esperesség és az eperjesi Collegium felügyelője, aki mint képviselő s képviselőházi alelnök az 1868. évi 53. t.-c. reverzálisellenes létrehozásában maga is igen tevékeny részt vett és tapasztalatból tudta, míly nagy vivmány volt e cikk meghozása, hiába kardoskodott az áramlat ellen, le is köszönt emiatt a felügyelőségről. Egyházunk állami érdekekért feladta egyik fontos erődjét. Ellenértéke, hogy az Egyház végre meg fogja kapni az 1848. évi 20. t.-c.-nek megfelelően a szükséges államsegélyt: igen lassan, nehezen és nem a várt és törvényileg biztosított mértékben s módon jött, s talán most is csak jön a megváltozott nehéz viszonyok miatt.

Áldásos munkát fog végezni a zsinat, ha a közigazgatást elválasztja az igazságszolgáltatástól s a fegyelmezésben messzebb megy az eddiginél, hogy minden egyházi közreműködő tudja, hogy tetteiért felelősséggel tartozik s ha vét, büntetés éri. Azt hiszem a ker. szeretetet és a szigorú fegyelemtartást nem szabad egymással szembe állítani s nem szabad utóbbit az előbbinek feláldozni, mert ez

az evangéliumnak is feláldozása lehetne. Legnehezebb feladata a zsinatnak a pénzügyi kérdések megnyugtató megoldása; pedig sajnos e nélkül alapos munkát alig lehet végezni az Egyházak fenntartása érdekében. Milyen áldás származnék abból, ha az egyetemes egyháznak egy központi pénztár állna rendelkezésére, amelyből minden lelkész kapná fizetésének egy meghatározott, de tekintélyes részét s egyházközsége csak az azon felül esőt fizetne közvetlenül, hogy szabadabban mozoghatna, többet áldozhatna kultúrális s egyházi célokra, gyermekeinek nevelésére, önképzésre s a társadalomban való érvényesülésre. Mily áldás származnék ebből a szórványok szervezését s gondozását illetőleg is, mert anyagi áldozatok nélkül lehetetlen kis anyaegyházakat fenntartani, messze eső fiókokat és szórványokat gondozni; pedig ezeknek fenntartása egyetemes egyházi érdek is.

Szívből óhajtom, hogy Istennek lelke legyen vezetője és segítője a zsinatnak hasznos és szép munkájában, hogy eredményei az evangélikus Egyház felvirágzását, Isten országának terjedését és az egyes hívők boldogságát elősegítsék, szolgálják.

Dr. Mayer Endre
ny. theol. akad. dékán.

Külföldi hirek.

Angliában a háború befejezése óta 121165 ember tért át a katolikus egyházba, az elmult évben 12206.

A bajor evangélikus püspök, Meiser legutóbbi körlevelében arra kéri papjait, hogy minden szombaton kilenc órakor találkozzanak imádságban.

Amióta határozatba ment, hogy a lutheránus világgyűlés székhelye Páris lesz, egyházi lapjaink figyelme mindenütt a francia evangélikus egyház felé fordul s napról-napra jelennek meg ismertetések az egynegyedmillió lélekszámú francia-lutheránizmusról.

A meghalt finn Irgman érsek helyébe Erkki Kaila püspök neveztetett ki, aki hivatalát február elsején foglalta el.

Indiában ma legtöbb utcai harc a hindu rendőrség és a mohamedánok között van. A mohamedán missziók öntudatosító munkájának ez az első eredménye.

Amerikában már nyilvántartást vezetnek a munka és állásnélküli papokról. Az igen gazdag amerikai anglikán egyháznak is vannak munkanélküli lelkészei. Európában egyedül Németországban van még paphiány és betöltetlen lelkészi állások, de ennek az az oka, hogy úgy a lelkészi kar, mint a teológusok politikailag helyezkedtek el. Közli: *G. L.*

HIREK.

Ján. 19:16—30. és Márk 16:1—8.

Nagypéntek evangéliumát úgy követi a húsvéti örömhír, mint éjszakát a nappal. Nagypéntek a gyász mélyfekete éjszakája, húsvét a leggazdagabb sugárzó hajnalhasadás. Mindkettőnek teljességét a meghaló Jézus utolsó igéje fejezi ki: »Elvégeztetett«. Nagypénteken elvégeztetett a világ munkája, a szögek fején tompán zuhog a kalapácsütés, amint rozsdás hegyükkel átfurják a megcsufolt Király testét. Ebben a pillanatban meg kell értenie mindenkinek az ó-héber ige igazságát: »Átkozott minden, aki a fán függ.« Átokká lett Krisztus a világért és evvel a földön minden elvégeztetett. — De hátra van még a másik, az isteni végzés. A húsvéti üres sírból kiált felénk Isten üzenete: ma végeztetett el minden! Amikor az ember eljutott a gyilkosságig, Istennek munkája volt hátra csupán: a megelevenítés. Mert a világ munkája a pusztítás és a halál, Istené a feltámadás és az élet. Ma is ez a nagypéntek és húsvét közös üzenete a sötét, bukott világnak: bármilyen nagy is a bün és a pusztulás, Isten a halálból is életet támaszt.

— **Egyházkerületi közgyűlés.** A tiszai egyházkerület április hó 24-én Nyíregyházán rendkívüli egyházkerületi közgyűlést tart, melynek tárgya néhai Dr. Zelenka Lajos egyházkerületi felügyelőről való megemlékezés és a megüresedett tisztségre a szavazás elrendelése.

— **A veszprémi** gyülekezetben ápr. 9-én »hivatalos egyházlátogatás«-t végzett Takács Elek esperes. Mindent a legnagyobb rendben talált, ami elsősorban annak köszönhető, hogy a gyülekezet buzgó és egyházszerető tisztviselők és derék presbiterek kezében van, akik az egyesületek vezetőivel együtt odaadó munkatársai a lelkésznek. Az egyházlátogatásra érkező esperest dr. Zauner Róbert felügyelő köszöntötte. Az egyházlátogatás alkalmát használta fel dr. Kenesey Pongrác főispán arra, hogy átadja Takács Elek esperesnek a kormányfőtanácsosi kitüntetésről szóló okiratot. Az egyházmegye lelkészi kara nevében Horváth Sándor várpalotai, a helyi gyülekezet nevében pedig Hering János veszprémi lelkész üdvözölték a kitüntetettet. A szerény keretü, de meleg hangulatu ünneplésen résztvett több szomszédos gyülekezet lelkésze, továbbá dr. Belák Imre, Obetkó Vilmos és Teke László gyülekezeti felügyelők.

— **A csanád-csongrádi** ev. egyházmegye hirei: *Egyházmegyei presbiteri* konferencia lesz április 28-án Csanádalbertin a következő két témával: »A halott egyház presbiterei«, »Az élő egyház presbiterei«. Előadók: Sztik Gusztáv alesperes és Kertész Ferenc körlelkész. Igét magyaráz Maczák György nagybánhegyesi lelkész. — *Egyházmegyei ifjusági konferencia* lesz szintén 28-án, Csanádalbertiben. Előadók: Ondrik János nagylaki lelkész: »Az ev. ifju és leány munkaközben«, továbbá Maczák György: »Az ev. ifju és leány a szórakozásban«. Igét magyaráz Gubcsó András pitvarosi lelkész. — *Pitvaroson* Gubcsó Andrást virágvasárnapján iktatta hivatalába Sztik Gusztáv alesperes.

— **Lelkészi jubileum.** Az apostagi ev. egyházközség s vele együtt a pestmegyei alsó egyházmegye, a környékbeli evangélikusság, valamint Apostag politikai község és annak társadalma meleg ünneplést tartott április hó 10-én, Bakay Péter esperes apostagi lelkészkedésének negyedszázados évfordulóján. Az ünnepséget hálaadó istentisztelet nyitotta meg, melyen az ünnepi beszédet Sárkány Béla egyházker. főjegyző, az oltári szolgálatot pedig Bakay Zoltán alesperes és Kemény Gábor egyhm. főjegyző végezte. Az ünnepi díszközgyűlést dr. br. Kaas A.

egyházmegyei felügyelő nyitotta meg, az egyházközség örömteli háláját Mertz Gyula tanító tolmácsolta, majd az egyházi bibliakörök, egyesületek, az egyházmegyei lelkészegyesület, a ref. egyház, a dunavecsei járás főszolgabírája, a község főjegyzője, a helybeli társadalmi egyesületek és intézmények, valamint a szórványok üdvözlő szavai hangzottak el. Az ünnepelt szívből jövő szavakkal mondott köszönetet a megnyilvánult szeretetért s hálaimádsággal és áldásosztással fejezte be amaz oltár előtt, amelynél huszonöt éven át hűséggel és áldással szolgált.

— **Lelkészbeiktatás.** A rákoskeresztúri egyház egyhangulag megválasztott új lelkipásztorát, Kósa Pált folyó hó 14-én iktatta be Chugyik Pál alesperes.

— **A CE világszövetség** megbízásából Budapesten tartózkodott Kelly James európai elnök. A budapesti rendező-bizottsággal megbeszélte a világkonferencia programmját, az egyes tárgyak előadóinak személyét. Rendkívül fontosnak tartaná Kelly, hogy Budapest protestáns társadalma nagyszámú magánszállást ajánljon fel a konferencia vendégeinek, mint ahogyan azokban a fővárosokban, ahol eddig ülésezett a világkonferencia, így történt. A CE Világkonferencia plakátját Pólya Tibor hírneves festőművész festette. Rövid időn belül megjelenik Budapest utcáin az átszellemült arcú magyar ifjú, aki fényözönben, kitárt karokkal olyan megragadóan szimbolizálja a világkonferencia főtémáját: »Jöjjön el a Te országod.« A plakát rajzával és színeiben enyveshátu bélyegek is készülnek. A Rendezőségi Iroda (Budapest, VIII., Gyulai Pál-u. 9.) darabját 6 fillérért fogja árusítani a bélyegeknek. A bélyegek bizonyára erősen keresettek lesznek és a legalkalmasabb mód ez arra, hogy minden magyar protestáns lélek hozzon áldozatot mindnyájunk közös, nagy ügyéért azzal, hogy leveleire világkonferenciai bélyeget is ragaszt. Használjuk és terjesszük ezeket a bélyegeket.

— **A kőszegi diákszövetség** április hó 9 és 10-én »csendes napok«-at tartott. A csendes napokat templomi, Isten előtt való csendesség vezette be. A mai diák legszemélyesebb életkérdéseiről folytak a megbeszélések. A csendes napokat úrvacsora zárta be.

— **Székesfehérvár.** A helyi *misszió-egyesület* január 6-án szeretetvendégséget tartott a *Nőegyesület* január 12-én nagy műsoros farsangi estét rendezett, melynek tiszta jövedelme 233 pengő volt. A Nőegyesület tovább folytatta a téli segélyezés munkáját s e célból márc. 16-án és 30-án Luther-uzsonnát tartott ismertető előadásokkal és írásmagyarázattal Irányi Kamillné vezetésével. — A *Leányegyesületnek* március 3-án volt szépen megrendezett, jól sikerült teaestje. A Leányegyesület továbbra is megtartotta pénteki összejöveteleit, amelyen hasznos megbeszélések, felolvasás, írásmagyarázás szerepeltek ugyancsak Irányi Kamillné vezetésével. — *Ifjusági egyesületünk* márc. 31-én tartotta alakuló közgyűlését az egyházközség által jóváhagyott alapszabály alapján. Megválasztotta a tisztikart: ügyvezető elnök Teke Sándor tanár, háznagy Dominó József, jegyz. Rosta Lajos, pénzt. Falvay István, könyvt. Tóth Sándor, ellenőr Nagy János és választmányi tagok Falvay Sándor, Hajmási Egon, Csitkey István lettek. — *Évi rendes közgyűléseit* febr. 24-én a Nő- és Leányegyesület, márc. 3-án a missziói egyesület és márc. 10-én pedig az egyházközség tartotta meg.

— **Egyházasdengeleg.** Az egyházközség mult évi életéről a lelkész Egyházi Értesítőt adott ki, melyet az egyházhíveknek megküld. Érdekes adatai közül kiemelkedik annak közlése, hogy Erdőtarcsa fiókegyházban a hívek összefogása két reverzálist eredményezett, a harmadik körül »most dúlnak igen nehéz harcok.« Ebben a tekintetben a Nőegylet is hasznos munkát végez. Heréden a tanító fáradhatatlanul vesz részt a belmissziói munkában. Özv. Bánó Miklósné a kökényesi szórványhíveknek állandó használatra átengedett házában egy szobát. Az erdőtarcsai 75 lélek egy kis hajlékot akar építeni Istennek! Ime mennyi sok örömöt tud adni a hűség egy kis gyülekezetben is!

— **Felhívás.** tanítók gyermekneveltetési segélyére vonatkozó igénybejelentésre. Az 1930. évi VII. törvénycikkel létesített Protestáns Tanítói Internátusok Alapjából való segélyezésre evangélikus egyházunk nevében pályázatot hirdetek »olyan tanítók gyermekeinek neveltetési céljaira, akik falvakon, tanyákon teljesítenek szolgálatot és ennélfogva gyermekeik továbbneveltetéséről a maguk erejéből gondoskodni nem tudnak«. Indokolt esetben ezen kategórián kívül eső tanítók segélykérvénye is elbírálás alá kerül. Figyelemmel az alap rendeltetésére és a miniszter úr intenciójára, különös figyelemben részesülnek azon folyamodók, kik gyermekeiket evangélikus internátusban helyezték el. A kérvényben feltüntetendő: a tanító neve, életkora, működési helye, családi viszonyai, házon kívül taníttatott gyermekeinek neve, életkora, iskoláztatási és elhelyezési adatai (internátus, magánház, rokonság), tanulmányi előmenetelük. A tanítói javadalom pontos adatai: fizetési osztály és fok; helyi javadalom (értékegység, kezdő fizetés százaléka, föld, termény, tüzelőfa, készpénz, fizetéskiegészítő államsegély, magánvagyon). Folyamodási ívet megkeresésre az illetékes püspöki hivatal bocsát rendelkezésre. Tekintettel az egységes eljárás szükségére, a segélykérés ezen folyamodási íven nyújtandó be. Az illetékes püspök úrhoz intézendő, bélyegmentes kérvény az illetékes esperes úrhoz folyó évi május hó 10-éig nyújtandó be, onnan pedig május hó 15-éig az illetékes püspök úrhoz terjesztendő fel. — Budapest, 1935. április 6-án. D. báró Radvánszky Albert egyetemes egyházi és iskolai felügyelő.

RIEGER OTTO ORGONAGYÁRA
Budapest, X., Szigligeti-utca 29. szám. (Rákosfalva).
Uj orgonák, valamint homlokzatsípok szállitását és orgonajavitásokat mérsékelt árban szakszerű és művészi kivitelben vállal.

SZLEZÁK LÁSZLÓ
Magyarország aranykoszorús mestere
harang- és ércöntőde, harangfelszerelés- és haranglábgyár, Budapest, VI., Petneházy-utca 78. szám.
8 aranyéremmel és 4 díszoklevéllel kitüntetve!

D. Raffay Sándor: Nagyheti beszédek: (virágvasárnapi, bűnbánati, nagypénteki, húsvéti beszédek). Amit az Ur üzen c. egyházi beszédek I. kötetének VI—VII. része. P. 3.—.
Buchwald: Mit Luther. Passion und Ostern in Luthers Geist und mit Luthers Wortt. P. 2.05.
Kapható: *Scholtz Testvérek* könyvkereskedésében, Budapest, IX., Ferenc körút 19-21.

Valódi ezüst *protestáns kegyszerek* rendelésre ezüstözött alpakából is. — Árjegyzéket szívesen küldünk.
SZIGETI NÁNDOR ÉS FIA
Budapest, IV., Kecskeméti-u. 9. — Alapítva: 1867.

Felelős: Evangélikus Diakonissza Anyaházi Nyomda, Budapest, VII., Damjanich-u. 28-b. — Felelős Farkas L.

Evang.Theologiai Ifjusági Kör
Sopron.Deák tér

III. évfolyam 1935. április 28. 17. szám

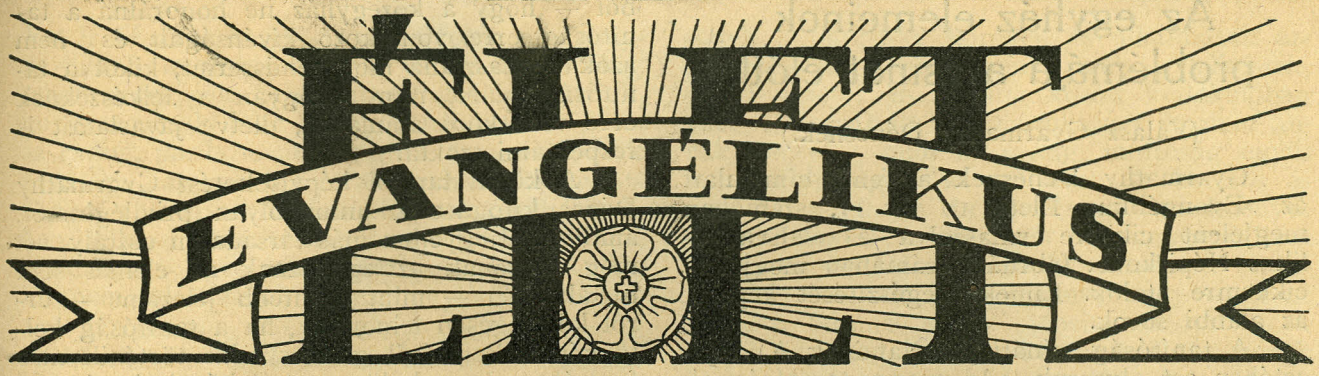

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST VII. DAMJANICH-u. 28b. Telefonszám: 33—5—92. Kiadja az ORSZÁGOS LUTHER SZÖVETSÉG

EGYHÁZTÁRSADALMI, BELMISSZIÓI, KULTURÁLIS ÉS EGYHÁZPOLITIKAI HETILAP. A szerkesztésért felelős: KEMÉNY LAJOS.

Megjelenik minden vasárnap. ELŐFIZETÉSI ÁRA: Egész évre 4.40, félévre 2.20 pengő. Postai csekk száma: 20.412. Felelős kiadó: Dr. FRITZ LÁSZLÓ.

TARTALOM: Az első válasz. — Graf Samu: Az egyház elemeinek problémája a zsinat előtt. — Károsy Pál: „Egyházi fegyelmet kérünk!" — Miklós Vitéz: Tavaszi vigasztalás. — drbv.: Jogorvoslat a közigazgatásban. — G. L.: Bach jubileumi ünnepségek. — A tiszai egyházkerület gyűlései. — A MELE budapesti konferenciájának programmja. — Hirek.

AZ ELSŐ VÁLASZ.

Két héttel ezelőtt »Családvédelem« címen irott vezetőcikkünkben felhívtuk a figyelmet arra, hogy a családvédelem kérdésében megindult mozgalom a katolikus egyházat illetően milyen óvatosan kerüli a reverzális kérdését. Erre az állításunkra csakhamar megkaptuk a bizonyítást.

Virágvasárnapján délben Budapest és környékének reformátusai nagygyűlést tartottak a pesti Vigadóban. A külsőleg is impozáns képet mutató gyűlés azonban különös jelentőséget nyert azáltal, hogy azon dr. Ravasz László az igazi családvédelem kérdéséről mondott beszédet. Megállapításai, melyekkel éles és tiszta különbséget tett a házasság jogi és lelki keretei között, az a megtámadhatatlan álláspontja, mely a házasság felbonthatását az evangéliumi erkölcs mérlegére helyezte, továbbá annak megállapítása, hogy a polgári házasság megszüntetése mit sem jelentene a családvédelem szempontjából, mert hiszen polgári házasságkötés a gyakorlatban egyáltalán nem helyettesíti és nem teszi feleslegessé a templomi esketést, amennyire kifejezésre juttatják a protestánsok álláspontját, éppen úgy ellentétben vannak a katolikus egyház elveivel. Ugyanazt a véleményt fejezte ki, amit lapunk fent idézett cikke, hogy e kérdésekkel együtt járó surolódások és harcok számára alkalmasabb időt is lehetne keresni.

A Nemzeti Ujság sietve válaszolt erre a beszédre és ebből a válaszból két mondat nagyon jellemző. Az egyik az, hogy csodálkoznak azon, hogy a protestánsok szembe fordulnak a polgári házasság reviziójának tervével, holott a hercegprímás világos és pozitív formában kifejtette, hogy ebből minden egyháznak, felekezetnek csak haszna származhat. Jellemző ez a mondat azért, mert az úgynevezett »kifejtés« csak egyszerű állítás volt és a hercegprímás még eddig egyetlen egyszer sem mondotta meg, hogy ugyan mi haszna lenne ebből a magyar protestáns egyházaknak?

Még jellemzőbb a másik mondat, mely dr. Ravasz László következő mondatára felel: »Ha már súrlódások kiirtásáról van szó, a reverzálisok intézményének kiirtására volna szükség...« A Nemzeti Ujság erre azt feleli: »A reverzálisok ügyének előhozása logikátlan dolog részükről, mert ez nem tartozik a kérdéshez.« Végre az első egyenes szó odaátról a családvédelem és a reverzális összetartozása tekintetében! Régen sejtettük, sokan fogadni mertünk volna rá, hogy amikor majd beszélni kell a reverzálisról, azt fogják mondani, hogy az nem tartozik a kérdéshez. Nagyon jó, hogy nem késtek tovább ezzel a felelettel, legalább mindenki megállapíthatja, hogy megint csak az Ézsau kezét kínálják kézfogásra. Most már az államhoz intézzük szavunkat: ha igazi családvédelmet akar, előbb törölje a reverzálistörvényt, mert amíg az életben marad, addig nem lehet a családvédelem terén egészséges munkát végezni.

* * *

Az egyház elemeinek problémája a zsinat előtt.

(Válasz Gyarmathy Dénesnek.)

Gyarmathy Dénesnek a fenti cím alatt az »Evangélikus Élet« 10 és 11. számában megjelent cikkére válaszolva az »Evangélikus Népiskola« februári számában megjelent cikkemre utalok. Ennek kiegészítését képezik az alábbi sorok.

A tanítóság zsinati javaslatainak A) fejezetében azt olvassuk: »Az evang. tanítóságnak az egyházkormányzat minden fokán, valamint az egyházi törvényalkotásban az őt megillető hely elsősorban hivatalból, másodszor választás útján is törvényileg biztosítassék a zsinat által.« Csodálkozunk, hogy Gyarmathy Dénes ebben veszedelmet: »betörést« lát. Hisz az ev. tanítóságnak és tanárságnak úgy az egyházkormányzatban, mint az egyházi törvényalkotásban eddig is volt hivatalból és választás útján helye. Tehát a tanítóságnak ezen kívánsága nem novum és még kevésbé »betörés az Egyházba«. A zsinati javaslatokban a fősúly itt a jogkiterjesztésben van, mert a tanítóság úgy érzi, hogy háttérbe szorul az egyház jogi szervezetében.

Az irányelvül felállított elosztási arány másodrangú kérdés, amelyben az a zsinati albizottság, mely ezzel a kérdéssel foglalkozik, bizonyára meg fogja találni a helyes megoldást. Ezzel egyidejüleg és ezzel összhangban megoldandó volna az evang. tanárság képviseltetése is, amellyel mi tanítók természetesen nem foglalkozunk.

A tanítóságnak a részletekre vonatkozó javaslatai nem mondhatók szerénytelenek. Mert hogy az egyházközségben a tanító tagja legyen az egyháztanácsnak, azt természetesnek tartom. Hogy soktanítós iskolában minden 5 tanító után 1 kerüljön az egyháztanácsba, az sem szerénytelen kívánság. Hasonlók a tanítóság kívánságai az egyházmegyei, egyházkerületi és egyetemes közgyűlésen való képviseltetésükről.

Hogy azután a tanítóság hivatalból legyen-e tagja az egyházi közigazgatásnak, bíráskodásnak és törvényalkotásnak, vagy választás útján és ha választás útján, a közegyház (»az egyház elemei«) válassza meg őket, vagy a tanítóság küldje ki őket: ezek szintén nem megoldhatatlan problémák. A praktikus szempont minden esetre az utóbbi mellett szól és az évtizedes gyakorlat ennek célszerűségét bebizonyította.

Mindennek dacára én a tanítóságra nézve nem látnék veszedelmet, ill. hátrányt még abban sem (ez persze az egyéni nézetem), ha nem a tanítóság küldi ki képviselőit, hanem ha a közegyház választja meg őket. Én ugyanis nem tudnám elképzelni — már az eredményes munka és békés együttműködés szempontjaiból — hogy a közegyház ne honorálná a tanítóság erre vonatkozó kívánságait és nem azokat választaná meg rendszerint, kiket a tanítóság ajánl, mint ahogyan a lelkészeknek erre vonatkozó ajánlatait, illetve javaslatait is respektálni szokta.

A külön tanítói képviseltetést Gyarmathy Dénes kifogásolja »mint olyan privilégiumot, amilyennel egyetlen más társadalmi osztály, sőt még magának az egyháznak az elemei sem bírtak«. Én — mint fenntebb jeleztem — erről készségesen lemondok, ha a tanítóság kellő képviseltetéséről gondoskodás történik más formában. Ez a külön tanítói képviseltetés természetes következménye az egyház két elemre való tagozódásának. Elődeink (lelkészek és világiak) ezzel lehetővé akarták tenni, hogy a tanítóság — bár kis számban —, de mégis részt vehessen az egyházkormányzásban és egyházi törvényalkotásban, valamint a bizottságok munkájában. Mert ha kiküldetésről, vagy képviseltetésről volt szó, első sorban a lelkészi kar kapta a maga képviselőit, aztán a világi elem. Ilyenformán a tanítóság egyáltalán nem, vagy csak a legritkább esetben jutott volna képviselőhöz. Hiszen a lelkészi elemhez nem tartozik, ennélfogva ott szóba sem kerülhetett. A világiak részéről pedig ott vannak a felügyelő, a főjegyző, ügyész vagy más tisztviselők, akiket — ha kiküldetésről van szó — elsősorban kell tekintetbe venni.

Ha tehát az egyház azt akarta, hogy a tanítóság ne maradjon ki teljesen az egyházkormányzatból és törvényalkotásból, éppen a 2 elemre való tagozódás miatt a Gyarmathy Dénes által kifogásolt módon kellett a tanítóság bekapcsolásáról gondoskodni. Hogy ezen az alapon — a külön tanítói képviseltetés által — jelenleg néhány tanító vehet részt az egyház munkájában és hogy milyen csekély ez a szám, ezt cikkíró nagyon jól tudja.

Ezen akar változtatni a tanítóság. Ezt célozzák a zsinati javaslatok. Lesznek, kiknek más a véleményük. Gyarmathy Dénesnek is más a véleménye. Ez ellen nem lehet kifogásunk, sőt minden komoly érv előtt meghajolunk. Általános megütközést csak az elutasítás indokolásának módja és hangja és az iskoláról és tanítóról szóló nézetei keltettek, amihez járult még a lelkész és tanító közti különbségeknek szükségtelen feszegetése.

Én veszedelmesnek tartom annak a hangoztatását — még akkor is, ha igaza van, — hogy az iskola nem tartozik az egyház lényegéhez, hogy egyház lehet iskola nélkül is; újabb cikkeiben ezt még a családról is megállapítja. Milyen következményei lehetnek ennek, ha ez a nép köztudatába menne át? Kellene csodálkozni akkor azon, ha a gyülekezetek szabadulni akarnának az iskolától? És, ha az iskola pusztul, nincs-e veszélyben a templom is?

Mi tanítók sohasem mondtuk, hogy »lelkészek« vagyunk, de az tény, hogy lelkészi mun-

kát is végzünk s így bizonyos fokig megkönnyítjük a lelkész munkáját és bizonyos fokig tehermentesítjük. Azért méltányosnak tartjuk, hogy nemcsak mint »világi elem«, mint p. o. az evang. gazda, evang. iparos, vagy csak ezek rovására kapjunk helyet az egyházkormányzatban és törvényalkotásban, hanem a lelkészi és nem lelkészi elem terhére, mint fontos egyházi feladatokat végző funkcionáriusa az egyháznak. Ez nemcsak tanítói, hanem egyházi érdek is.

A tanítóság javaslataival nem akarja az egyház kettős tagozódását, ezt az évszázados jogszokásban gyökeredző elvet megdönteni, mert — mint cikkem elején kifejtettem — egy kis jóakarattal ebben is lehet a tanítóság jogos igényeit kielégíteni. De viszont az sem bizonyos, hogy egyházi alkotmányunk a világ végéig a kettős tagozódás alapján fog állni. Hiszen ez is emberi beosztás, emberi munka. Ki tudja, hogy nem fog-e bekövetkezni olyan idő, mikor az »elemek« megszaporodnak, vagy más beosztás szerint fognak csoportosulni? Hiszen az ősegyházban csak egy elem volt (»egyszív, egy lélek«) és csak később, mikor a szükség ezt magával hozta, keletkezett a lelkészi elem.

Hogy Gyarmathy Dénes miért ellenzi a tanítói kívánságok honorálását, azt a többi között a következőképen indokolja: »...tapasztalat szerint a tanítói kar beválasztotta tanítók elsősorban mindig a tanítói kar képviselőinek érzik magukat és tudják magukat és legfeljebb másodsorban az egyház képviselőinek, úgy, hogy mikor az egyházi érdek szembe kerül a tanítói osztályérdekkel, akkor — ritka kivételektől eltekintve — mindig az utóbbi lesz számukra a döntő.«

Hogy lehet a tanítói kart ilyen általános vádakkal illetni? Hol vannak a bizonyítékok?

Én már évtizedek óta jelenek meg a különféle bizottságokban és közgyűléseken, de soha ezeket a kemény szavakat beigazolva nem láttam. Hogy a tanítók osztályérdeket is képviselnek, az természetes. Másoknál is úgy van. De ez nem jelenti azt, hogy az egyház érdekei ellen cselekedjenek. Mert miről volt és van szó a különféle gyűléseken a tanítók részéről? Mit kíván az evang. tanítóság? Kívánja a magasabb tanítóképzést, a nyolc éves tankötelezettséget, a szakszerű iskola felügyeletet, foglalkozik különféle pedagógiai kérdésekkel, kéri a kántori munka díjazását és törvényben biztosított fizetésének folyósítását. Én azt hiszem, ez mind olyan ügy, mely az egyház érdekeivel nem ellenkezik. Emellett vannak tanítók és pedig sokan, akik a belmisszió és más egyházi téren nagy és értékes munkát végeznek: bizottságokban, gyűléseken, családokban és csendes otthonukban. Nemcsak az iskolát szeretik, hanem a templomot is, sőt templomot is építenek, még betűszerinti értelemben is, miről bizonyságot tehet a csurgói gyülekezet elöljárósága.

Gyarmathy cikkei nagy megütközést keltettek a tanítóság körében és alkalmasak arra, hogy azt a jó viszonyt, mely a lelkészek, világi vezetők és tanítók között kialakulóban van, megzavarják. Azért szükségét éreztem annak, hogy — mint az evang. tanítóság egyik legidősebb tagja, ki 36 éven át kereste és meg is találta a békés és így eredményes együttműködés lehetőségeit — szembeszálljak a Gyarmathy Dénes cikkeiben hirdetett elvekkel. Most is azt hangoztatom, hogy — mint Németh Sámuel olyan szépen mondta — »a templomharang és az iskolacsengő zengjenek össze szépséges harmóniában«. Úgy érzem, hogy ebbe a harmóniába disszonáns hang vegyült.

Graf Samu.

„Egyházi fegyelmet kérünk!"

Az Evangélikus Élet folyó évi 10-ik számában »Egy fiatal leány« aláírással nagyon lelkes és figyelemreméltó felszólítást olvastam, mely egyházi fegyelmi beavatkozást kíván a vegyesházasságok tekintetében. Örömmel és hittestvéri kézszorítással köszöntöm a kedves felszólalót s amikor mindenben teljes meggyőződéssel és elismeréssel állok mellette, ezennel tovább fűzni szeretném hittestvérem elgondolását és követelését.

Hosszú éveken keresztül figyelem már az országos statisztikai jelentések egyházakra vonatkozó adatait. Sajnos mindig azt kellett tapasztalnom, hogy mi evangélikusok vagyunk azok, akik mindig veszteséggel zárjuk éveinket. Ez annyira szokásossá vált, folytonosan ismétlődő s nagyon sokszor jelentősebb mértékben mutatkozó jelenség, amire igen is fel kell figyelni, törődni kell vele s kötelességünk keresni az orvoslás útját.

A mult év utolsó negyedének statisztikai adatai szerint, a vegyes házasságok terén az evangélikus egyházat férfitagjai részéről 121, nőtagjai részéről 23 lélek elvesztése érte. Összesen 144 esetben feledkeztek meg hittestvéreink az egyházhoz való hűségükről s adtak reverzálist születendő gyermekeik vallására nézve más egyháznak.

Különösen szembetünő ez a jelentés a férfiak részéről. Általában tapasztalható ugyan az, hogy a férfiak a házasságnál a nőkkel szemben kisebb súlyt helyeznek a család vallási hovátartózandóságára, de az egyházak számarányát illetőleg, nálunk evangélikusoknál ez súlyosan szembetünő.

Most már joggal felvetődik a kérdés, mi is hát itt a teendő, hogy ezeket az egyház szegényedését jelentő s nagyjelentőségű lélekeladásokat valamiképen ellensúlyozzuk, vagyis a helyzeten javítsunk.

Kedves hittestvérem egyházi fegyelem életbeléptetését követeli, mely az egyházból való kizárással sújtaná azokat, akik könnyelmüen

lemondanak hitükről. Elismerem azt, hogy minden egyház köteles érdekei megvédése szempontjából bizonyos fegyelmi szabályzatot felállítani s azzal őrködni tagjai felett. De az ilyen túlszigorú egyházi fegyelmi büntetés életbeléptetését, mely az egyházból való kizárást is eredményezheti, nem helyeslem s így nem is ajánlhatom. Nem, elsősorban azért, mert a túlszigorú egyházi törvények alkalmazása még soha nem hozta meg a hozzáfűzött remények beteljesedését. A katolikus egyház, mely elsőnek léptette életbe az egyházból való kizárás büntetését, a szentségek kiszolgálásából való kizárást, sem mutathat fel ezen a téren nagy eredményeket, mert ha mutatkoztak is itt-ott kisebb-nagyobb jóváírások, ezek csak nagyon ritkán írhatók az egyházi fegyelem büntetésétől való félelem javára.

Mi evangélikusok nem tesszük helyesen azt, ha egyházi érdekeink megvédésére idegen, más egyházaktól kölcsönzünk példát. A protestáns egyházaknak mindig az volt az erőssége, hogy következetesen járt a maga útján, mindig és mindenütt elválaszthatatlan sorsközösséget vállalt a nemzettel. Így lett az anglikán egyház Angliában államegyházzá, így kapta nálunk a református egyház a »magyar vallás« elnevezést, de a legjobb bizonyitékot az északi, skandináv nemzetek szolgáltatják, melyek, mint ismeretes, csaknem kizárólag protestáns államok. Megfigyelhettük továbbá ezzel szemben azt, hogy túlzott katolikus államok, (Spanyolország, stb.), a folytonos vallásháborúk szintere, mert a vallás ezeken a helyeken állam akar lenni az államban, új törvények diktálásával és alkotásával igyekszik tudatosan szembeállítani magát az állam érdekeivel.

Ne alkossunk mi idegen példák hatása alatt törvényeket egyházunk védelmére. Az erőszak, a fenyegetés, a büntetés sohasem lehet a mi egyházunk fegyvere. A mi hitünk, mely mindenek fölé emeli a szeretetet, a felebaráti segítő megértést, azaz a tiszta, hamisítatlan evangéliumot.

Törvények, fegyelmi szabályzatok helyett lankadatlan szorgalommal és meggyőződéses, lelkesedő buzgalommal lássunk neki egyházunk keretében az evangélikus öntudat kiépítésének. Vagyunk még sokan jó evangélikusok s nekünk kell éreznünk hivatást arra, hogy őrállói, védelmezői legyünk egyházi érdekeinknek. Kapcsolatot kell keresnünk az egyháztól távol élő hittestvéreinkkel, fel kell ébresztenünk bennük evangélikus hitüket. Megértéssel kell meghallgatnunk panaszaikat, kételyeiket, lelki elkalandozásaikat s azután meggyújtani számukra az evangélium fáklyáját, hogy tisztán láthassanak és ítéljenek panaszaik, kételyeik és elkalandozásaik felett.

Nekem erős a hitem és meggyőződésem az, hogy egy ilyen lelkiismeretes munkának nagy egyházépítő és egyházgazdagító eredményei lesznek. Tehát ne csak mi várjunk egyházunktól törvényt, hanem állítsunk fel mi a magunk számára törvényeket és ezekkel a lélekből fakadó és hitbeli meggyőződéssel szentesített törvényekkel induljunk el misszióinkra, melynek célja: felrázni minden alvó evangélikust, hitében megerősíteni s az egyháznak cselekvő, hasznos, áldozatos tagjaivá tenni. Ha ezt a munkát önként vállalt feladatunknak fogjuk tekinteni, akkor mihamar csökkenni fognak szigorú rendszabályok nélkül is, egyházi veszteségeink.

Károsy Pál.

Tavaszi vígasztalás.

Van ugy, hogy minden fáj nekünk,
Síró ajakkal ébredünk.
A hajnalunk, az alkonyunk
Élő seb: lelki sír vagyunk.
Ilyenkor mért is szól a dal,
A föld mért ujra fiatal?
S a hulló csillag mért hasít bele
A szívbe, ami könnyel van tele?

A harang szíve a szívünkre üt
És csak egy arcot látunk mindenütt.
Fáj hallani a tavasz lépteit,
Mikor valaki nem lép többet itt!
Még a pacsirta is hiába szól,
Mert egy hang elhalt valahol...

Tudom... hisz én is voltam szenvedő,
Nem uj előttem semmi szemfedő, —
Az én világom sokszor összetört
S mindig formáltam ujabb, kicsi kört,
Kis barlangot a lelkem mélyiben,
Ahol a könny, a bánat megpihen.
És ottan jó volt... Elnyelte a föld,
Mit szívem a világtól örökölt:
A vádat, jajszót, könnyet, sebeket
És lassan-lassan minden behegedt!...

Hogy történt?... Elaludtam, nem tudom...
Zsibongó, fényes, delejes uton
Lenyult egy szent, egy drága kéz...
És a lelkem azóta hitre kész.
Virág nyilt, ahol megsimogatott,
Könnytenger helyett friss mosolyt adott.
A barlang mohos fala szétesett
S rám ragyogott a kéklő kikelet...

Ne sírj!... Bár szíved vérezőn piheg:
Szikkad a könny és begyógyul a heg;
Az Isten keze halkan megjelen
S végigsimít a lelkeden!...

Miklós Vitéz.

Jogorvoslat a közigazgatásban.

A régi E. A. a közigazgatás jogorvoslati részét egyáltalán nem szabályozta. A 87. §. c., 114. §. f. 150. §. f. pontjai kimondják ugyan, hogy az egyházmegyei, kerületi és egyetemes közgyűlések tárgyalják a beérkezett felebbezéseket, de arról, hogy ki, minő határozat ellen, hány nap alatt felebbezhet, a felebbezés kihez adandó be: sehol sem intézkedik. Hogy ebből mennyi zavar, kellemetlenség, fe-

A ROMBADŐLT TOLNANÉMEDI EVANG. TEMPLOM.

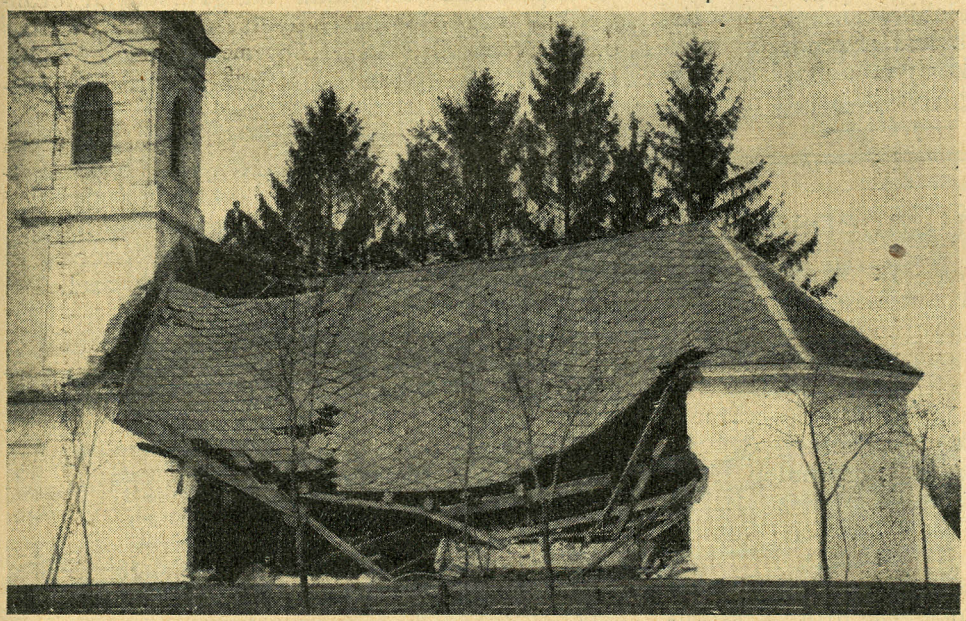

Ez a templom 124 évig állt Isten szolgálatában és hirdette a tiszta, az igaz és a hivő élet evangéliumi törvényeit. Ez a templom az ég felé mutatott, hivogatott minden tékozlót, békességet igért minden sírónak és találkozást kinált minden embernek Istennel a Krisztus által. Ez a templom ma siratni való rom, olyan, mint kérő szegény koldus, aki most jószívvel adott segélyért zörget nálad. — Adományokat elfogad a tolnanémedi lelkészi hivatal, valamint lapunk szerkesztősége is.

Kegyelem nékünk!

lesleges idő- és munkaveszteség állott elő, azt minden intézkedésre jogosult egyházvezető tapasztalta saját bőrén. A jogorvoslat szabályozása is egyike azoknak a hiányoknak, melyek pótlását, rendezését várja a gyakorlati élet a novelláris zsinattól.

A zsinat alkotmány és közigazgatási bizottsága által kiadott javaslat, lényeges újítások nyújtásával igen sokat pótol e hiányon. A presbiteri rendszernek kiépítésével és hatáskörének megállapításával kapcsolatban a 29., 33., 37., 41. §§-okban pontosan szabályozza, hogy a presbiteriumok határozatai ellen mikor, hány nap alatt, s kihez beadandó felebbezéssel lehet élni.

Kár, hogy ezt a pontosságot és alaposságot nem terjesztette ki a javaslat a közgyűlések határozatai ellen beadható felebbezésekre is. E tekintetben a helyzet az, hogy az új szabályozás sem határozza meg: kinek van joga és minő közgyűlési határozat ellen felebbezni; a felebbezés hány nap alatt, kihez nyújtandó be. Itt tehát feltétlenül pótlásra van szükség. Felhívom a figyelmet arra, hogy az egyházmegyei közgyűlés hatáskörét szabályozó 27., s a kerületi közgyűlését szabályozó 35. §§-ok. e. f. pontjai alapján hozandó határozatok nem tartalmazván közvetlen rendelkezést, ezek ellen nincs helye felebbezésnek. Hasonlóan nincs helye felebbezésnek a hivatkozott szakaszok d. pontjaiban meghatározott választások ellen sem, mert ezek tudvalevőleg csak keresettel támadhatók meg. Reámutatok arra is, hogy nincs és nem lehet mindenkinek joga felebbezéssel élni a közgyűlés határozatai ellen. Pedig a mai szövegezésbe nyugodtan bele lehet magyarázni azt, (az E. A. 18. §-ára hivatkozással) hogy például a tiszai kerület közgyűlése ellen felebbezéssel élhet egy, a dunántúli kerület kötelékébe tartozó egyháztag. Ez pedig ugyebár nem lehet cél? A vonatkozó szakaszok tehát kiegészítendők azzal, hogy a közgyűlési határozatok ellen, az egyházközségi képviselőtestület határozatait kivéve, csak a közgyűlés tagjai, illetve a határozat által közvetlenül érdekelt fél élhet felebbezéssel. A felebbezés határideje, beadási helye, visszautasítása tekintetében a 33. és 41. §§-ok intézkedéseit megfelelően alkalmazni kell a közgyűlés határozatai ellen beadott felebbezésekre. Az egyházközségi képviselőtestület határozatai azért képeznek kivételt, mert a korlátolt taglétszámu testület az egyházközségi közgyűlés jogait gyakorolván, itt a »közgyűlés tagjai« megjelölés természetszerűleg nem öleli fel a felebbezésre jogosultak teljes körét.

Zavart fog kelteni a javaslat 29. §-ának azon rendelkezése, mely az egyházközségi közgyűlés, illetve képviselőtestület határozatainak felebbezési fórumául az egyházmegyei presbitériumot jelöli meg. Ez valahogy ellentétben áll a javaslat 35. és 45. §-ainak f. pontjaival, melyek az egyházmegye, illetve egyházkerület közgyűlésének hatáskörébe útalt ügyekben hozott határozatok elleni felebbezések elintézését ugyancsak a felsőbb tagozatu közgyűlés hatáskörébe utalja. Ezen intézkedés nem indokolt. Igaz, hogy a hatáskörök olyan szétválasztása, mint ahogyan az az egyházmegye közgyűlése és presbiteriuma között történt, az egyházközségnél természetszerűleg nem vihető keresztül. Az azonban igen is keresztülvihető, hogy az egyházközség közgyűlésének hatáskörébe tartozó ügyek közül azokban, amelyek a megyei, illetve kerületi köz-

gyűlés hatáskörével azonosok, az egyházmegyei közgyűlés, a többiben pedig az egyházmegyei presbiterium legyen a felebbezési hatóság. Ezzel egyrészt egyöntetübb lesz a rendszer, másrészt az egyházmegyei közgyűlés hatásköre is tágul a sokak által kifogásolt javaslati megszorítással szemben. *drbv.*

Bach jubileumi ünnepségek.

Az 1935. évi bőjti időszak alkalmat nyújtott az evangélikus egyháznak arra, hogy legnagyobb muzsikusáról; Bach János Sebestyénről illő formában s tanító célzattal megemlékezhessék.

A krónikás örömmel regisztrálja a megmozdulásokat, egyházunk zenei eseményeit s látja azt is, hogy egyházunkban minden téren tevékeny és munkára bármikor kész lelkek vannak, akik tehetségeikkel szívesen sietnek egyházunk támogatására.

A jubileumi ünnepségekkel kapcsolatban előadásban emlékezett meg Bachról a kelenföldi gyülekezet a március 21-iki bőjti estén, melyen Szántó Róbert tartott értékes előadást. Előadásának vázlata lapunkban is megjelent.

A Luther Társaság Bach ünnepélyén Pap Viktor miniszteri tanácsos, róm. kat. testvérünk tartott gondosan elkészített előadást, aki nálunk, neki idegen környezetben igyekezett Bach-ot evangélikusnak, protestánsnak nevezni, de mégis feszélyezett környezetben tartotta meg előadását. Bizonyosan akadt volna evangélikus muzsikus s előkelő társadalmi állású atyánkfia is, akit egy ilyen előadásra fel lehetett volna kérni.

Ismertetést adott Bachról a budai egyház ünnepségén v. Mátyásfalvi Glatz Erich. Komoly tanulmányokat igénybevett jó előadást tartott a budapesti iskolák hiterősítő előadássorozatában Bachról: Danhauser László pesti vallástanár.

A különböző gyülekezeti énekkarok természetes programmjuknak vallották ebben az évben azt, hogy Bach kórusokat mutassanak be gyülekezeteiknek, illetve hallgatóságaiknak. Igy a kelenföldi énekkar március 13-án tartott hangversenyén mutatott be Bach által szerzett énekeket; a Luther Társaság ünnepélyén a Deák-téri Lutheránia énekelt Bach kórusokat, majd április 16-án az egyesített deáktéri és fasori énekkar rendezett Bach hangversenyt. Örvendetes egyházi énekkaraink fejlődő muzsikálitása; imponáló volt az az értékes karanyag, amelyik a deáktéri hangversenyen bemutatkozott s örömmel jegyezzük fel azt is, hogy ennek a hangversenynek közönség-sikere volt.

Istennek legyen hála, kiváló szólistáink is vannak már. Zalánfy Aladár mellett ma Kapi-Králik és Peschko Zoltán olyan komoly művészi márkát jelentenek, amire büszkék lehetünk. Dacára ennek, előfordul az, hogy egyik budapesti templomban az orgona bemutatásakor katolikus orgonista muzsikált s a virágvasárnapi budai templomi hangversenyen evangélikus orgonásaink helyett szintén katolikus orgonás zenélt. Ki támogassa a mi művészeinket, ha éppen a mi templomainkat zárják el előlük?

Ha már a szólistáknál tartunk, jegyezzük fel az evangélikusok számára azt, hogy a nagypénteken bemutatott Bach Máté passiojához Zalánfy Aladár elkészítette orgona-kontinuóját, amely német szakkörök megítélése szerint az egyetlen, amely Bach muzsikájának szellemét megértette és követi.

Nagy örömmel hallgattuk rádión Altdörfer Viktor soproni evang. orgonás Schumann zongora-hangversenyét. Orgonásaink nesztora még ma is tökéletes s művészete egyedülálló. Sajnáljuk, hogy nyugdíjban van s még jobban sajnáljuk, hogy tudását és művészetét egyházunk többé nem veheti igénybe.

Reméljük, hogy a megújulást jelentő ezen kezdetek megalapozzák egyházunk életében a sacra musica ápolását. *G. L.*

A tiszai egyházkerület gyűlései.

A tiszai egyházkerület Nyiregyházán április 24-én rendkívüli kerületi közgyűlést tartott, mellyel egyidejüleg egyházmegyei közgyűlés és lelkészértekezlet is volt.

A tiszavidéki egyházmegye lelkészi értekezlete Dr. Domján Elek elnöklete alatt tartott ülésén a a kora reggeli órákban behatóan foglalkozott az istentiszteleti rend egységesítése kérdésével s az ú. n. budapesti liturgiával. Előadó Dr. Viszkok Lajos szolnoki lelkész volt, aki tudományos megalapozottságú, nagyértékű előadásában valláslélektani szempontból foglalkozott az istentiszteleti rend felépítésének a kérdésével. Előadásának végső eredményét abban summázta, hogy a Raffay-féle istentiszteleti rend a lélektani követelmények pontos betartásával készíti elő a híveket is az Ige befogadására, a lelkészt is az igehirdetésre, mindkét tekintetben tehát nagyjelentőségű fejlődést jelent az eddigi renddel szemben. Az előadó nyomatékosan hangsúlyozta, hogy a gyakorló lelkészek számára milyen elengedhetetlen a valláslélektani tudományokkal való komoly foglalkozás. Az értekezlet beható vita után — fenntartva a részletekben való további diskussiót — elfogadta a tervezetet. Itt említjük meg, hogy a hegyaljai esperesség lelkészértekezlete is egy héttel előbb Duszik Lajos elnöklete alatt elfogadta a tervezetet. Pass László előadásában az értekezlet délután a vegyesházasságok kérdésével, majd pedig a szórványok, presbiteri konferenciák és az énekeskönyv kérdésével foglalkozott.

Délelőtt 11 órakor a tiszavidéki egyházmegye rendkívüli közgyűlése kezdődött, melynek egyetlen tárgya az újonnan választott egyházmegyei felügyelőnek: Streicher Andor dr. szatmármegyei alispánnak beiktatása volt, aki Paulik János, Dr. Domján Elek, Duszik Lajos és a tanítóegyesület üdvözlése után mondott beszédében bejelentette, hogy az esperesség összes egyházközségeit meg fogja az esperessel együtt látogatni.

Délben nyitották meg a tiszakerület rendkívüli közgyűlését. Lichtenstein László miskolci főispán, egyházm. felügyelő üdvözölte a súlyos betegségéből felépült D. Geduly Henrik püspököt, akit az egész

közgyűlés szeretettel és örömmel fogadott és üdvözölt nemcsak felgyógyulása, hanem magas kitüntetése alkalmából is. A kerületek üdvözlése után Kemény Lajos az országos lelkészegyesület részéről, Dr. Bruckner Győző a miskolci jogakadémia, Gerhardt Béla a középiskolák, Dr. Domján Elek az egyházmegyék nevében üdvözölték a püspököt, aki válaszában megállapította, hogy ezt a kitüntetést senki nem kezdeményezte. Abban a tényben, hogy a három nagy keresztyén egyház egy-egy püspökét érte, olyan kormányzati ténykedést kell látni, mely az egyházak nemzetépítő munkájának egyenlő megbecsülésében örvendetes a mi egyházunkra nézve is, mintahogy ő is benne nem a személyét, hanem az egyházát érő elismerést fogadja hálás érzésekkel. Nagy hatást tett a közgyűlésre válaszának az a kijelentése, hogy nem érzi és nem is akarja e kitüntetés által magát többnek érezni azok közül senkivel, akikkel együtt dolgozik és együtt szolgál az Egyház Urának. A közgyűlés ez ünneplő része után a püspök mély érzéssel áthatott és nagy, jellemző erővel ékes emlékbeszédet tartott a kerület elhunyt felügyelőjéről, Dr. Zelenka Lajosról, méltatván minden küzdelemben kitartó és megálló, hűséges és buzgó egyéniségét. Ezután elrendelték az egyházkerületi felügyelői tisztség betöltésére vonatkozó szavazást és annak határnapját június 24-ben állapították meg. A gyűlésekre egybesereglettek a nyíregyházi nőegylet szívesen látott vendégekül fogadta.

A MELE budapesti konferenciájának programmja.

A Magyarországi Evangélikus Lelkészek Egyesülete Budapesten f. é. május hó 7. és 8. napjain a Deák-téri leánygimnázium dísztermében tartandó tanácskozásainak sorrendje:

I.

1. Május 7-én d. e. 9.15 órakor áhitat és úrvacsoravétel a Deák-téri templomban. A szent szolgálatot *D. Raffay Sándor*, a MELE. elnöke végzi.
2. D. e. 10 órakor:
   a) Elnöki megnyitó.
   b) Az egyház és a hitvallás. Előadó *D. Kapi Béla* püspök.
   c) Az igehirdetés mai irányai. Előadó *Dr. H. Gaudy László.*
   d) Hozzászólások.

Déli 1 órakor közös ebéd az Alkotmány étteremben. Teríték ára 1.50 P.

3. D. u. fél 4 órakor:
   a) Egyháztörténet és átértékelés. Előadó *Dr. Sólyom Jenő.*
   b) A konfirmációi oktatás anyaga és módszere. Előadó *Ziermann Lajos.*
   c) Hozzászólások.

II.

1. Május 8-án d. e. 9.15 órakor áhitat a Deák-téri templomban. Igét hirdet *Dr. Csengődy Lajos.*
2. D. e. 10 órakor:
   a) Gyakorlati theologiai problémák. Előadó *Dr. Jánossy Lajos.*
   b) A lelkészi kar testületi szelleme. Előadó *Szabó József.*
   c) Hozzászólások.

   Déli 1 órakor közös ebéd.
3. D. u. fél 4 órakor:
   a) Az egyház és a munkásság. Előadó *Moravcsik Sándor.*
   b) Hozzászólások.
   c) A konferencia tanulságainak összefoglalása.

A konferencia résztvevői a nemzetközi vásárral kapcsolatos 50%-os vasúti kedvezményt vehetik igénybe, miért is a részvétel egyszerűen jelentendő Kemény Lajos alelnök címére, VIII., Damjanich-u. 28-b.

HIREK.

HUSVÉT UTÁNI 1-SŐ VASÁRNAP.

Ján. 20:19—31.

Húsvét diadalában a maga igazi, felmérhetetlen nagyságában jelenik meg Isten kegyelme tanítványai előtt. Krisztus megjelenésével újra és újra bizonyítja a kételkedő és remegő szíveknek, hogy a halálnak nincsen hatalma Isten népe fölött. De Krisztus nemcsak bizonyít, hanem a győzelmes Isten drága ajándékait is hozza. Erős fegyveres sereg nem adhat soha akkora nyugalmat az embernek, mint amikor Jézus belép a házba és oda adja az Ő békességét. A remegő seregből bátor hitvallókat formál és szerte küldi őket a világba győzelemről győzelemre. Nékik adja a Szentlélek erejét, hogy szólni tudják Istennek igéjét, a bűnbánást, megtérést és megigazulást. Hogy megkössék és oldozzák a bűnöket. Nem ők, a bűnös emberek, hanem a Lélek, aki nékik adatott. Azt jelenti ez, »hogy ahol az Ige befogadásra talál és bűnt feloldozó erővé lesz, ott Isten kegyelme teljes; viszont ahol az Ige visszautasításra talál, s az embert megkötözi bűneiben, ott teljes az Isten ítélete.« — És Krisztus maga is, személyszerint segíti a Lélek munkáját. Megjelenik a kételkedő Tamások előtt, megmutatja nekik sebeit, úgy, hogy a hitetlenekből boldog hitvallók lesznek és felcsendül a kételkedők bizonyossága: »Én Uram, és én Istenem.« Mindez pedig hirdettetik ma is: az Istennek teljes evangéliuma, hogy Krisztus meghalt a mi bűneinkért és feltámasztatott a mi megigazulásunkra. Ez történt a hívőknek üdvösségére és bizonyságul a hitetlenek ellen. Most is felénk fordul Krisztus és nekünk szól szava: »Boldogok, akik nem látnak és hisznek.«

— **Az országgyűlés megnyitása** alkalmából ünnepélyes istentiszteletek lesznek. Az evangélikus egyház istentiszteletét április 30-án, kedden délelőtt 10 órakor tartja a Deák-téri templomban, melyen a szolgálatot D. Raffay Sándor püspök végzi.

— **Kitüntetés.** A kormányzó D. Geduly Henrik felsőházi tagnak, a tiszai egyházkerület püspökének, aki mint hivatalára legidősebb püspök, az egyetemes egyház egyházi elnöke is, az egyházkormányzat és a hitélet terén szerzett érdemei elismeréséül az elsőosztályu magyar érdemkeresztet adományozta. Ugyanezt a kitüntetést kapta dr. Ravasz László felsőházi tag, a dunamelléki református egyházkerület püspöke. Örömmel adunk hirt egyházunkat és a testvér református egyházat ért legmagasabb kitüntetésekről, mert úgy fogjuk fel azokat, mint amelyekben bennfoglaltatik egyházainknak a nemzet életében teljesített szolgálatainak elismerése is. Mindkét püspököt híveik, az egyházi testületek és intézmények szeretettel keresték fel jókívánataikkal, melyekhez mi is kifejezzük lapunk és olvasóink jókívánatát.

— **Gyámintézeti ujság.** Egyházi lapjaink husvéti számához a Magyarhoni Gusztáv Adolf Gyámintézet négyoldalas mellékletet csatolt, mint ezután időnként újból visszatérő mellékletet. Beköszöntőjéből megtudjuk azt, hogy 30.000 példányban indult el, nem kerül külön pénzbe, mindenki ingyen kapja

meg, aki valamilyen egyházi lapot olvas. Ennek a bátor, tiszteletreméltó és szükséges vállalkozásnak célja az, hogy mindenki jól megismerje a Magyarhoni Gyámintézet feladatait, szolgálatát, buzgó munkálkodását, csekély erővel kivívott szép eredményeit. Kérjük olvasóinkat, a gyámintézet lapjának a kérésével együtt, hogy olvassák el figyelmesen és szívjeljék meg benne azt, amiről úgy érzik, hogy nekik szól.

— **Lelkészválasztás.** A cinkotai egyházközség husvéthétfőn tartott lelkészválasztó közgyűlésén egyhangulag meghívta Blatniczky Jenőt, a gyülekezet elhunyt lelkészének Blatniczky Pál esperesnek fiát, atyja örökébe.

— **Eljegyzés.** Garam Lajos missziói lelkész (Eger) eljegyezte Kallioniemi Sole-t. (Helsinki, Finnország.)

— **Templomépítés.** A battonyai épülő templomra újabban 291 P. 20 fill. adomány érkezett. A romhányi templomépítési alapra 194 P. 92 fill. folyt be. A gyóni nőegylet és ifjúsági egyesület két előadásának jövedelme 100 P-t juttatott orgonaalapra. A Budapest—zuglói templomépítő egyesület Rákóczi ünnepének bevételéből a templomalap 103 pengővel, az angyalföldi templomalap a legutóbbi szeretetvendégség jövedelméből 115 P. 50 fillérrel szaporodott, a hácsi épülő templomra pedig 62 pengő gyült össze.

— **Finn liturgia.** A kelenföldi templomban Karankó Jouko, a tanulmányait Sopronban folytató finn evangélikus lelkész husvét hétfőn magyar nyelven mutatta be a Finnországban általános istentiszteleti rendet. Az igen szép dallamokkal átszőtt liturgiai rend, amelynek bemutatásában a kelenföldi ev. egyházi énekkar is közreműködött, mély és maradandó hatást váltott ki a hívekből.

— **D. A. Koechlin**, a KIE. világszövetség ügyvezető elnöke magyarországi látogatása alkalmából Budapesten több előadást tart, majd vidéki útat is tesz, hogy a magyarországi KIE. mozgalmat teljesen megismerje.

— **Halálozás.** *Nagycsepcsényi és muthnai dr. Vladár Victor* a Magy. Jelzálog Hitelbank nyug. h. ügyésze április 20-án, súlyos szenvedés után 61. évében Budapesten elhunyt. Az elhunytban D. Kiss István püspök neje testvérét gyászolja.

— **Hódmezővásárhely.** Az egyházközség a bőjti időben 6 templomi vallásos ünnepélyt tartott. Előadók: dr. Genersich Rudolf egyh. ügyész, Kolpaszky György, Virányi Lajos szentesi lelkész és 3 izben a helyi lelkész. Az előadások keretéül szavalatok, karénekek, ének- és zeneszámok szolgáltak. — Az Ifjúsági Luther Szövetség az egyház színpaddal is felszerelt belmissziós termében február 17-én külmissziói ünnepélyt, március 3-án Biblia-ünnepélyt, április 14-én hazafias ünnepélyt, április 22-én vidám teadélutánt tartott. A műsor vetítettképes előadásokból, színdarabokból, szavalatokból, ének- és zeneszámokból állott. A bevételt részint jótékonycélra, részint a színpad és vetítőgép költségeire fordítottuk. — Április 13-án volt a középiskolai tanulók bűnbánati napja, április 15—20-ig a gyülekezet bűnbánati hete, amikor is minden este bűnbánati istentiszteletet tartottunk. — A Nőegylet szép meglepetést készített az ünneplő gyülekezet számára: Az oltári viaszgyertyákat 50 pengős költséggel villanygyertyákra cserélte át. Tagjai elvállalták, hogy végiglátogatják a gyülekezet nőtagjait, míg a presbiterek a férfiakat keresik föl, úgy, hogy önzetlen szolgálatukkal Pünkösdre elkészül a gyülekezet családi anyakönyve.

— **A kőszegi** gyülekezet virágvasárnapi vallásos estjén, a külföldi tanulmányútjáról hazatért Molitorisz János ostffyasszonyfai esperes tartott előadást.

— **Megindul a Magyar Vasutas-Misszió.** 1934-ben Budapesten tartotta konferenciáját a Nemzetközi Vasutas-Misszió. Főképen ez adta az indítást arra, hogy ez a munka Magyarországon is megindituljon. A budapesti ref. egyházmegye és a budapesti evang. esperesség kezdeményezésére és fennhatósága alatt május hó 10-én 19 órakor a Bethánia egylet nagytermében (Budapest, VIII., Gyulai Pál-utca 9. I. em., a Rókus-kórház közvetlen közelében) tartják meg az első vasutas bibliaköri összejövetelt, melyre a missziói vezetősége mindeni magyar vasútast felekezeti, rangbeli és korbeli különbség nélkül szeretettel meghív. A biblia-órák minden héten ugyanebben a helyiségben és időben megismétlődnek. Szakavatott bevezetés után mindenki részt vehet a felolvasott bibliai rész megbeszélésében és az életre való alkalmazásban. Ezenkívül állandóan ismertetni fogják a külföldi vasútas-missziói mozgalom hireit. A magyar mozgalom tagjai közül többen részt vesznek a német vasútas-misszió Majna-frankfurti konferenciáján, melyre vonatkozólag az összejöveteleken lehet részletesebb tájékozódást nyerni. A konferencia időpontja június 22—27. A magyar résztvevők ingyen szállást és nagyon olcsó étkezési alkalmat kapnak.

— **Miss Mary Dingman látogatása.** A Keresztyén Leányegyesületek Világszövetségének (Y. W. C. A.) egyik főtitkára Miss Mary Dingman április 13—14-én meglátogatta a Magyar Keresztyén Leányegyesületek Nemzeti Szövetségét. Tiszteletére az Internacionális Club helyiségében teát rendezett a Szövetség, melyen társadalmi és egyházi életünk vezető emberei vettek részt és hallgatták meg Miss Dingman előadását »Válságos idők és a Keresztyén Ifjúsági Mozgalmak« címen. Utána leánygyűlés volt a Ref. Theológiai díszteremben, ahol kb. 200 leány számára tartott előadást »Krisztus üzenete a ma leánya számára.« címen. Másnap leutazott a Szövetség tihanyi leányüdülőjébe, ahol az országos választmány tartotta gyűléseit s ez alkalommal is előadást tartott. Komoly eseménynek kell tekinteni a Szövetség életében e nagyszerű vezető egyéniség látogatását, aki jelentős szerepet játszik a Világ Nőmozgalmainak életében.

— **Az aszódi** leánynevelőintézetbe igen mérsékelt tartásdíj mellett polg. leányiskolai, gimnáziumi, vagy háztartási tanfolyamra járó növendékek vétetnek fel. A kedvezményes helyekre való felvételt május 10-ig kell kérni. Tájékoztatót készséggel küld az igazgatóság.

RIEGER OTTO ORGONAGYÁRA
Budapest, X., Szigligeti-utca 29. szám. (Rákosfalva).
Uj orgonák, valamint homlokzatsípok szállitását és orgonajavitásokat mérsékelt árban szakszerű és művészi kivitelben vállal.

SZLEZÁK LÁSZLÓ
Magyarország aranykoszorús mestere
harang- és ércöntőde, harangfelszerelés- és haranglábgyár, Budapest, VI., Petneházy-utca 78. szám.
8 aranyéremmel és 4 díszoklevéllel kitüntetve!

Konfirmációi emléklapok színes kivitelben: a konfirmációi jelenettel, darabonként P. —.64; a gyermekeket megáldó Jézus képével: P. —.70; konfirmációi jelenettel, német szöveggel P. —.50. Bibliák, új testamentumok, imakönyvek nagy választékban. Ajánlattal készséggel szolgálunk.
Kapható: *Scholtz Testvérek* könyvkereskedésében, Budapest, IX., Ferenc körút 19-21.

Fébé Evangélikus Diakonissza Anyaházi Nyomda, Budapest, VII., Damjanich-u. 28-b. — Felelős Farkas L.